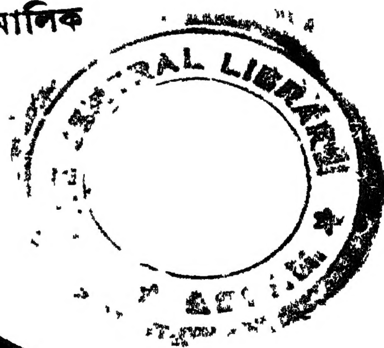
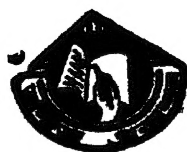
নল বিৰিণা খাগৰি

চৈয়দ আব্দুল মালিক

অৰ্চিতা প্ৰকাশন
পঞ্চবটী, মালো আলি
যোৰহাট-৭৮৫০০১

Nal-Birina-Khagori— *a novel in Assamese written by Syed Abdul Malik and published by Archita Publication Jorhat, Assam*

Price—Rs. Ten only.

নল বিৰিণা খাগৰি

চৈয়দ আব্দুল মালিক

প্ৰথম প্ৰকাশ : ১৯৭৩ চন
দ্বিতীয় প্ৰকাশ : ১৯৭৭ চন
তৃতীয় প্ৰকাশ : ১৯৮৪ চন

প্ৰকাশিকা— শ্ৰীমতী যুথিকা ফুকন
অৰ্চ্চিতা প্ৰকাশন
পঞ্চবটী, মালো আলি
পোঃ বঃ ৭৮, যোৰহাট - ৭৮৫০০১

মুদ্ৰণ— লুইত প্ৰিণ্টাৰ্চ,

মূল্য— ১০.০০ টকা

অৰ্পণ

নৰকান্ত বৰুৱাৰ হাতত

মৰমৰ বৰুৱা

ফুল নহয়, তৰা নহয়, গান নহয়। —নল বিৰিণা খাগৰি নল মৰে, (কেতিয়াবা) গজালি ওলায়।

বিৰিণা— বিহু গীতে অমৰ কৰিলে। নহলেনো— বিৰিণা কি কামত আহে? আৰু খাগৰি— একালত কোনোবা কাকতীয়ে কেইঁৰাজৰ ভুৰুকাত বুৰাই সাঁচীপাত তুলাপাতত কিবা লেখিছিল খাগৰি কাপেৰে,— কিবা কাইব, কিবা প্ৰেম পিৰিতিৰ কথা।

আজি খাগৰিৰ নামো নাই, দামো নাই। কাম যে নায়েই।

সেই নল বিৰিণা খাগৰি দিছো তোমাক, নৰকান্ত বৰুৱাক, যি বোধিক্ৰমৰ খৰিৰে জুইধৰি চাহপানী সিজাই খায়, কপিলী পাৰৰ সাধু কয়।

বেয়া নোপোৱা জানো, কিন্তু ভাল যে পাবা কেনেকৈ কম?

মই জানো, কবি হলেও, তুমি ভেকুৰী গছত আঙুৰ গুটি লাগিব বুলি কেতিয়াও আশা নকৰা, আৰু শুকান গছৰ বালি-চাপৰিত ঢলকচিয়াই ফুৰা মালিক কাইটিৰ কাপৰ পৰা ওকনি শিৰাত টঙনিয়ালেও, কবিতাৰ ৰস নোলায় বুলি তুমি ভালকৈ জানা। সান্ত্বনা সেই কেৱাই।

কেতিয়াবা পদ্যৰ কিতাপ এটা তোমাৰ নামত দিম বুলি পেটে-পেটে ভাবি আছিলো, পিছে সেই ওনা ডেলে। পদ্য নাহে অহাবো দিন নাই আৰু।

ৰীণা, আইমু আৰু জুমুকাই চাগৈ বৰ হাঁহিব তোমাৰ নামত নল বিৰিণা খাগৰিহে দিয়া দেখি।

তুমিয়েইবা কি ভাবা।

পিছে —জোনৰ পূৰ্ণিমা হ'ব বুলি বাট চাব পাৰি,

জোনাকি পৰুৱাৰ জানো কাহানিবা পূৰ্ণিমা হয়, বা হ'ব?

তোমাৰ

মালিক কাইটি।

নাহৰণি গাওঁ,

১৪ শাওণ, ১৯৭৩ চন।

····আৰু সিহঁত আটাই কেউটাই একেলগে আকাশখনৰ ফালে চাইছিল। সিহঁতৰ ভয় লগা নাছিল, চিন্তাহে লাগিছিল; আৰু এই চিন্তা সিহঁতৰ চকুৰে-মুখে ফুটি ওলাইছিল।

আৰু বছৰি বছৰি সিহঁতৰ এনেকুৱা চিন্তা হয়। আৰু সদায় সিহঁতে এনেকৈয়ে আকাশৰ ফালে চায়, আৰু চিন্তা কৰে।

আৰু সিহঁতৰ আজোককাকৰ দিনত আৰু সিহঁতৰ ককাকৰ দিনত আৰু সিহঁতৰ পিতাকৰ দিনতো সিহঁতে এইদৰেই আকাশৰ ফালে চাইছিল, আৰু চিন্তা কৰিছিল।

আহাৰ মাহ।

আহাৰ মাহত আকাশখন ইমান উকা হ'ব নেপায়। ডাৱৰবোৰ ক'লৈ গ'ল? যোৱা বছৰ আজিৰ দিনত এইখন আকাশতে বহুত ক'লা মেঘ আছিল। দক্ষিণ আৰু পশ্চিমৰ চুকৰ ফালে গুৰুম্-গুৰুম্ কৈ গাজিছিল। আৰু বিজুলী মাৰিছিল, আৰু তাৰ পিচত উকা আকাশখনৰ বুকুত মেঘবোৰ বহল হৈ বিয়পি পৰিছিল, আৰু তাৰ পিচত হুৰহুৰ কৰে এজাক বৰষুণ আহিছিল। গোটেই ৰাতি বৰষুণ দি আছিল, ৰাতিপুৱাও এৰা নাছিল।

আৰু পথাৰবোৰ পানীৰে চপচপীয়া হৈ পৰিছিল। পুখুৰীবোৰৰ পাৰেদি পানী বাগৰি গৈছিল। কাৱৈ আৰু মাগুৰ মাছবোৰৰ উজান উঠিছিল।

আৰু বৰষুণতে তিতি তিতি লৰাবোৰে পথাৰৰ আলিত খোকা ঠুহা পাতি ফুৰিছিল, আৰু দনিকণা আৰু ছন্দা মাছ ধৰিছিল। আৰু কোনোবা কোনোবাই মূৰত ভগা জাপি লৈ কুঁজা হৈ মাছ

ধৰি ফুৰোঁতে সিহঁতৰ ককালৰ তলছোৱা তেনেই তিতিছিল, পিছে সিহঁতে বেয়া পোৱা নাছিল।

আকাশখন উকা হৈ আছে—আজি বাৰ দিন।

কোনোবাই আঙুলিত লেখ কৰি কৈছিল—পোন্ধৰ দিন।

কোনোবাই কৈছিল—তেৰ দিন।

বৰষুণ হোৱা নাই।

সিহঁতৰ মনত লাগিছিল যেন কেইবা বছৰো বৰষুণ হোৱা নাই। গুটিমালীহঁতৰ চোতালখনত ধূলি হৈছিল। উপজি পুৱাৰে পৰা টিকা-ফটা ৰ'দ— বেলি নপৰামানলৈকে। চোতাল শুকাই ধূলিয়ৰী হৈ গৈছে।

গুটিমালীহঁতৰ চোতালখন বৰ বহল আৰু চিকুণ। বনপাত এডালো নাই—ফু মাৰি ভাত খাব পাৰি। ৰতন গাওঁবুঢ়াৰ আৰু অইন কাম নাই—ক'ৰবাত ডুবৰি কেঁয়াবন এপাত গজিল কি নগজিল —কোৰখন লৈ তাক শেষ নকৰে মানে বুঢ়াৰ আৰু গা মন শাঁত নপৰে।

আহাৰ মহীয়া চোতালত ধূলি—বৰ ভাল কথা নহয়।

সকলোৱে চিন্তা কৰিছিল, আৰু সকলোৱে উকা আকাশখনৰ ফালে চাই আছিল, আৰু সকলোৰে চকুবোৰ শুকান শুকান হৈছিল।

সিহঁতৰ গাবোৰ ঘাম ঘাম গোন্ধাইছিল। গোহালিৰ গৰুবোৰৰ গাৰপৰা এক ৰকমৰ গোন্ধ এটা ওলাইছিল। সিহঁতে শুই বহি ঘাঁহ পাগুলিছিল, আৰু পাগুলা ঘাঁহৰ এটা গোন্ধ গোবৰৰ গোন্ধৰ লগত মিহলি হৈ বতাহৰ লগত উৰি আহিছিল।

আৰু কেইবাদিনো এজাকো বতাহ বলা নাছিল। বতৰটো বৰ গুলুম্ মাৰি আছিল, গৰমত মানুহবোৰে চাটি-ফুটি কৰিছিল।

আৰু আজি গধূলিৰ পৰা অকণ অকণকৈ বতাহ মাৰিবলৈ লৈছে। পিছে জান-নেজান। গৰম কমাব পৰা নাই। অকণমান শাঁত পেলাইছে।

বতাহজাক ডাঙৰকৈ অহা হ'লে বৰষুণ আহিলহেতেন—সিহতে কৈছিল।

আৰু বৰষুণ নাহিলেও অলপ শাঁত পৰিলহেতেন, মানুহ-তুনুহ শুব পাৰিলেহেতেন,—সিহতে কৈছিল।

আৰু সিহতে কৈছিল—এনেকৈ কেইবাদিনো বতাহ বৰষুণ নহা'কৈ থকাৰ পিচত বতাহ আহিলে ধুমুহাহে হয়।

সিহতে শুকান চকুৰে আকাশৰ ফালে চাই আছিল।

—জোন ওলাবৰ আঠ দিন হ'ল।

—ন দিন।

—নহয়, আঠ দিন। সোঁ বাৰেহে দিতীয়া লাগিছিল।

—হলেও ভাল জোনাক হৈছে দেই।

—আহাৰ মহীয়া এনেকুৱা ফৰিংফুটা জোনাক ভাল নহয় দেই। যেতিয়াৰ যি। আহাৰ মহীয়া আকাশত মেঘ থাকিব লাগে, জোন নহলেও হয়।

আৰু সেই কাৰণেই সিহতৰ বেয়া লাগিছিল আৰু সিহতে বেজাৰ মনেৰে আকাশখনৰ ফালে চাইছিল।

জোনাক বেয়া নেলাগে সঁচা। আহাৰ মহীয়া এনেকুৱা জোনাক বৰ ভাল কথা নহয়।

—কাৰোবাৰ কাৰোবাৰ হাল খতি হৈছেই।

আৰু কাৰোবাৰ কাৰোবাৰ আৰু দুইচাৰি দিনতে হাল খতি হ'ব।

সমাৰ বাই থোৱা, শিৰলুৱাই থোৱা মাটিবোৰ শুকাই কৰ্-কৰীয়া মাৰিছে, নোবোৱা মাটি বতা পৰিয়ে আছে।

পিছে মাটি সাৰুৱা, পলসুৱা, এটা ঢলতে মাটি আকৌ ফচ্-ফচীয়া হৈ যাব।

হাল খতিটো বৰ ডাঙৰ কথা নহয়। বৰষুণ নিদিয়াটোহে ডাঙৰ কথা।

পাৰিথোৱা কঠিয়াবোৰ তেনেই ৰঙা পৰি গৈছে। দুই এদিনতে যদি বৰষুণ নহয় সিহতে গা কৰিব নোৱাৰিব আৰু। কঠিয়াইহে খেতি। আৰু এই কেইদিনতে কঠিয়া নেপাৰিলে কঠিয়াও শেহতীয়া হৈ যাব। কঠিয়া শেহ হ'লে খেতিও শেহ হ'ব।

কঠিয়াইহে খেতি।

ৰমাইহতৰ কঠিয়া পাৰি হ'ল— মাটি তাকৰীয়া।

ৰোগেনহতৰ আধা-আধিহে হৈছে। গৰুত বল নাই।

সৰবাহতৰো পাৰিবলৈ আছে তেনেই। মানুহটো সোৱোপা, মেল মাৰি ফুৰে, ঘৰত তামোল পুলি এটা কই নলয়, লোকৰ ঘৰে ঘৰে তামোল বিচাৰি খাই ফুৰিব। ইমান দুহালিচা মাটিৰ বাৰী-খনত কলপুলি এটা নাই। সৰবাই হালখন হ'লে বৰ ভাল বায়, একে চাহতে মাটি মৰি যায়। বাপেক ভাল খেতিয়ক আছিল।

পুহাইহতৰ আটাইবোৰ মাটি বৰ-বিলৰ পাৰত—দ-পলসুৱা। সেইবোৰৰ কঠিয়া শাওণত পাৰিব লাগে। ভাদৰ পৰাহে ৰো'ৱা আৰম্ভ কৰা হয়। সেইবোৰ ভড়াল-বন্ধা মাটি। অষ্টনৰ দুপুৰা, পুহাইহতৰ এপুৰা।

কণমইনাৰ নিজৰ বুলিবলৈ মাটি নায়েই। বাপেক থাকোঁতে আগ ডোখৰত আৰ-তাৰ লগত মোকৰ্দ্দমা কৰি কৰি মাটি বেচি, বন্ধক দি উকুৱালে, যি দুই এডৰা আছিল বুঢ়া কালত বেমাৰী হৈ বেজ কবিৰাজক দিবলৈ, আৰু দাৱাই কিনিবলৈ বেচি শেষ কৰিলে, আৰু এতিয়া কণমইনাটোৱে লোকৰ ঘৰত হালোৱা সোমাই কোনোমতে পেট পুহিছে। ইপিনে লৰাছোৱালীও পাঁচোটা, মতামাইকী হালেই আজুৰি কোনোমতে লঘোন নপৰাকৈ আছে। খীৰতী গাই তিনিজনী লখিমী; গাখীৰ পাঁচ সেৰ ওলায়, তাকে বেচে। লোণ তেলৰ খৰচ উলিয়ায়। দুখীয়া যদিও সি মানুহটো বৰ ৰঙীয়াল, সদায় হাঁহি মাতি ফুৰ্ত্তিত থাকে। গাঁৱৰ সকলোৱে তাক ভাল পায়। সি য'ত থাকে হাঁহি খিকিন্দালিৰে ৰজনজনা হৈ থাকে। গাঁৱৰ গহীন

গাওঁবুঢ়াৰ নিচিনা মানুহেও কণমইনাৰ ভাও-ভেৰাকুটিত হাঁহি হাঁহি বাগৰি পৰে।

কণমইনাক দেখিলেই গাঁৱৰ জীয়াৰী বোৱাৰী আঁতৰতে পলায়। সি সকলোকে জোকায়, মুখত যি আহে তাকে কয়। তাক দেখিলে বোৱাৰীবোৰে মূৰত দীঘল ওৰণি লয়।

—আহিল আৰু জহনীত যোৱাটো—মৰাটো কটা।

—হতশ্ৰী হোৱাটোৰ লাজবিজো নাই অ'।

....সকলোৰে ভোৰ ভোৰায়, সকলোৰে হাঁহে, সিও হাঁহে। শাও খাই হাঁহে, গালি খাই হাঁহে, এনেয়ে হাঁহে!

ৰবিলৰ পৰা না মৌজুৰি নৈৰ পৰা পানী আনিবলৈ যোৱা গাভৰু বোৰকো সি জোকায়, আৰু শাও গালি খায়।

—আমাৰ জনী নথকা হলে তহঁত কেইজনীকে নি চপাই ল'লোহেতেন, পিছে, আমাৰ জনীক দেখিছ, চাবে পাঁচোটাৰ মাক, তহঁতে জোৰ পাৰনে সৈঁতে—

সিহঁতে মুখটিপি হাঁহে আৰু খঙে লাজে ৰঙে মিহলাই কয় "তোৰ নিচিনাটোলৈ যাবলৈ নেপাইহে মৰিছো—নিলাজৰ সচ, লাজো নাই, চুপতি মাৰিবলৈ।"

চুপতি নিৰ্দ্দোষ, যিমান বেয়া চুপতিয়েই হওক—দায়-জগৰ নেলাগে, চুপতি চুপতিয়েই।

বিয়া নোহোৱা গাভৰু ছোৱালীক বিয়াৰ কথা কোৱাটোৱেই লাজৰ কথা। গাল মুখ ৰঙা পৰে, বুকুৰ ভিতৰখন ঢপঢপায়, ধৰফৰায়, ডিঙি শুকায়, গাটো বাইজাই কৰে, মনৰ ভিতৰটোত চ'তৰ বতাহ বলে।

ৰবযুণ এনেকৈ নোহোৱা দেখি কণমইনাৰো চিন্তা হৈছে। দেশখনত খেতিখোলা নহলে আমাৰো মৰণৰ দশা হ'ব।

গাওঁখনেই দেশখন।

মৌজুৰিত পানী আছে, ৰবিলতো পানী আছে, ৰতন গাওঁবুঢ়াৰ বৰ পুখুৰীটোতো পানী আছে। আৰু অইন অইন কাৰোবাৰ

পুখুৰীতো পানী আছে।

বোৱতী পথাৰবোৰত পানী নাই। মেঘেই কিৰিষি, সাতাম পুৰুষৰ পৰা আহাৰ শাওণত বৰষুণ দিছে। মাটি জীপাল কৰিছে, ৰসাল কৰিছে। পলসুৱা মাটিৰ জীৱন মেঘ।

আহাৰ শাওণত যিখন চোতালত বোকাপানী নহ'ল সেইখন কিহৰ গাওঁ, ভাদ মহীয়া যি ঘৰত চালে নুকুখিলে, সেইখন কিহৰ ঘৰ, গৰু-বিহুৰ দিনা গৰু গা ধুৱাব'ল চ'ত বহাগৰ জুমোজাত যদি নতুন ঢলৰ পানী অকণ নহ'ল, সেই বছৰ কিহৰ খেতি? কাতি বিহুৰ দিনা যদি কিন্‌কিনীয়া বৰষুণত ধানৰ আগ নিতিতিল, লখিমী আহিল বুলি কবা কেনেকৈ?

আৰু সেই তাহানি কালৰে আজো আজোককাৰ দিনৰ পৰা চলি অহা কথা—যদি বৰষে মাঘৰ শেষ, ধন্য ৰজা পুণ্য দেশ।...

প্ৰতিটো মাহত ৰদে পিথপি শুকুৱাই, মেঘে তিয়ায়। কেইদিন মান খৰ মাৰি বৰষুণ বাদল নহলে, আকাশৰ ফালে চাই বনপাতেও কান্দে। মাছ মগৰেও কান্দে, পানী পিয়ায়ো বিনায়।

বৰষুণ নহলে গা পোৰে, মন পোৰে, বুকু ধৰফৰায়।

আজি এঘাৰ বাৰ দিন বৰষুণ নাই। আহাৰ মহীয়া আকাশখন আঘোণ মহীয়া আকাশখন যেন শূইণ,—মেঘ নাই।

বাৰ দিন নহয়, যেন বাৰ বছৰহে বৰষুণ নাই।

আৰু কাইলৈকে বৰষুণ হওকচোন, ছুদিন ধাৰাসাৰে বৰষুণ দিয়কচোন, বৰষুণঔ বৰষুণঔ কৈ চিয়ৰি থকা মানুহখনেই আকৌ চিয়ৰিব—কিমান নো বৰষুণ দিয়ে জানো! মেঘৰ পেট ফুটিল হবলা। বাটপথ গেলিল। কেতিয়াকৈনো ৰ'দ এচেৰেঙা দেখো জানো?

বৰষুণৰ পিচত ৰদ, ৰ'দৰ পিচত বৰষুণ—নহলে দিন নেযায়, ৰাতি নুপুৱায়। জীৱন আগ নেবাঢ়ে।

খৰ মাৰক, চ'ত মহীয়া মাৰক, জেঠ মহীয়া মাৰক; আহাৰ মহীয়া এনেকুৱা খৰ হলে অমঙ্গলৰ চিন।

সিহতে আকাশখনৰ ফালেই চাই থাকে আৰু আলচে। আজিও হব বুলি বৰ আশা নাই।

শেহ ৰাতিলৈ হবগৈও পাৰে।

ভেকুলী-বিয়া পাতিলে এবা? বাঘধেনু বজাবলৈ লৰাবোৰক লগাই দিব লগীয়া হল। আৰু তেওজৰ বছৰ, নে তাৰ আগৰ বছৰ মনত নাই—বৰষুণ যে নাহিছিল। বাঘধেনু বজালত ৰাতিলৈ দোপাল-পিতা বৰষুণ যে আহিছিল।

পাতলীয়া বাঁহৰ চেচু এচটা ৰচি এডালৰ মুৰত বান্ধি খৰকৈ ঘূৰালে গোঁ গোঁ মাত এটা দিয়ে—সেয়ে বাঘধেনু। বাঘধেনু বজালে বৰষুণ দিয়ে।

নেপায় জানিছ, যেতিয়া আহিব লগীয়া আছে বৰষুণ এনেয়ে আহিব। এইবোৰ কিবাকিবি কৰি বৰষুণ দিওৱাটো ভাল কথা নহয়। ঈশ্বৰৰ লগত ফেৰ মাৰিব নেপায়।

ঈশ্বৰলৈ মনে মনে সকলোৰে ভয়। সেই তাহানি কালৰ মানুহৰ যিটো ভয় আছিল, সেইটো ভয় আজিও যোৱা নাই। মানুহে বহুত কৰিছে, সেই বুলি ৰ'দ বৰষুণক কিবা কৰিব পাৰিছেনেকি? আনো বুলি বৰষুণ এজাক কোনে অনাব পাৰে? দে বুলি ৰ'দ এজাক কোনে দিয়াব পাৰে? ঈশ্বৰেহে পাৰে।

ভেকুলী-বিয়া পতাও বেয়া।

বাঘধেনু বজোৱাও বেয়া।

এইবোৰ আলচ-বিলচ কৰাও ভাল নহয়।

ঈশ্বৰে নিদিও বুলিলে কোনে দিয়াব পাৰে?

মানুহ অসহায়।

সকলো ঈশ্বৰৰ ইচ্ছা, তুমি আমি কি কৰিব পাৰো?

আৰু আজি নহয় কাইলৈ, কাইলৈ নহয় পৰহিলৈ, বৰষুণ নাহি থাকিবনে? ঈশ্বৰে পিথপিথনক পুৰি নেমাৰে।

সিহতে আকাশৰ ফালে চাই থাকে।

তিনিকুৰিয়েই নে চাৰিকুৰিয়েই কাৰো মনত নাই। এশও হ'ব পাৰে। দহোটা বছৰৰ কথাই সাধু কথা হয়। চাৰিকুৰি বছৰো বহুত দিন।

তেতিয়া—সেই চাৰিকুৰিনে এশ বছৰৰ আগতে বৰ্‌হম্‌পুত্‌ৰ-খন এই পিনেদি বৈছিল—এই য'ত এতিয়া মৌজুৰি গাওঁখন আছে এই পিনেদি।

পাৰ ভাঙি ভাঙি, গৰা খহাই খহাই আহি আছিল, আহি আছিল—দখিণৰ ফালে; তাৰ পিচত এবৈছা বৈ গল, আৰু দখিণ'লৈ নহা হল, থমক মাৰিলে—এবছৰ, দুবছৰ, তিনি বছৰ। একেটা বাটেদিয়ে বৰ্‌হম্‌পুত্ৰ ব'লে ।

তাৰ পিচত জানো তেওঁৰ কি মন গল, আকৌ উত্তৰলৈ বাগৰ সলালে। বছৰি বছৰি আতৰি গৈ গৈ এতিয়া মৌজুৰিৰ পৰা কোনোবা-খন পাঁলেগৈ।

আগে হেনো বৰবিলখন নাছিল. বৰ্‌হম্‌পুত্‌ৰৰ মৰিসুঁতী এটাই পিচত বৰবিল হ'ল। বৰবিল তাহানি বৰনৈ এই পিনে বোৱাৰ সাক্ষী।

মানুহৰ মনে নৈৰ সোতে একে—কেতিয়া কোনফালে বয়, কেতিয়া কাৰ ওচৰ চাপে,কেতিয়া কলৈ আতৰি যায় কোনেও নেজানে।

জাৰ কালি জুইত কেচা খৰি দিলে ধোঁৱায়। ধোঁৱাবোৰ চকুত নেলাগিবলৈ ওচৰত জুই ফুৱাই থকা লৰা বুঢ়াই বহাতে বহি থাকি, চকু কাণ মুদি ওপৰ ডোখৰ ধোঁৱাৰ পৰা নিলগাবলৈ এবাৰ ইফালে এবাৰ সিফালে বেঁকা কৰে। ধোঁৱা পোন হ'লে জুই ফুৱাওঁতাহতো পোন হয়।

বৰহম্‌পুত্‌ৰৰ পাৰৰ মানুহবো একে কথা। নৈ যদি গাৰ কাষ চাপি আহে, মানুহ আঁতৰি আহে। আকৌ নৈ যেতিয়া যিপিনে আঁতৰি যায়, মানুহো আকৌ সেই পিনে আগ বাঢ়ি যায়। নৈপৰীয়া মানুহ সদায় অঘৰী—নৈৰ পাৰেই ভেটি, নৈৰ গৰাই ঘৰ। নৈপৰীয়া মানুহে নৈৰ লগতে খোজ দিয়ে, নৈৰ লগতে নাচে। নৈয়ে সিহতক

নেৰে, সিহঁতে নৈক নেৰে।

পিছে তিনি কুৰিনে চাৰি কুৰি বছৰৰ আগতে বৰ্হম্পুত্ৰই পেলোৱা ওখ বালিচাপৰিত এদিন আহি এঘৰ তুঘৰকৈ মানুহে বহা সাজিবলৈ লৈছিল, তাৰ পিচত অকণমান বাৰী পাতিছিল, তাৰ পিচত নৈ আৰু সতকাই এই পিনে নাহিব বুলি ধৰিলৈ তুই একে নিগাজী ঘৰ বাৰী পাতিছিল।

বৰহম্পুত্ৰ আঁতৰি গৈছে যদিও, বৰবিল আছে, আৰু গাওঁখনৰ মাজেদি মৌজুৰি নৈখনো বৈছে।

লুইতো তুখোজৰ বাট। ৰিংটো মাৰিলে শুনি। লুইত আঁতৰি গ'লেও মৌজুৰি গাঁৱৰ মানুহ আঁতৰি যোৱা নাই। এবাৰ যি নৈপৰীয়া জীৱনৰ সোৱাদ পাইছে সি আৰু আঁতৰি যাব কলৈ?

এঘৰ আহিল।

তুঘৰ আহিল।

তিনি ঘৰ আহিল।

মানুহ বহিল। পাম হ'ল, গাওঁ হ'ল, দূৰণিৰ পৰা অহা পমুৱা-হতে এদিন তুদিনকৈ মৌজুৰিৰ মাটি পানীৰ লগত মিতিৰ পাতিলে আৰু তাৰ পিচত দূৰণিত এৰি অহা আগৰ মিতিৰ-কুটুমৰ লগত সমধ কমি আহিল আৰু আহ-যাহ সেৰেঙা হৈ আহিল, আৰু পাচৰ পাচলৈ নোহোৱাই হৈ আহিল।

মৌজুৰি নৈৰ পাৰত এখন নতুন গাওঁ হ'ল—মৌজুৰি গাওঁ। এই নাম কোনে কেতিয়া দিলে কোনোৱে ক'ব নোৱাৰে।

প্ৰথমে প্ৰথমে যেয়ে য'তে অকণ মুকলি উদং মাটি পায়, তাতে ঘৰ সাজিছিল। অ'ত এঘৰ ত'ত এঘৰ—পিচলৈ পিচলৈ ইটো সিটো আহি আহি পৰিয়াল বহল হ'ল। পিছে লুইতৰ চাপৰিত মাটিৰ আকাল নাই।

আৰু বিৰিণানি ভাঙিব পাৰিলেই হ'ল। কোনো কাহানিও মানুহৰ ভৰিখোজ নপৰা কুমাৰী মাটিয়ে হাত মেলি মোৰ বুলি বুকুত

সুমুৱাই নয়।

বাঘ বনৰজা মাজে মাজে ওলায়, জাক শিয়ালে বালি চাপৰিত গাত ৰ'দ লৈ নিৰভয়ে শুই থাকে। কেতিয়াবা মৌজুৰিৰ দ ঘুলিত শিহু ঘৰীয়ালো ওলায়। তদুপৰি বুঢ়া শিমলু জোপাত দেখদেখকৈ তিনি জনা বুঢ়া ডাঙৰীয়া আছে।

ৰৰবিলৰ জলকুঁৱৰী জনাকো কেতিয়াবা ভৰ দুপৰীয়া গা ধুই থকা কোনোবা কোনোবাই দেখিছে।

আৰু মৌজুৰি-মুখৰ ফালে যে হাবিডোখৰ আছে—তাত যখিনী আৰু খেতৰে দিনতে টকালি পাৰি বাগৰি ফুৰে। ভয়তে অকলে তালৈ কোনো নেযায়। আৰু তাৰ ওচৰৰে কোনোবা এঠাইত আহিমত ৰজাৰ সাত কলহ সোণ মাটিৰ তলত পোত গৈ আছে। কেতিয়াবা মেঘ বৰষুণৰ ৰাতি তাত ধনগুলৈৰ জুয়ে নাচি ফুৰে।

ৰাতি ফেচাই চিয়ৰে; দূৰে দূৰে হুদুৰেও চিয়ৰে, ফেউৰাৰ ফেউ-ফেউত ল'ৰাছোৱালী নিতাল মাৰে। কালিকা লগা মচোৱাগোম পিয়াপি দি ফুৰে। কোনেও দেখা নাই যদিও, অজগৰো কেইবাজনাও আছে। গৰু পোৱালী, ছাগলী পোৱালী ধৰি খায়।

ৰতন গাওঁবুঢ়াৰ আজোককাক যেতিয়া আছিছিল তেতিয়া হেনো সো-শৰীৰে আঠহাত নহাত ওখ দ'ত আৰু বাঁক লগ পাইছিল—গাটোহত কিচ্ কিচ্ কৰে ক'লা, চকুবোৰ টেলেকা টেলেক্, জল্মলাই থাকে। গোটেই গাতে ভালুকৰ নোমৰ লেখীয়া নোম, কোৰ যেন এৰেকোচলা দাঁত, জটলা চুলি।

আৰু ৰৰবিলত মহযথ এতিয়াও আছে। কেতিয়াবা বৰ বৰ মতা মহ একে ঢকাই মাৰি পেলাই দিয়ে।

পিছে মহ দাঁহ কম, ক'ৰবাতহে টেকেলীয়া কোদো আছে। নোজোকালে কাকো একো নকৰে।

এই সকলোকে লৈ মৌজুৰি গাওঁ।

ইয়াৰ মানুহবোৰ যেন মাটি ফুটি ওলোৱা, মানুহবোৰ যেন গছ—সাৰুৱা মাটিত গুটি পৰি পৰি ইয়াতে গজিছে, বাঢ়িছে, বুঢ়া

হৈছে আৰু মৰিছে।

ৰাই-কুই নাই, থকা-থুন্দা নাই।

এটা সৰু দ্বীপ, এখন অকণমান জগত। এটা হাঁহিৰ সমান মিঠা, এটোপাল চকুপানীৰ সমান বেথা-লগা।

চৰকা, ঢকাডিঙৰা, গ্ৰহণীত নমৰিলে গৰুবোৰ দলে দলে উঠে, জাক ছাগলী-পোৱালীৰ কেইটা শিয়ালে নিলে গণনা কৰি উলিওৱাটো অঙ্ক জনা পণ্ডিতৰ কাম। উমনি দিয়া কণীতকৈ হাঁহ পোৱালী কেনেকৈ সৰহ জগে— সেইটো কেনোৱে বুজি নোপোৱা সাথৰ। "লেখি লেখি মই ডেৰকুৰি কণী উমনি দিছিলো, কেনেকৈ একুৰি পোন্ধৰটা পোৱালী জগিল কেনেকৈ জানিম ?"

—হেৰ, কিজানিবা লেখোতে কণী কমকৈ লেখিছিলি !

—হেৰ, কিজানিবা লেখোতে পোৱালী বেছিকৈ লেখিছ ?

—হেৰ, কিজানি...

—ওঁহো।

মৌজুৰি গাঁৱত ডেৰকুৰি কণীৰ দুকুৰি পোৱালী জগে !

আৰুবেলি অনিৰামে ভাদৰ ঢলত চোতালৰ আগত ধৰা বৰালি মাছটো ভীমকলৰ গুৰিডাল যেন আছিল।

আৰু তেওজৰ বছৰ গেঠুহতে বাৰী ঢাপৰ থাল সিচি পাঁচশ সোতৰটা বোন্দা মাগুৰ পাইছিল, তিনি ভাৰ হৈছিল।

তাৰ আগৰ বছৰ ভাদৈয়ে চিটিকা পাতি একেবাৰতে সাতজনী ডাউক ধৰিছিল।

—সাতজনী নে ?

—ওঁ সাতজনী !

—হেৰ একেখন চিটিকাতে সাতজনী ডাউক কেনেকৈ ধৰিলে ?

—মই কেনেকৈ জানিম ? ভাদৈকে সুধিবি। তাই কিবা মৰিছেনে ?

কথা কথা। সাজি কোৱা কথাও কথা। অলপ বঢ়া টুটা হবই। আচল কথাত ডাল পাত জোৰা দিলেই সাধু কথা হয়। মৌজুৰি গাওঁ সাধুকথাৰ গাওঁ। ওপজাৰপৰা মাটিত পিঠি নিদিয়ালৈকে দেহাৰ খাটনি আছেই আৰু, পিছে মনটোক কিহে বান্ধিব? মন পাখী লগা ঘোঁৰা—উৰো বুলিলে তাক কোনে ধৰি ৰাখব? মন মৌজুৰি নৈ—বৈয়ে থাকে—ছেদ নাই, জিৰণি নাই। কোনে ভেটিব? মন আহিনৰ আকাশ—পিথপি জুৰি আছে, ক'ৰপৰা কলৈকে আছে কোনে ভেদ পায়?

মৌজুৰিত মনবোৰৰ পাখী গজে, পুৰা-গধূলিৰ সঁচা কথাবোৰ সাধু কথা হয়। নোহোৱা নোপজা সাধুকথাবোৰ চিনাকি চিনাকি সঁচা কথা হয়। সাধুকথাৰ বুকতে উপজি, সাধুকথাৰ ছাঁতে ডাঙৰ দীঘল হৈ সাধুকথাৰ কোলাতে মানুহবোৰ মৰে। মৰি সাধুকথা হয়।

গাওঁখনৰ ভিতৰত আটাইতকৈ বুঢ়া জন হ'ল বৰহমপুত্ৰ আলষ বুঢ়া, আজোককাহতৰ আজোককাতকৈও বয়সত ডাঙৰ। বৰহমপুত্ৰ কেতিয়াযে উপজিছিল কোনেও নেজানে। আছে, আছে আৰু আছেই। বাৰিষা হওক, খৰালি হওক, জাৰ হওক, জহ হওক, বৰহমপুত্ৰ আছেই। কেতিয়াৰপৰা আছে কোনোবাই ক'ব পাৰেনেকি?

আৰু তাৰ পিচতে বুঢ়া হ'ল বৰবিল। বৰবিল বৰহমপুতৰৰ বৰ জীয়েক, বাপেক গুচি গ'ল, কিবা পেচ লাগি বৰবিল বাপেকৰ লগত নগ'ল, মৌজুৰিক ভাল পায় দেখিয়ে হবলা ইয়াতে বৈ গ'ল। বঢ়াও নাই, টুটাও নাই, আছে আৰু আছেই। কাৰোবাৰ লগত বিয়া হম বুলি বৰবিল ফুলাম চেলেং পিন্ধি সাজি কাচি ওলাইছিল। খোপাত পদুম ফুল, ভেট ফুল পিন্ধিছিল, পিছে খোপাৰ ফুল খোপাতে থাকিল। বৰবিলক নিনিলে। নে নেযাওঁ বুলিয়ে ক'লে? ঠেহ পাতি ইয়াতে থাকি গ'ল, তেতিয়াৰপৰা আজিলৈকে আৰু কোনেও লৰচৰ কৰাব নোৱাৰিলে।

ৰৰবিল আলৰ বুঢ়ী, গাঁৱৰ জোনাকী বুঢ়ীৰ বুঢ়ী-মাকতকৈও বুঢ়ী, কেই লাখ, কেই কুটি বছৰ হৈছে কোনে ক'ব পাৰিব ?

ৰৰবিল পিছে গাভৰু হৈয়ে আছে। তেনেই গাত ৰিহালোৱা গাভৰু।

জোনাকী বুঢ়ীও কম বুঢ়ী হোৱা নাই। মুখখন পূৰ্ণিমাৰ জোনটো যেন আছিল দেখি মানুহে নাম দিছিল জোনাকী। মৌজুৰি গাঁৱৰ সকলো জোনাকীৰ নাতিপুতি।

কোনোবাই বোলে আই।

কোনোবাই বোলে বুকৰ আই।

কোনোবাই বোলে বুঢ়ী আই।

কোনোবাই বোলে আইতা।

আইতা এতিয়াও টক্‌টকীয়া ! অলপ ককাল পৰিছে, ধেনু-ভিড়ীয়া হৈছে। সেই বুলি কোনো ৰোগ ব্যাধি নাই। এতিয়া গতা চামৰ ভিতৰত যইগু বুঢ়াই বয়সত আটাইতকৈ বুঢ়া। গাঁৱৰ হিচাপত এশ পাঁচ কি দহ বছৰ হ'ল।

'—হেৰ' কাৰ কথা কলি, যইগুৰ ? কিনো বহু হৈছে অ' তাৰ, মোৰ কোলাত মুতি মুতি ডাঙৰ হোৱা ল'ৰা যইগু, সৰুতে বৰ থোপো-কাটো আছিল। তাৰ ঠুটৰীৰ তলতে মাহ এটা আছিল, চাবিহুকচোন এতিয়াও থাকিব পায়। তাৰো হেনো আকৌ ককালৰ বিষ, হেৰ' লাজ নেলাগেনে কবলৈ ? ল'ৰা মানুহৰো আকউ ককালৰ বিষ ! থুইক্ কটা।

পিছে জোনাকী বুঢ়ীয়ে থুইক্ কটা কৰিলেও, যইগুও বুঢ়া হৈছে। এশৰ ওপৰ হ'ল। ভালেই আছিল ; নামঘৰৰ কাৰণে খুটাৰ কাঠ কাটিবলৈ যাওঁতে মৌজুৰি হাবিত ককালটো কেৰেচ্ কৰিছিল! মনত কিবা কুভাৱ আছিল চাগৈ। বুঢ়া বুলি কিবা দায়জগৰ লগালেও গঞা বাইজে খেমিব, অৰইনৰ দেৱতাই সহি থাকিবনেকি ? যইগু বুঢ়া পৰা নাই সঁচা, পিছে বহুত দমিল দেই।

গাঁওখনৰ ভিতৰৰ আৰু এজনা বুঢ়া হ'ল বকুলতলৰ যৰ নাম-ঘৰটো। কোনো কোনোৰ মতে মৌজুৰিলৈ মানুহ অহাৰ আগৰে পৰা বৰ নামঘৰটো ইয়াত আছে। কেনেকৈ আছে সেইটো জানিব খুজিব নেপায়। বৰ নামঘৰৰ বৰখুটা কেটাৰ কথা নজনা মানুহ নাই। বিয়াগোম বিয়াগোম বুঢ়া কঠাল গছ কাটি নামঘৰৰ বৰখুটা সাজিছিল। কণ বাঢ়ৈৰ নাম গাঁৱত অজৰ অমৰ। ফুলচটি, ডমৰা সকলো কণ বাঢ়ৈয়ে নিজ হাতে কাটিছিল। আৰু বৰখুটাকেটাত যে ফুল কটা আছে সেইয়াও হেনো কণ বাঢ়য়েই কটা। বাঢ় নহয়, বিচ্‌ছ্‌ কৰ্‌মা।। কাঠত একোপাহ পদুম কাটি থৈছে চালে চাই থাকিবৰ মন যায়। আৰু বাঁহী বজাই থকা কিচ্‌ন যে কাটি থৈছে, সাইলাখ যেন গোসায়ে বাঁহীহে বজাই আছে।

কণ বাঢ় মৰিবৰ আঢ় কুৰি বছৰ হ'ল। হলেও সেইবোৰ মানুহ নমৰে।

আৰু সোণাৰু কাঠৰ মূঢ়াটো কাটি যে গৰুড়জনা সাজিছিল, পাখীয়েই চাবানে: ঠোটেই চাবা, গৰুড়জনাও কণ বাঢ়য়েই সজা।

সংসাৰলৈ আহিলে এনেকুৱা কাম কৰি থৈ যাব লাগে—তেহে।

কণ বাঢ়ৈৰ লৰাবোৰ ব-চেৰা হল, নাতিনীয়েক এটাই মৌজুৰি গাঁৱৰ পৰা পলাই গৈ ৰুববাৰ কেএামহাজনৰ লৰীমটৰৰ দাইবৰ নে হেণ্ডোলমেন সোমাইছিল গৈ, ক'ৰবাত লৰীয়ে মটৰে পৰি ভৰি এখন ভাঙি খোৰা হল। ঈচৰে নসহে। গাঁৱৰ লৰা, খেতিবাতি কৰি গাঁৱতে থাকিব পাৰ। পিতৃ-পুৰুষৰ বিৰ্‌তি এৰি বাঢ়ৰ নাতি নগৰত ডাঙৰ মানুহ হবলৈ গৈছিলি—পালি।

এৰা, নামঘৰজনাও বহুত বুঢ়া। যৰহম্‌ পুতৰলৈ ভয়ো লাগে, মৰমো লাগে, পিছে নামঘৰলৈ ভয়হে লাগে। ৰাতি ৰাতি 'ভাগত' পুথিখন তিনিজনা সৰু সৰু দেৱতাই চোৰ-চাৰিয়ে নিনিয়াকৈ ৰখি থাকে। এবাৰ যে চ'ত মহীয়া ধুমুহা বৰষুণত নামঘৰৰ মূঢ়চ এৰাই গৈছিল, নামঘৰৰ ভিতৰত পানী সোমাইছিল, তেতিয়াও 'ভাগত' পুথিৰ

পাত এখিলাও লৰচৰ হোৱা নাছিল, য'ৰ বস্তু ততে আছিল। প্ৰভুৰ লীলা, বৰ নামঘৰৰ মহাইত্ত।

কোনোবা কোনোবা গুৰুদোৰোহীয়ে আকৌ দন খৰিয়াল কৰি ফাটি গৈ বেলেগে এটা নামঘৰ সজাৰ কথা কয়। মৰিব, সোপাই যাব। বৰ নামঘৰক চিনা নাই। ভেটিয়ে মাটিয়ে উচন নিয়াব। বৰ নামঘৰেই মৌজুৰি গাঁৱৰ ধৰণী: শ'লমাৰি ভণ্ডাহতক গোসায়ে শুদাই নেৰে। যাহ যাব, খনেই যাহু যাব।

নৈ এখন, গাওঁ এখন, নামঘৰ এটা, মানুহ এঘৰ। লাগিব নোৱাৰিলে দন হাই। শাস্ত্ৰত দেখোন আছে দেৱতাসকলেও দন খৰিয়াল কৰিছিল। ব্ৰহ্‌মা বিচনুৰো খনে খনে দন লাগিছিল। সেই বুলি নামঘৰে কি জগৰ লগালে?

ৰতন গাওঁবুঢ়াৰ একে ভেকাহিতে নামঘৰ ফালিবলৈ ওলোৱা উটনুৱা কেটা চেপেটা লাগিল।

কোন বৰমতা ওলাইছে অ' নামঘৰ ফলা, কুকুৰৰ পুতেকহত, চাওঁ দেচোন কুঠাৰ দা কিবা এখন, ইহতক ছোৱা-ছোৱাকৈ কেচাই খাতীৰ আগত বলি দিও। পাপী নৰকীহত, গাওঁ ফালিবলৈ আহিছ, একেখন কীৰ্‌তন পুথি জুখন কৰিবলৈ আহিছ। বৰ নামঘৰক চিনা নাই, ৰতনক চিনা নাই। পাপীহত, বৰ নামঘৰৰ ভেটি চুবৰ যোইগৰ নহৱ, নামঘৰ ভাঙ্গ। তহত ক'ত মৰ মৰগৈ, গাওঁখন নেমাৰিবি···

ঈচ্‌ছৰেই আটাইতকৈ পুৰণি, বৰহম্‌পুত্‌ৰত্‌কৈও পুৰণি। বৰ্‌হম্‌পুতৰক ইচ্‌ছৰেহে সজা। সেই ঈচ্‌ছৰৰ ঘৰ বৰনামঘৰ।

ঈচ্‌ছৰ দোৰোহ আচৰিবলৈ কাৰো সাহে নুকুলায়। নামঘৰ নেফাটে।

মৌজুৰি গাঁৱৰ সকলোৰে মুখে মুখে অবাইচ মাত। মতাৰ মতা ভাগে, মাইকীৰ মাইকী ভাগে। অবাইচটো কথাৰ জগৰ কথা। মাতৃধাৰ নেমাতিলে কথা খেও নেখায়, গা মন নুঠে। লৰা ছোৱালীয়ে

অইন কথা শিকাৰ লগে লগে অবাইচ কথাখিনিও শিকে। কোনোৱে বেয়া নোবোলে। বাপেকে পুতেকে কাজিয়া লাগিলে দুয়ো সমানে অবাইচ মিহলাই গালি শপনি পাৰে।

এইবোৰ অবাইচ কথাৰ কোনো অৰ্থ নাই। মতাই মতালি কৰিবলৈ মতা-অবাইচ মাতে, তিৰোতাই তিৰোতালি কৰিবলৈ তিৰোতা-অবাইচ মাতে। ভাতৰ লগৰ পানী। কওঁতা শুনোতা কাৰো গাত নেলাগে। মাত ফুটা চাৰি বছৰীয়া লৰাই যেতিয়া ধুনীয়াকৈ অবাইচ কথা কয়, তেতিয়া মাকৰ বুকু ফুলি উঠে। ঃ শুনিছানে কুকুৰ-টোৰ কথা—এনেহে বৰ মতাটো।

ৰূপাই মেধীৰ বয়সে তিনি কুৰি চেৰালে। আজি সাত বছৰ মানৰ আগতে কাহ এটাই লগ ধৰিলে। দৰৱ-জাতি কৰি ভাল হোৱা নাই। অলপ নিশকতীয়া হৈছে। চকু এটায়ো আমনি কৰিছে, ফুল পৰিছে।

ৰূপাই মেধী দুটা কথাৰ বাবে জনাজাত। মেধী বৰ একাচেকা। নীতি- নিয়মৰ কথাত অকণো ইফাল সিফাল হোৱা সহিব নোৱাৰে। গাঁৱত কোনোবা লৰা-ছোৱালীৰ মাজত অলপ নহবলগীয়া কিবা কথা হলে মেধীৰ ওচৰত যদি শোধ পৰে, ৰইকথা নাই। তেওঁ সেইবোৰৰ যম, কাকো নেৰে—বামুণেই মৰক বা লগুণেই চিগক।

এইবাবে ৰূপাই মেধী জনাজাত।

আৰু এষাৰ কথা আছে যাৰ বাবে মেধীক মৌজৰি গাঁৱৰ সকলো মতা তিৰোতাই জানে। অবাইচ নমতাকৈ মেধীয়ে এষাৰ কথাও কব নোৱাৰে। কবলগা কথা যিমান, অবাইচ হয় তাৰ তিনি গুণ। বোৱাৰী জীয়াৰী নাই। সৰু বৰ নাই, মেধীৰ কথাত অবাইচ মাতৰ লহৰ। কেতিয়াবা অবাইচৰ কোবত আচল কথাষাৰনো কি বুজিবই নোৱাৰি। নামঘৰ সোমালেহে কেতিয়াবা অবাইচ মাত কমে। কমেহে, নোহোৱা নহয়। কলপচলা নেকাটিলে কথা কোৱা যেনেই নেলাগে।

অবাইচ মাতত কেচা ঘামৰ আৰু কেচা ঘঁাহৰ গোন্ধ আছে। প্ৰতিটো খেলতে মতা মাইকীয়ে নিজ নিজ-জাতীয় অঙ্গৰ নাম সুঁৱৰি সোৱাদ পায়। অবাইচ কথা নিলাজ কথা। নিলাজ কথা মিঠা কথা। নিলাজ কথাৰ সোৱাদ আছে, অৰ্থ নাই। সেইয়া নিৰ্ভাজ মনৰ কথা।

এইবোৰ কথা মৌজুৰিয়ে কৌটি কালৰ পৰা শুনি আহিছে। মুখৰ মাত শুনিয়ে মৌজুৰিয়ে বুজি পায় সেইটো কাৰ মাত—মৌজুৰি গাঁৱৰ কাৰোবাৰ নে অইন আচহুৱা কোনোবা আলহীৰ। অবাইচ মাত শুনি, নিলাজ কথা শুনি মৌজুৰিয়ে লাজ নেপায়। মৌজুৰিৰ গা ৰাইজাই কৰে।

মৌজুৰিও বুঢ়ী, বৰবিলৰ সমানেই বুঢ়ী কিজানি, কোনে জানে? পিছে মৌজুৰিক কোনোৱে কাহানিও বুঢ়ী বুলি নেভাবে। তাইনো কাৰ ঘৰৰ জীয়াৰী কোনেও ক'ব নোৱাৰে। কোনোবা পৰবতৰ পৰাই আহিছে নে ক'ৰবাৰ সোণপুৰীয়া গাঁৱৰ বুকুৰ পৰাই আহিছে কোনোৱে নেজানে। নৈৰ কি আদি অন্ত আছে?

বৰ্হম্পুতৰলৈ সকলোৱে ভয় কৰে। পানী একাজলী খাবৰ বেলিকাও মূৰ দোঁৱাই সেৱা এটা জনাই লয়। বৰ্হম্পুতৰ দেৱতা। পিছে মৌজুৰি?

—নাটেশৰী, নটিনী, জহৰী।

সদায় নাচি থকা মৌজুৰিজনী নটিনী নহয়নো কি? বহাগ আহিল নে নাহিল, উপজি-বহাগৰ পানী গাত লাগিল কি নেলাগিল, তাইৰ গা সাতথন আঠথন হলেই। তাই নাচিবলৈ ললেই। আৰুউ যেতিয়া ভাদমহীয়া পাৰলৈকে পানী চপ্‌চ'পীয়া হৈ থাকে, তেতিয়া তাই যিহে গহীন জনী, যেন খোজকে নাকাঢ়িব, এনেহে ৰাজৰাণীজনী।

নটিনী, নাটেশৰী!

ককাল ভাঙি ভাঙি, বুকু ফিন্দাই ফিন্দাই যিহে নাচোনৰ ভাও।

তাইলৈ কোনে ভয়-সমীহ কৰে? বৰ্হম্পুতৰ বুঢ়া পৈয়েকটোক

এই লগ পাওঁ, এই লগ পাওঁ বুলি তাইৰ যিখনহে আঞ্জলমথালি। গা-নচুৱাই গা-নচুৱাই যিহে ভেৰাকুটি।

গাঁৱৰ জীয়াৰী-বোৱাৰীহঁতেও মৌজুৰিক বুঢ়ী বুলি নেভাৱে, তাইলৈ ভয়ো নকৰে। তাইৰ পাৰৰ বিৰিঙাৰ জোপোহাত ভৰি মেলি বহি, গৰাৰ পৰা ভৰি ওলোমাই বহি, তাইৰ ফালেই চাই চাই বাৰে-ভচহু আগ-গুৰি-নোহোৱা কথা চোবাই সময় নিয়ায়।

কাৰ বোৱাৰীয়েকৰ জহৰা লৰা হল।

কাৰ লগত কাৰ পিচ-তুৱৰীয়া হাতবাত আছে।

কাৰ বোৱাৰীয়েকে শহুৰেকৰ আগতে বেলাউজ পিন্ধি থাকে '

বেলিৰামৰ পুতেক ভৰতে যোৱা 'ভ'নাৰ দিনা ৰাতি কাক কাক জোকালে।

চন্দ্ৰৰ নিচিনা আদহীয়া এটালৈ বাৰু চম্পা যাব পায়নে,? পাইছে নহয় এতিয়া সোৱাদটো।

মীনেচৰ নগৰীয়া হুল, এবছৰ নগৰত থাকিয়ে গাঁৱলৈ আহিলেও পেন পিন্ধিহে আহে। এইবেলি হুলু সি জয়মতীক পলুৱাই নিব।........

কত কথা। কত শেষ-নোহোৱা, সোৱাদ লগা কৈনো থাকো মানে ওৰকে নপৰা কথা! বেলি লহিয়ালেও কথা পাতি ভাগৰ নেলাগে। আবেলিৰ একটিয়া ৰদত সোণ যেন পিতলৰ কলহে চিক্‌মিকায়, মৌজুৰিৰ গাভৰু জীয়াৰী বোৱাৰীহঁতৰ লোডোৰ-পোডোৰ সোণসেৰীয়া গাবোৰ চিক্‌মিকায়। মুখৰ কথা বন্ধ হলেও, মনবোৰে কথা কৈ থাকে। আগগুৰি নোহোৱা, কৈ ভাল লগা কত কথা।

অ, সউৱা মৰতী বুঢ়ীজনী পালেহি। হেৰ উঠ উঠ, নহলে নিলাজে ওভতে গালিসোপা খাই মৰিব' লাগিব।

হুই, পালেহিয়েই।

—হেৰ বনৰীহঁত, নৈৰ পাৰত বহি কোনকেটা পৈয়েৰহঁতৰ মূৰ খাইছ। ঘৰলৈ ঘুৰিবৰ মন নাই, নিলাজীহঁত—

বোৱাৰীহঁত নিমাত, ওৰণি টানি মুখ ঢাকে, চকু উলিয়াই থয়। গাভৰু কেইজনীয়ে খিক্‌খিকায়। বুঢ়ীৰ গালি গালি নহয়, নিচুকনি।

হেৰ ক'ত্তা, কালৈ বাট চাই আছ! পৈয়েৰহঁতক নেপাই গা ৰাইজাই কৰিছে হবলা। থাকিব নোৱাৰ যদি ভীমকলৰ পুলি একোটা সাপুটি লৈ পৰি থাকগৈহঁত, নিলাজীহঁত। মাটিকলহৰ পানীয়ে কি গা জুৰাব?....

যা যা, পানীলৈ ঘৰলৈ যা। নৈৰ পাৰত বহি পিটিকা-পিটিকি কৰি গাৰ বিষ তুলিব নেলাগে, টন্‌টনাইছে যদি....

গাভৰুহঁত ৰঙা পৰে, কাণ শো-শোৱায়, চকু ধোঁৱা-কোৱা হয়, গাবোৰ পোৰে, মনবোৰ উচাট বিচাট কৰে।

কিবা এটা কওঁ কওঁ বুলিও জুতুলী মনে মনে থাকে। জোকাই ললে আৰু ৰক্ষা নাই। বুঢ়ীৰ গালিত গুৰুগোসাই সকলো পলাই পত্রং দিব। লাগিলে আৰু বা কি কৰে!

ইজনীয়ে সিজনীৰ চকুলৈ চায়, বোৱাৰীকেইজনীয়ে ওৰণি টানি বেগাবেগীকৈ পানীলৈ নামে, আৰু কলহ মজাৰ চলেৰে তলমূৰ কৰি বুঢ়ীয়ে আৰু কি কয় তালৈ কাণ দিয়ে। মুখ টিপি হাঁহে, চকুবোৰ খচ্‌খচায়, পোৰে। বুকুৰ ভিতৰবোৰ ঢুক্‌ঢুকায়। কেনিবাদি ক'ৰবাত খোচ মাৰি ধৰে।

হেৰ বনৰীহঁত, আমি কিবা গাভৰু নাছিলোনে? গাওঁ বলিয়া কৰিছিলো জানিছ। গাঁৱৰ ডেকালৰা ভাদমহীয়া কুকুৰৰ নিচিনাকৈ পিচে পিচে লৰিছিল। আমি তহঁতৰ নিচিনাকৈ তৰপে তৰপে চোলা পিন্ধি যুৱন চেপেটা কৰা নাছিলোহঁত। ভ'না চাবলৈ যাওঁ, জাক পাতি গাভৰু বহো, তেতিয়া কিবা আজি-কালিৰ নিচিনা ভ'নাত পেটৰল্‌মাচ লাইট জলায় নে? সিফালে জোৰ জ্বলায়, ইফালে আমিমখা এন্ধাৰত বহি থাকো। পিচফালৰপৰা বিহাৰ তলেদি কাৰ হাতে কি খেপিয়াই লিংলিঙাই ফুৰে আমি কি খবৰ ৰাখো? সিফালে গোসাই ওলায়, সৰু ধেমালি, বৰ ধেমালি ওলায়, ইফালে ডেকা

গাভৰুৰ ধেমালি ওলায় । আমি তহঁতৰ নিচিনাকৈ লঘন দি দি দেহা শুকোৱা বিধৰ নহয় ।····

বুঢ়ীয়ে আটাইখনলৈকে চাই হাঁহে । মুখৰ ভিতৰত এটাও দাঁত নাই । সৰু লৰাৰ নিচিনা সৰল, অজলা হাঁহি । এই হাঁহি নিৰদোষ, নিষ্পাপ । এই হাঁহি বনৰীয়া ফুলৰ হাঁহি, বহাগমহীয়া নৈৰ হাঁহি, ছমহীয়া কেচুৱাৰ হাঁহি । খুন্দা তামোল খোৱা পিক্ কোৱাৰিয়েদি আৰু তল ওঠৰ মাজেদি বাগৰি আহি বুকুৰ কাপোৰত পৰেহি ।

"জেঠাইনো কৰ পৰা আহিলি ?"

"নকবি আইহত । কেৰকণৰ ঘৈণীয়েক জনীৰ গা-নৰীয়া । আজি তিনদিন বিষ কোৰ আহিছে, পিছে ভাল হোৱা নাই । দেৱাই এপালি দি আহিলো । লাগেনেকি তহঁতকো এপালি—"

ছিঃ জহনীজাতিজনীয়ে কি কয় ?

যা যা, বনৰীহত, লৰা-ছোৱালী ফুকাই পালিহেতেন তেহে ।

আমি মুফুকাইহে পাৰিছো ।

কাঠ বাঁজীহত, অমঙলীয়া কথা কবলৈও ভয় নকৰহতনে ? তিৰি জনম ধৰিছ, লৰা-ছোৱালীৰ মাক নহলেই হবনে ? চাম নহয়— তহঁতৰ বিয়া কেখন হৈ যাক ৰহ—

তাৰ পিচত বুঢ়ীয়ে দুয়োহাতেৰে গৰ্ভাৱতী তিৰোতাৰ শকত পেটৰ আকৃতি দেখুৱাই, গৰ্ভাৱতীৰ দৰে খোঁজ কাঢ়ি দেখুৱায় ।

মৰতীজনী ক'ৰবাৰ—

যা, যা, আইহত, বেয়া চেয়া নেপাবি । বহুত দিন জীলো, এতিয়া মৰিবলৈ শাও দেহঁত, সোনকালে মৰিলে তহঁতেও মাহচাউল চোবাবলৈ পাবি ।

তাৰ পিচত নিজকে কোৱাদি কলে, মৌজুৰিৰ পাৰ পালে ঘৰলৈ মনতে নপৰে । তহঁতৰে নহয় আমাৰো এদিন আছিল, মৰিলেও, তহঁতক কৈছো—এই মৌজুৰিৰ পাৰতে খৰি দিবলৈ কৰিহঁক । বাইভনীৰ নিচিনাকৈ ডাঙৰ হলো । এতিয়া মৰিলেও মৌজুৰিৰ পৰা

এৰা এখি দুখৰ মন নাই। যাও আইহত।

জেঠাই নাম এবাৰ গাই যা—এনেই যাবনে ?

জোকাৰলৈ নাহিবিহত অ'। তহত নটিনীহতে গাব নোৱাৰ, বুঢ়ীয়ে নাম গাই শুনাব লাগে, বোলে—

জৰাৰ কুমলীয়া পাত,
এৰাওঁ, এৰাওঁ কৰি এৰাব নোৱাৰো,
ধনৰ কুমলীয়া হাত—

বুঢ়ী গলগৈ। জোনাকী বুঢ়ী গলগৈ।

মৌজুৰি গাঁৱৰ বাট-পথ সকলো বুঢ়ীৰ চিনাকি, বাটৰ বনপাতেও বুঢ়ীক চিনি পায়, ভেটি ধৰি মনৰ কথা কয়, মনৰ কথা সোধে।

বুঢ়ী এচেৰেঙা ফাগুনৰ ৰদ—মিঠা, সোৱাদ লগা, মন মুকলি লগোৱা।

মৌজুৰি গাভৰু, কালে কালে গাভৰু, তাই আৰু বুঢ়ী হবলৈ নিশিকিলে।

তাই নটিনী।

নাটেশ্বৰী—

বনৰী—

বাৰেমতৰী—

মৌজুৰি তেনেই আপোন, আপোনতো আপোন।

মৌজুৰিৰ পানীয়ে দেহ শাঁত কৰে, মন শাঁত কৰে, দুখ ভাগৰ পাহৰায়। হেজাৰো চিন্তা ভাবনা মনত লৈ আহি মৌজুৰিৰ পাৰত খন্তেক বহি, গাত নৈপৰীয়া বতাহজাক লগালে, গা শাঁত পৰে, মনৰ দুখ পাতলে। সকলোৰে বুকুৰ আপোন মৌজুৰি নৈ।

আঢ়ৈ কুৰিমান বছৰৰ আগৰ কথা।

মৌজুৰি গাঁৱত তেতিয়া এঘৰ দুঘৰকৈ মানুহ আহি এখন পূৰণি গাঁৱেই হৈ পৰিছিল। নৈপৰীয়া অনাবাদী মাটি আবাদ কৰি, পাম পাতি, পমুৱাবোৰ নিগাজী আৰু থলুৱা হৈ পৰিছিল। যেয়ে

আহি'ছিল সেয়ে ন মাটি ভাঙিছিল, খেতি কৰিছিল। নৈৰ চাৰণ পৰা পলস পৰা মাটি—এবাৰ ভাঙিব পাৰিলেই হল, শইচেৰে নদন-বদন হৈ উঠে।

কৰবাৰ কোনোবা গাঁৱৰ এঘৰ, অইন কৰবাৰ এঘৰ—এনেকৈয়ে আহি আহি এখন নতুন গাওঁ হৈছিল, এখন নতুন সমাজ হৈছিল। মাটি নোহোৱা খেতিয়কে পলসুৱা নতুন মাটি পাই দিনক ৰাতি, ৰাতিক দিন কৰি যেয়ে যিমান পাৰে মাটি নিজৰ বুলি সামৰিবৰ যতন কৰিছিল। ইটোৱে সিটোক সহায় কৰি দিছিল, বিৰিঙা খাগৰি কাটি মাটি উলিয়াই দিছিল, এঘৰ নতুন মানুহ আহি বহিলে নিজৰ আপোন মানুহ এঘৰ ওচৰতে পোৱা যেন পাইছিল। হেচা-ঠেলা নাছিল, মাটিলৈ কঢ়া-আজোৰা, খোৱা- কামোৰা নাছিল। মাটি আছিল সৰহ, মানুহ আছিল তাকৰ।

পিছে তেতিয়াই ভোলা বায়ন নগৰলৈ গৈ, জিলাৰ মাটি হাকিমক মৌজ্ঞৰিৰ মাটিবোৰ পটা কৰি ভগাই দিবলৈ খাটনি ধৰিছিলগৈ। আজি হয় একো নাই, পিছে আগলৈকো একে থাকিব বুলি কোনে ন-দি কব পাৰে? মাটিৰ সীমাত শনি থাকে। নিজৰ গাৰ কাপোৰখন মানুহে দিব পাৰে, নিজৰ মাটিকণ দিবলৈ টান পায়। মৌজৰিৰ মাটি ভগাই দিয়াহে ভাল, আগলৈকে আউল মৰি থাকিব।

গঞা ৰাইজে ভোলা বায়নক তেতিয়া গালি পাৰিছিল।

নৈপৰীয়া মাটি এচিকতা চা-চিকুণাই লৈছো, তাৰো আকৌ পটাখন লগা হ'লনে? লাগে যদি ভোলা বায়নে নিজলৈ বুলি কেইপুৰামান সৰহকৈ লওক, যদিহে এতিয়া থকা সোপাই নাই জোৰা; সেই বুলি মৌজৰিলৈ মণ্ডল কানুনগুই, টেকেলা-বেঙেনা আহিব লাগিলে আমাৰ মৰাই ভাল।

পটা হলেই খেজেনা দিব লাগিব। কিমান লগায় কি ঠিক। পুৰাত যদি তিনি চাৰি টকাকৈ খেজেনা লগাই ক'ৰ পৰা দিবি!

ভোলা বায়নে এনেকৈ চুকতে থাকি বুকতে কামুৰিব নেলাগিছিল । আমি কিবা মৌজুৰিলৈ ধনৰ পেড়া একোটাহঁত লৈ আহিছোনে ?

পিছে মৌজুৰিৰ গঞাই ভাল পাওক নেপাওক মণ্ডল কানু-নগুই এদিন আহিল। কিবা-কিবি আঁক-বাঁক কৰিলে, লেখা-মেলা কৰিলে, চাহ-তামোল খালে। সেই দিনালৈ সিমানেই।

মানুহখিনিয়ে যিমান ভয় খাইছিল পেটে পেটে, সিমান ভয় খাবলগীয়া তেনে একো নকৰিলে। পিছে ৰাইজে বুজিলে আৰু সৰহ দিন এনেই মাটি খাবলৈ নেপাব। পটা লাগিব, খেজেনাও দিব লাগিব।

যেয়ে যিমান পাৰে নিজলৈ নিজলৈ বুলি মাটি ভাঙি উলিওৱাত লাগিল। ইটোৱে সিটোক, সিটোৱে ইটোক কোবে-কুঠাৰে সহায় কৰি দিলে।

ভোলা বায়নে কলে, তহঁতৰ হলেই মোৰ হ'ব। মোৰ লৰা-ছোৱালী নাই, মাটি কেলেই ? পটাখন থাকিলে অমূলকতে ৰজাঘৰেও মাটি কাঢ়ি নিব নোৱাৰে। সেই যে মৌজুৰিৰ পাৰত মই মাটি-চিটা উলিয়ালো—আন্দাজ ছপুৰাই হ'ব কিজানি, তাতে, মৰিলে, আমাৰ মন্তা-মাইকী হালক খৰি দিবিহক। আৰু আমাৰ পিচত তহঁত কোনোবা এটায়ে লবি।

ভোলা বায়ন বায়ননী মৰিল। বায়নৰ মাটি কোনোবাই খাইছে। পিছে বায়নৰ কথা ফলিয়ালে। মাটিৰ পটা হ'ল, মাটিত খেজেনা লগালে। আঠ মাইল দূৰৰ মৌজাদাৰৰ ঘৰত গৈ মৌজুৰিৰ ৰাইজে খেজেনা দিব লগীয়া হ'ল, মানুহৰ এটা চিন্তা বাঢ়িল।

পো-পোৱালী, নাতি-নতিকান্ বাঢ়ি মৌজুৰি ভৰ-গাঁও হ'ল। ভাঙতি মাটি ভাগত কমকৈ পৰিবলৈ ধৰিলে। সেই বুলি লুইতৰ পাৰত ঝাওবনে ঢকা বালি চাপৰি এতিয়াও শেষ হোৱা নাই। নৈলৈ যি ভয় নকৰে, নৈক যি ধুকুৰ কুটুম বুলি ভাবিব পাৰে, সিহে নৈৰ

পাৰত ঘৰ কৰি থাকিবলৈ সাহ কৰিব পাৰে, আটায়ে নোৱাৰে। শিমলু গজাদি, বগৰি গজাদি, উলুবন গজাদি নৈৰ পাৰ ঢাকি মানুহ গজা নাই। কাৰোবাৰ যদি লৰা-ছোৱালী তেৰটা, কাৰোবাৰ আকউ এটিও নাই। কাৰোবাৰ আটাইমখা ছোৱালী, কাৰোবাৰ আটাইগাল লৰা, ছোৱালীৰ সঁচ নাই মাৰি মৰক আছেই। মানুহৰ ভাগ মানুহে আৰু যমৰ ভাগ যমে নিবই। নিদিও বুলি কোনে ৰাখিব পাৰে!

ৰূপেচৰৰ ঘৈণীয়েকৰ ছটাকৈ লৰা-ছোৱালী হৈ হৈ মৰিল। কিবা দেওভূতৰ দোষ। তিলাই বেজে হুয় নুৰা-নুৰে ৰচি-ফচকি দিলে, মন্ত্ৰজৰা পানী খুৱালে, কামাখ্যাৰ পৰা আনি তাবিজো দিলে, লৰা ছোৱালী নৰয়।

গৰহৰ দোষ খণ্ডাবৰ কাৰণেও দান দক্ষিণা কৰিলে, শিৱ দ'লত পূজা দিলে,—তেওঁ নৰল।

কপালত নাই।

এৰা, কাৰোবাক দিও নিদিয়ে।

ৰূপহীৰ আকৌ নায়েই। তাই হেন ছোৱালীজনীৰ ল'ৰা-ছোৱালী নহ'ব বুলি কোনে ভাবিছিল? চেহেৰাই—পানীয়ে, খোজে-কাটলে, গাই-গাড়ীয়ে, তেনেজনী ধুনীয়া ছোৱালী মৌজুৰিত হে নেলাগে, নগৰে চহৰতেইবা আছে কেইজনী? গাৰ বৰণ সেন্দুৰ-সনা সোণ যেন, সাপনেজীয়া চুলীকোচা আঠুৰ তললৈকে পৰা, হাত ভৰিবোৰ লোহোৰা-লোহোৰ, সকতে বুঢ়ীমাকে মৰমতে কৈছিল—এইজনী পাভ, এইজনী লুডুৰী পাভ। বিয়াই সবাহে, ঘাটে-বাটে শ-জনী গাভৰুৰ মাজত জিলিকি থাকে ৰূপহী।

ৰূপহীক লৈনো গাঁওখনত কম হৈচৈখন হ'লনে? সেইবোৰ আজিও কোনেও পাহৰিব পৰা নাই।

বিকোদৰৰ ল'ৰা ছটা, ছোৱালী সেই এজনী, ৰূপহী। ৰূপহীৰ মাক জয়ন্তীক বিকোদৰে অইন এখন গাঁৱৰ পৰা পলুৱাই আনিছিল। জয়ন্তীও আছিল ৰূপহীৰে নিচিনা ধুনীয়া। এতিয়াও সাতোটা

ল'ৰা ছোৱালীৰ মাক বুলি অকণো পোটোকা পৰা নাই। পিন্ধি-উৰি থাকিলে মাক জীয়েকক বাই-ভনী বুলিহে ক'ব।

মাক চাই জীয়েক।

বিকোদৰো বৰ আটিল আৰু মটহা মানুহ, চালথম মাগুৰ-বৰণীয়া, পিছে গঢ়-গঠন চালে চকুৰোৱা।

সি পিছে অলপ অইন ৰকমৰ। কেতিয়াবা দিনৰ পিচত দিন একো নকৰে, কথা চোবায়, তামোল চোবায়, ভাং মলা-ধপাত খাই কুটা এগছ দুগছ নকৰাকৈ কটাই দিয়ে। একো নকৰে, ঘৰতো সোমাই নেথাকে। ইঘৰ সিঘৰ কৰি দিনটো কটায়।

আৰু যিদিনা কাম কৰিবলৈ ল'লে, তেতিয়া খ'দ বৰষুণ, দিন ৰাতি নাই। ভাগৰ জুগৰ, ভোক পিয়াহো নাই। ধৰিলে যি ধৰিলেই। কোৰত ধৰিলে, তলুৱাৰ ঢৌ ফুটি পানীজোলা বান্ধিলেও নেৰে, কুঠাৰত ধৰিলে, গবামাৰি নোপোৱা বৰ কুণ্ডা হ'লেও, ফালি শেষ নকৰে মানে নেৰে। একেদিনে একোখন বৰডলা, বৰচালনি বৈ বান্ধি উলিয়ায়, একে দিনাই একোটা ডুলি সাজি উলিয়ায়। একেদিনাই একোটা নাঙল চাচি উলিয়ায়।

বিকোদৰৰ নিচিনা নাঙল সজা মানুহ গাওঁখনতে আছে কেইটা? আৰু ডিলাডাল এনেকৈ লগাই দিয়ে যে গৰুহাল সৰুৱেই হওক বা ডাঙৰেই হওক, নাঙল উভ্ও নহয়, সেওও নহয়। কূটিটোও এনে জোখেৰে কাটে যে বুঢ়ায়ো বাব পাৰে, লৰায়ো বাব পাৰে।

মন গলে সি সকলো কৰে, আৰু যেতিয়া নকৰো বোলে, শৰাইত গুৱা পাণ থৈ পাঁচোটা সেৱা কৰিলেও লৰচৰ নহয়, ঘূৰিকে নেচায়।

তেনেকৈয়ে বিকোদৰে ভাতে-ভড়ালে খাই আছে। সাতোটাকৈ ল'ৰা-ছোৱালীৰ বাপুকী হৈছে। আজি কেই বছৰ হ'ল বিকোদৰ মেধী হৈছে। গোসাই ঈচৰে নিজে মেধী পাতিথৈ গৈছে।

আজি কালি সোধ বিচাৰতো যহে।

পিছে আনৰ সোধ-বিচাৰত বহিলে কি হব, নিজৰ ঘৰতে লেঠা। লেঠা লগাই ফুৰে জীয়েক ৰূপহীয়ে।

ৰূপহী বাপেকতকৈ একাঠি চৰা। তাই বৰ চোকা, দেখিবলৈ ইমান ধুনীয়া ছোৱালীজনীৰ মুখখন ইমান চোকা বুলি কোনেও ভাবিব নোৱাৰে।

ৰূপহীৰ মুখখন লাওপাত্, কচুপাত।

তাইক দেখিলে নোজোকায়ো থাকিব নোৱাৰে, আৰু জোকালেও ভালে ভালে সাৰি অহাৰ আশা নাই।

—কি হল, হেবাংটোৰ দৰে মোৰ মুখলৈ চাই আছ কেলেই?

—তই বৰ ধুনীয়া অ' ৰূপহী—

—বিয়া কৰাবৰ মন গৈছেনেকি?

—তয়ো আৰু 'পায়, চাইছোহে।

—এতিয়া কি দেখিছ, বিয়া কৰাই ল, চাই থাকিবি কি চাৱ।

—বিয়া বাৰু কৰালোহেঁই, মোক্তকৈ ভাল এটা দেখিলে জানোচা উধাও হব।'

—মতাটো হৈ তিৰীজনী বলাই খাব নোৱাৰিলে যামতোন পলায়।

—ৰূপহী, ক'ৰপৰা আহিলি অ'?

—দেখা নাইনে ক'ৰপৰা আহিলো, চকু মুদি আছিলি হবলা?

—নহয়, সুধিছোহে আৰু।

—লোকৰ গাভৰু ছোৱালীয়ে নৈত গা ধুই থকা চাবলৈ লাজ নেলাগে, চাও বাট এৰ, বেলি হৈছে।

ব'চোন অকণমান।

কেলেই, তিতা কাপোৰেৰে আছো দেখা নাই।

—গা ধুই থাকোতে তোক জলকুঁৱৰী যেন দেখি পায়।'

পূজা এভাগ আগ নবঢ়াৰ কেলেই ?

—কালৈ ?

—জলকুঁৱৰীলৈ। চাওঁ মই যাওঁ—

—বহুচোন অকণমান। কথা এটা কওঁ।

—পিছে পিছে আহি থাক, আৰু কি কৰ কৈ থাক। মই ৰ'ব নোৱাৰো। ঘৰত কামবন নাইনেকি তইঁতৰ লেখীয়াকৈ ?

—ৰূপহী—

—কি ?

—হেৰিঐ—তোক দেখিলে, তোক দেখিলে—

—মোক দেখিলে কি হয়, কামুৰি খাবৰ মন যায়নেকি ? খা একামোৰ, খাবি ?

—নহয় অ', হেৰি—

মনৰ কথাটোনো খচং কৰে কৈ নেপেলাব কিয় ? কি পেঘেনিয়াই থাক—

—ৰূপহী তই বাৰু—

—মই কি বেয়া ছোৱালী ?—

—মই কিবা সেইবুলি কৈছোনেকি ? তয়ো আৰু—

—তহঁত মতালবাবোৰক মই এই কাৰণেই বেয়া পাওঁ জানিছ। হেৰ' মই গাঁৱৰে ছোৱালী। কিবা কবৰ মন যায় যদি মুখ খুলি ক—কিবা কৰিবৰ মন যায় যদিও ক। মোকে যদি ক'ব নোৱাৰ, নগৰ চহৰৰ, পৰ-গাঁৱৰ এজনীক কেনেকৈ কবি! ঘাটে বাটে লগ পায়ে থাক, তেওঁ হাতখনত ধৰি জোকাৰ এটা মাৰিবলৈ সাহকণ নাই। তইঁতৰ নিচিনা ওঠচেলেকা মতা লৰাই মোৰ ফালে নোচোৱাই ভাল।

এনেজনী ৰূপহী। তাইৰ কথা লৈ ৰাইজখনে আলোচনা কৰে। ৰূপহী পিছে মুখেৰেই চোকা নহয়, কাজে কামেও চোকা।

বাপেক-মাকৰ একেজনী ছোৱালী বুলি, ছটা ভাই-ককাইৰ মাজৰ একেজনী মৰমৰ ভনীয়েক বুলি, ৰূপে ৰঙে জাকত-জিলিকা জনী বুলি, ৰূপহী কামবন নকৰি বহি থকা ঢোদৰ পচলা নহয়, তাই ঘৰ-ধৰা ছোৱালী, কোনো কামলৈ ভয় কৰা বিধৰ ছোৱালী ৰূপহী নহয়।

খেতিৰ দিনত দেখিবা, একাষি পানীকঠিয়া তুলিবলৈ তাইৰ এখন তামোল খোৱাৰ পৰো নেলাগে। তাই কঠিয়া-তলিত নামিল কি, হাতৰ লাচতে তাই একালৰ পৰা সামৰি আনে। তাই যেন পানী-কঠিয়া তুলিবলৈ নমা নাই, ক'ৰবাত, কাৰোবাৰ আগত নাচিবলৈহে আহিছে। এডাল কঠিয়া নিচিগে, এডাল নেভাগে, আষিটোহত পাতে, চালে চাই থাকিবৰ মন যায়।

খেতিৰ দিনত ভাগৰ বুলি, জিৰণি বুলি কথা এষাৰ ৰূপহীৰ নাই। এন্ধাৰী পুৱাতে, কাউৰীয়ে নৌ কা কৰোতেই উঠে তাই, ভয়ো নাই, ভীতো নাই। ঘৰৰ আন সকলোবোৰৰ তেতিয়া ঘোৰ টোপনি। তাইৰ খৰ-খুজীয়া ঢেকীৰ মাততহে ঘৰৰ আৰু ওচৰৰ আনবোৰে সাৰ পায়। অইনৰ ঘৰৰ ৰান্ধনীশাললৈ জুই যায় মানে, ৰূপহীৰ চাহ জলপান হয়েই। মাক উঠি দিয়ে মেলে মানে, তাই তিনি চাৰি জনী খীৰতী গাই খীৰাই আনে। কোনোবাজনীয়ে এতোলা গাখীৰ কোনোবা দিনা কম দিলে তাইৰ চিন্তাত ভং নোহোৱা হয়।

—অ' ককাইতি, আজিচোন বৰকলীজনীয়ে তিনি আঙুল গাখীৰ কম দিলে। তাই কালি ভালকৈ চাৰ নেপালে হ'বলা।

অ' বৌ, ৰাঙলীজনীয়ে দেখো খীৰাওঁতে আজি লঠিয়াইছিল। তাইৰ কালি ভালকৈ পেট নভৰিল হ'বলা।

—অ' পিতাই কাজলীজনীৰ পোৱালীটোৱে আজি বৰকৈ পীবৰ মন নাই কৰা। পৰ্থমে ওহাৰত মুখকে নিদিয়ে। কাৰোবাৰ

মুখতে লাগিল কিজানি। চন্দন দেদাইৰ ওচৰলৈ যাবিচোন, মাতি আহিবি, মুখখন ভঙাই দিব লাগিল। পোৱালীটো ব লাগি আছে।

—অ' ককাইতি, কালি মতা গৰুকেটা ক'ত চৰাইছিলি ? মুগাটোৱে অলপ ঢিলা হাগিছে। তাক ভীমকল এগালকে খুৱাব লাগিল···

ৰ'দ বৰষুণলৈ কেৰেপ নাই। ৰ'দ বৰষুণ বুলি ঘৰৰ ভিতৰত সোমাই থাকিলে খাবলৈ হবনে ? শাওণ মহীয়া টিকাফটা ৰ'দতো তাই মূৰত জাপী এটা নলয়।

ৰ'দে পুৰি মানুহ নেমাৰে। ৰ'দত পানী হৈ গলি যাবলৈ আমি মউসিটা নহয়—সেইয়াই ৰূপহীৰ কথা।

পিছে ৰ'দত তাইৰ হাতভৰি, গাল মুখ ডেই যায়। তাইৰ মুখখন জুই যেন ৰঙা হয়, চকুবোৰ তৰবৰায়, হাত-ভৰিবোৰ গোৰে। তাই পথাৰৰ পৰা উঠি আহি আমজোপাৰ তলতে বহেহি। ঘামে জোল বয়। তাই গাৰ চেলেংখন খহাই বুকুখনত ফুৰায়। ৰিব্ ৰিব্ কৈ বলা বতাহ জাকত তাইৰ গা লাহে লাহে শাঁত পৰি আহে। গছৰ ছাত থৈ দিয়া লোটাটোৰ মুখেৰেই তাই ঢক্‌ঢক্ কৰে পানী পী খায়। তাৰ পিচত হাচতিত অনা তামোল এখন চূণে-খপাতে খাই লয়।

ছকটা মাটিৰ বোকা, পিছে তাইৰ চিন্তাই নাই। কবলৈ নামিলে, তাই অকণমান ককাল পোনাবলৈকো ওপৰলৈ মূ নকৰে। বিজুলী বেগেৰে হাত চলে। পলসুৱা বোকা মাটিত লেটিপেটি হোৱা কপাহী মেখেলাখনে তাইৰ কলাফুল দুটা সাৱটি ধৰে।

মাটিয়ে তাইক মৰম কৰে।

মাটিলৈ তাইৰ মৰম লাগে।

তাইৰ মুখৰপৰা, তাইৰ মনৰপৰা কিবা এটা গীত ওলাই

আছিব খোজে ! তাইৰ মনটোৱে গুণগুণায় । দুখ কৰাৰ ভাগৰ তাইৰ মনতে নেথাকে ।

—ৰুইছ ৰূপহী—

—ওঁ—মূৰ তুলি নোচোৱাকৈয়ে তাই মাত দিয়ে ।

অকলে অকলেযে ৰুইছ, মাৰ কলৈ গ'ল ?

—আছে ।

—তই অকলে অকলে পাৰিবিগে জানো ?

—কেলেই নোৱাৰিম, মাটিনো কিমানকণ ? দুডৰা ৰুলোৱেই ।

ৰূপহীয়ে এতিয়াহে মূৰ তুলি চালে । বগৰীজোপাৰ তলত সেইটো মাধ ।

ককালত খোচ মাৰি লোৱা চেলেং খনে ৰূপহীৰ গাটো টানি ধৰিছিল । থিয় হলত তাইৰ গাটো ফিটফিটিয়া হৈ পৰিছিল । তাইৰ সোঁফালৰ বুকুটো টানকৈ পিন্ধা চোলাটোৱে চেপি ধৰিছিল । ঘামত তিতি তাইৰ পিঠি ককালত কাপোৰ লিপিটখাই লাগি ধৰিছিল ।

মাধই তাইলৈ চাই থকা দেখি তাইৰ লাজ লাগিল । লাজ লাগিল এই কাৰণেই যে অন্য লৰাবোৰৰ নিচিনাকৈ মাধই তাইক নোজোকায় ।

ক'ৰপৰা আহিলি কাইতি ?

—উত্তৰলৈ গৈছিলো ।

—কেতিয়া ?

—দুদিন হ'ল ।

—কেলেই ?

—কথা বহুত ।

কৈ চেলেঙৰ আগেৰে মুখ-কপালৰ ঘামবোৰ মচি তাই পথাৰৰ পৰা আলিটোৰ ওপৰলৈ উঠিল ।

মাধ তেতিয়াও বগৰীজোপাৰ তলতে আছিল ।

ৰূপহীৰ হাচতিত তামোল আছিল ।

ককালৰ খোচোনাৰ পৰা হাচতিখন টান মাৰি আনি গাঁঠিটো মেলি তাই ক'লে "তামোল এখন খা—"

সি হাত পাতি ললে।

"চাওঁ চুণ অকণ আৰু দে—"

"উত্তৰলৈনো কি সকামত গৈছিলি ?"

"মা-দৈ উত্তৰৰ বহুপুৰীয়া গাঁৱত পৰিছে নহয়—"

"মা-দৈ ?"

"কেলেই, আমাৰ বৰ মাজু ভনীজনী—"

"অ' এৰা, পাহৰিছিলোৱেই। ভালনে বাইটিহঁতৰ ?"

"ভাল, ভাল—"

"অৱস্থা একা ?"

"এ, গোৱে পোৱে ৰজনজনা—"

"হওক তেওঁ, শাঁতিৰে ভাত মুঠি খাই আছে—পিছে বাইটিকে চাবলৈ গৈছিলি হবলা—?"

"এ' এই ভৰ খেতিৰ দিনত মিতিৰ খাই ফুৰিলে চলেনে ? গৈছিলো গৰু এহাল বিচাৰি। আমাৰ হুয়োটা চৰকাত মৰিল নহয়—"

"এ' কৰই নোৱাৰো 'পায়। হাল তেনেহলে খতিছে নে কি ?"

"এৰা, এই বেলি আমাৰ খেতি শেহতীয়া হ'ব যেনহে পাইছো।"

"একো বতৰ যোৱা নাই। মাটি কেতবা বাৰু বোকা দি ল। মোক খবৰ দিবি, যি হুই এদিন পাবো কই তুলি দিম।"

"এৰা, তাকে কম বুলিহে তোৰ ওচৰলৈ আহিছিলো। মাদৈহঁতৰ ঘৰৰ পৰা গৰু এহাল আনিছোগৈ। হওঁতে মাটি সৰহভাগ শিৰলুৱাই খোৱাই আছে। এচাহ এচাহ বাই বোকা দি কই যাব লাগে মুঠেই।"

তাৰ পিচত আৰু কথা নাই। কি কথা পাতিব লাগে হুয়োটাই পাহৰি গল। এবাৰ হুয়োটাই চকুৰে চকুৰে চালে, মুখা-

পিচত তুয়োটাই তলমূৰ কৰিলে। ৰূপহীজনীৰ মুখখন আৰু কাণ তুখন ৰঙা পৰিল। মাধৰো ডিঙিটো শুকাই যোৱা যেন লাগিল।

কিছু পৰৰ মূৰত ৰূপহীয়ে ক'লে, "এতিয়া যাগৈ যা। কোনোবা ক'ৰবাত ওলাবহি, কিবা কথা আছে যদি পৰহিলৈ মৌজুৰিৰ ঘাটলৈ আহিবি—আমাৰটো ঘাটলৈ। ভয় কৰিবিনেকি ?"

মাধই একো ক'ব নোৱাৰিলে। কোনোমতে সেপ ঢুকি সুধিলে—"পৰহিলৈ ? কেতিয়া ?"

"কেতিয়া আৰু! ৰাতি! দিনত নৈ ঘাটত কথা বতৰা হ'ব পাৰিনে কি ?"

* * *

সেইজনীয়েই ৰূপহী— সমাজলৈ অলপ ভয় কৰিলেও, জীৱনলৈ অকণো ভয় নাই। এজনী গাভৰু ছোৱালীৰ কাৰণে সমাজখন দিনৰ বস্তু, জীৱনটো ৰাতিৰ। ৰাতি সমাজ শোৱে, যৌৱনে সাৰ পায়, জীৱনে সাৰ পায়।

ৰাতিলৈ ৰূপহীৰ ভয় নাই।

আৰু মৌজুৰিৰ পাৰত ৰাতিৰ পোহৰ-আন্ধাৰত মউ বিচাৰি ফুৰা ভোমোৰাবো অভাৱ নাই!

পিছে এইজনী ৰূপহীৰে যেতিয়া বাপেকে বিয়া পাতিবলৈ ললে গাঁৱৰে ভোগৰ লগত, ডেকাবোৰে এস্ আস্ কৰিলে, জীয়ৰী-বোৱাৰীবোৰে কথাটো ভালেই হৈছে নে বেয়াই হৈছে তত ধৰিব নোৱাৰি ইজনীয়ে সিজনীক বাটত লগ ধৰি, ঘাটত লগ ধৰি সুধিলে— "ৰূপহীৰ বোলে বিয়া পাতিছে হয়নে ?"

"আমিও শুনিছো—সঁচা মিছা নেজানো।"

"ভোগেও আৰু বাছি বাছি ৰূপহীকহে পালেগৈ—"

"যাৰ লগত যাৰ জোৰা আছে, তই মই সেয়া দেখিলে কি হ'ব ?"

"বেয়া দেখা নাই. কৈছোহে।"

ৰূপহীৰ কথা-বতৰা লৈ এইবোৰ আলচ-বিলচ হৈছিল যদিও

বিয়ালৈ কিন্তু কোনো নহাকৈ নেথাকিল।

পাঁচোটা দঁতাল হাতীৰে, আঠখন গৰুৰ গাড়ীৰে, ছজোৰ ঢুলীয়াৰে ৰূপহীৰ বিয়াখন হৈছিল। সেই বিয়াৰ কথা বহুতে পাহৰিব পৰা নাই।

এবছৰ গল, দুবছৰ গল—তিনি বছৰ গল—ৰূপহীৰ লৰা-ছোৱালী একো নহল। গাঁৱৰ জীয়াৰী বোৱাৰীৰ মাজত কণা-কণি, ফুচফুচীয়া আলচ চলিল—নহবইনেকি মনেৰে?

মানুহজনীৰ চেহেৰাখন মন কৰা নাইনে? ভোগৰ ঘৰত কিনো ঘিউ মউ খাইছে জানো। দিনে দিনে ৰূপহীৰ ৰূপ চৰিছে গৈছে। লৰা-ছোৱালী হবলগীয়া মানুহৰ এনেকুৱা চেহেৰা হোৱা ক'ত দেখিছা—

জীয়াৰী কালত জানো কমখন অতপালি কৰিলে, গাওঁখনৰ লৰাবোৰক গা দেখুৱাই দেখুৱাই বলিয়া কৰিলে। কাৰ শাৱে চুলে কোনে জানিছে।

বাহিৰে দেখাত পিছে ৰূপহীৰ কোনো দুখ-বেজাৰ, চিন্তা-ভাবনা নাই। তাইক এলাপেচাকৈ সুধিবলৈও কোনেও সাহ নকৰে। তাইহে যি একাচেকা।

এদিন সমধীয়া বাইশাহুৱেক এজনীয়ে—বয়সত ৰূপহীৰে সমনীয়া—সোধো-নোসোধোকৈ সুধিছিল—"এনেকৈয়ে থাকো বুলিছ-নেকি? কিবা দৰৱজাতি কৰিব লাগিছিল, বেজগিয়ানকো সুধিব মেলিব লাগিছিল।"

হাঁহি হাঁহি ৰূপহীয়ে কৈছিল—"হৈছে দে, কেচুৱা কোলাত লৈলৈ নেপায় গা টন্‌টনোৱা নাই। আৰু মতাটোক কবি। লৰা-ছোৱালী লাগে যদি অইন এজনী আনি লক, নহলে ক'ৰবাত পায় যদি পোৱালী-মাইকী এজনীকে বিচাৰি খোচাৰি চপাই লক।"

কোনো কোনোৱে ফুচফুচীয়াকৈ কলে, "সেইজনীৰ ক'ৰ লৰা-

ছোৱালী হব ? বাপেকৰ ঘৰত কি কৰি আছিছে কোনে নেজানে ? গোটেইখনৰ লগত হাতবাত । কিজানিবা কণমৰা দৰবকে খালে, কম দাংকাচী জনী জানো !"

পিছে অইন কৰিবলৈ নহলেও বাপেকক পথাৰত জলপান দি আহিবলৈ আৰু মাকক ৰান্ধনিশালত লাঙ্গনি-পাঁচনী কৰি দিবলৈ লৰা এটাই, ছোৱালী এজনীয়ে ঘৰখনত লাগে।

সেই বুলি লাগ বুলিলেই লৰা-ছোৱালী পায়নে ? ৰজা-মহাৰজায়ো লৰাছোৱালী পাবলৈ ঋষিৰ বৰ মাগিব লাগে, ভোগ-ৰূপহী কোন কুটা ? সি জনমত কোনে কি সাধি আহিছে কোনে জানে ? খেতি কৰিলে শইচ হব লাগে। বিয়া কৰালে লৰা-ছোৱালী হব লাগে ।

বিয়াও খেতি, জীয়নৰ কণ পৰি মানুহৰ গজালি গজিব লাগে। ডেকাকাল জীয়নৰ বাৰিষা। ভুইতলি চহোৱা। চনপৰা ভুঁইত কি শইচ হ'ব ? কণমৰা কঠিয়া সিচি কি শইচ পাবা ?

বিয়াও খেতি ।

ব্ৰহ্মা-বিষ্ণু-দেৱতা কোনেনো বিয়া নকৰাকৈ থাকিব পাৰিছিল ?

পিছে বিধি বাম হলে কেতিয়াবা পলসুৱা বোকাতো জীয়া, কণ লগা কঠিয়া সিচিও খেতি নহয়।

নহলে কাক কি কৰিবা ?

লৰাছোৱালী নাই বুলি পিছে ভোগ আৰু ৰূপহীৰ মনত একো বেজাৰ নাই। দিন যোৱা নাই। কপালত থাকিলে হ'ব কেতিয়াবা। নহলে নাই ।

* * *

আৰু সিহত আটাইকেউটাই আকাশৰ ফালে চাইছিল । সিহতৰ চকুত তৰাবোৰ জিলিকি উঠিছিল। সিহতৰ মনবোৰ পাতল পাতল লাগিছিল, মূৰ ঘূৰাই ঘূৰাই সিহতে আকাশখনৰ চাৰিওফালে চাইছিল।

দখিণৰ ফালৰপৰা ধোঁৱা-বৰণীয়া মেঘবোৰ লাহে লাহে ওপৰলৈ উঠি আহিছিল। এইয়া গাভিণী মেঘ, এইয়া উকা মেঘ নহয়। আহাৰ-মহীয়া শুকান মাটিয়ে মাতিলে বৰষুণ নাহি পাৰেনে? কাতিৰ পৰা চ'তলৈ খৰালিৰ ছমাহ জানিবা কিবা ওফোন্দ পাতি আই বসুমতীৰপৰা আতৰি গৈ, মেঘবোৰ আকাশৰ বুকুত সোমাই লুকাই আছিল, পিছে কেইদিন থাকিব? মাটিৰ বুকৰ পানী মাটিলৈ নামি নাহি পাৰেনে?

আৰু এপৰ বাটচোৰা—এই পাবহি। কেনেকৈ ওন্দোলাই আনিছে মন কৰিছানে?

আৰু সিহতে বতাহজাকৰ গতিটো কোনফালে বৈছে ভালকৈ চালে। আৰু সিহতে দেখিলে গছপাতবোৰ দখিণৰ পৰা উত্তৰ-মুৱা হৈ নাচিছে। মেঘবোৰ আমাৰ ফাললৈকে আনিছে—সিহতে ভাবিলে।

আৰু এই বতাহজাকক অবিশ্বাস কৰিব নেপায়। আৰু এই দখিণৰ মেঘবোৰক অবিশ্বাস কৰিব নেপায়। আৰু যি জনা দেৱতাই এনেকৈ আকাশৰ বুকৰ মেঘবোৰ শুকান পথাৰৰ ওপৰলৈ পঠিয়াই দিয়ে, সেইজনা দেৱতাক অবিশ্বাস কৰিব নেপায়।

মাটিবোৰ তপত হৈছে—ভৰি দিলে ডেই পুৰি নিয়ে। বনপাত এই কেই দিনৰ তিতা ৰ'দত মুজুৰা পৰি গল, ওচৰতে ক'ৰবাত যেন জুইহে লাগিছিল। আৰু আমবোৰ এসপ্তাহতে পকি শেষ হৈ গল।

আৰু সিহত সকলোৰে চকু আকাশৰ বুকত। মেঘ আহিছে, বৰষুণ হ'ব।

ঈচৰৰ ইচা কেতে পৰ? ৰদ বৰষুণ লৈয়ে ঈচৰৰ খেলা।

আৰু মউজুৰিৰ পৰা পানী নিবলৈ অহা জীয়াৰী-বোৱাৰীহতৰ মুখতো একেটাই কথা—একেটাই আসচ।

আজি বৰষুণ হব।

আজি বৰষুণ দিব।

আজি বৰষুণ আহিব।

ঈচৰে জুখিহে চায়। নৰমনিচে পাপ কৰিলে বুলি গৰু-ছাগলী, কীট-পতঙ্গে কি পাপ কৰিছে? মানুহত লাগি নিৰ্দোষী জীয়ক ঈচৰে কেলেই দুখ দিব?

মানুহবোৰ পাপী হ'ল। গুৰু গোসাই নমনা হল। মেঘৰ ওপৰত এৰুপেলেনেৰে উৰিবলৈ ললে। নসহে ঈচৰে!

আঠমহীয়া গাটোৱে দীণৰ ঘৈণীয়েক কণপাহীয়ে এই বদৰ কিদিন বৰ দুখ পাইছিল। এই বেলি লৰা হ'ব হবলা, আঠ মাহতে গাৰ ভৰ সহিব নোৱাৰা যেন লাগিছে।

ৰ'দে-ঘামে কণপাহীৰ মুখখন ক'লা পৰিছিল, তাইৰ লাওযেন শকত ওলোমা পিয়াহ দুটা গাখীৰেৰে ভৰি পৰিছিল আৰু তাইৰ খোজ কাঢ়িলে বুকুখন বলে নোৱাৰা যেন লাগিছিল।

আৰু এতিয়া কণপাহীৰো গাটো পাতল পাতল লাগিল। বৰষুণজাক আহিলে তেওঁ গাটো শাঁত পৰিব। সৰহপৰ গোমাই নেথাকিলেই হয়।

পূৰ্ণিমাত নামঘৰত ভ'না পাতিবলৈ লৈছে।

কেইজনমান বুঢ়া নামঘৰৰ আগত গোট খাইছিল, আৰু বুঢ়াহতেও ভ'নাৰ কথা নেপাতি মেঘ আৰু বৰষুণৰ কথা পতাত ধৰিছিল। নালীয়া কটাৰীখনেৰে বুঢ়া তামোল এটা পটহিয়াই পটহিয়াই মইনা বুঢ়াই এটাও দাঁত নোহোৱা সোলা মুখ খনেৰে হাঁহি এটা মাৰি সমজুৱাতে কৈছিল, "ধৰমলৈ মতি নাইকিয়া হলেই এনেকুৱা হয়, এনেয়ে ঈচৰে অনিয়ম নকৰে। যেই দিবা, সেই পাবা। ঈচৰলৈ ভকতিত চকুৰ পানী এটোপা নসৰোৱাকৈ আকাশলৈ হাত পাতিলেই আকাশে বৰষিবনে?"

বুঢ়াহতৰ মতে ভ'না পাতিবলৈ লোৱা গুণেহে বৰষুণ হোৱাৰ আশা হৈছে। ডাৱৰৰ সিপাৰেই পৰ্বতত ঈচৰ থাকে। আৰু তাৰপৰাই তেওঁ মানুহৰ মইমতালী চাই থাকে। ভ'নাৰ দিনা ঈচৰ ওপৰৰ পৰা নামি আহে আৰু কিচ্নৰ ভাও লোৱাজনৰ গাত লম্ভেহি।

ভ'নাৰ কিচ্ নও কিচ্ নয়েই।

সেই বুলি ভ'নাৰ কিচ্ নষ্টনেও অবাইচ মাতে। ভ'নাৰ বচন মাতোতে নেমাতে, পিছে এনেয়ে নেমাতি নোৱাৰে। লাচতে আহি গালনো কি কৰিব? সেই মাতষাৰ নেমাতিলে কথা খেও নেখায়, শুতো নেলাগে। নহলে মতাৰ মতা হেন নেলাগে, মাইকীৰ মাইকী হেন নেলাগে।

এইকিদিন পানী নোহোৱাৰ কাৰণে গাঁৱৰ মানুহবোৰে এনেই বহি-শুই-কথা-পাগুলি সময় নিয়াইছিল। পিছে যেই বৰষুণ আহিল, সেই কোৰ নাঙল লৈ পথাৰলৈ ঢপলিয়াবৰ হ'ব। খেতিৰ বতৰত কাৰো মুখ চাবলৈ আজৰি নাই।

পিছে তাৰ মাজতো গাওঁখনৰ মাজত দুই এটা ধোদ নোহোৱা নহয়। তাৰে এটা হ'ল শিমলুতলৰ ৰহণ। গোট ডেকা মানুহটো। নাই নাই বুলিও তাৰ বয়স একুৰি-ছ-বছৰৰ কম হোৱা নাই। দাড়িয়ে গোফে ভোবোকাৰ। চুলিও একোচা ৰাখিছে গজধনত পৰাকৈ। পিচ ফালৰ পৰা চালে মতাই নে তিৰোতাই চিনিবই নোৱাৰি।

নামটোহে ৰহণ, মানুহটো পিছে আটিল।—সৰুতে অলপ বেছি ধুনীয়া আছিল হ'বলা—তেতিয়াই সেইটো নাম পালে।

বাপেক বুঢ়া মানুহটোৱে খেতিয়ে বাতিয়ে সকলো কৰে; সি শুকান খৰি এডাল দুডোখৰ কৰি নিদিয়ে। ঘৰতো সোমাই নেথাকে। ৰাতি পুৱাতে মহটোৰ পিঠিত উঠি ওলাই যায়—মহ ৰখাটো নামতহে—বিল-পথাৰত মহ এৰি দি অকলে অকলে হাবিয়ে বননিয়ে পিং-পিঙাই ফুৰে। ছোৱালীৰ লগতহে নেলাগে লগৰ সমনীয়াৰ লগতো দুষাৰৰ ঠাইত তিনিষাৰ কথা নেপাতে।

গাটো উদি, ককালত ঘৰত-বোৱা চুৰিয়া এডোখৰ—হাতত দা'খন বা নালীয়া কটাৰীখন, মুখত এমোকোৰা তামোল, মুখখন গোঙোৰামৰা, চকুহালে হলে হাঁহি থাকে।

গাওঁখনৰ কোনো এটা ডেকা লৰাৰ লগতে বহুণক বিজাব নোৱাৰি।

হেৰ, গোট ডেকা মানুহটো—অইন নকৰ, কাৰোবাৰ লগত দন-খৰিয়াল এখনকে কৰ। কাৰোবাক টাঙোন এটাকে মাৰ। গাঁৱৰ কোনোবা বনৰী ছোৱালী এজনীকে জোকা, কিবিলি এটাকে পাৰ, বিহুনাম এষাৰকে গা!

নিবোকা চামোন হৈনো ডেকা মানুহ এটা এনেকৈ থাকিব পাৰনে? বেমাৰী নহয়, তেজাৰী নহয়, মদগজ, মটহা মতা মানুহটো! —গাঁৱৰ ভেকুলীটোৱেও এষাৰ মাতে—তোৰনো কথা এষাৰ কবলৈকে ইমান টান লাগেনে?

মন–বেমাৰী ডেকা মানুহে পিছে গাঁৱৰ অকইলানহে মাতে।

আৰু তোৰ মনৰ বেমাৰেইবা হবলৈ হৈছে কি? খাবলৈ আছে, পিন্ধিবলৈ আছে—মউজুৰি হেন ভোগালী গাঁৱত উপজিছ, ডাঙৰ দীঘল হৈছ—ইয়াত নৈয়ে হাঁহে, নৈ গৰাই হাঁহে, বনপাতেও হাঁহে—বালিমাহী, ঘনচিৰিকায়ো নাচে।

তোৰনো কোনে কি পানী-খোৱা পুখুৰীত বিহ ঢালিলে যে মনমৰা হৈ ধৰতে ক'ৰবাৰ আসহীটো হৈ থাক?

এইবোৰ কথা দূৰে দূৰে কোৱাকুই হয়, এইবোৰ কথা তাকো কয়। সি কওঁতাজনৰ চকু মুখলৈ এনেকৈ একেথৰে চাই থাকে যেন একো বুজিকে পোৱা নাই। কোনোবাই কিবা এটালৈ লগ ললেও সি একো নেমাতি বৈ থাকে, তাৰ পিচত এনেয়ে হাঁহি দিয়ে। সেই হাঁহিটোৰ একো অৰ্থ নাই।

ভ'না চাবলৈ সি কেতিয়াবা যায়। আধাচোৱা কৰি গুচি আহে। যেন অকণো ভাল পোৱা নাই। অকণো বুজি পোৱা নাই।

—যাৱইনেকি ৰহণ?

—অলপ আহিছো—

সকলোৱে বুজে সি আৰু নাম-ঘৰলৈ নাহে। ঘৰলৈকো

নেযায়। এতিয়া জোনাক আছে—কিজানি সি মউজুৰিব পাৰলৈ যাবগৈ আৰু তাতে ছুপৰ ৰাতিলৈকে অকলে অকলে নৈপাৰত এনেয়ে বহি কটাই দিব।

আগে কোনো কোনোৱে বিচাৰিছিল।

আজি কালি কোনোৱে নিবিচাৰে।

কোনোবাই কয় বহুণ দেওলগা ডেকালৰা।

কোনোবাই কয়, বহুণৰ মনত কিবা বেজাৰ আছে। সৰুতে মাক মৰাৰ কাৰণেই এই বেজাৰ।

আৰু কোনোবাই কয়, মানুহক দেখুৱাই নমতা-কোঁৱৰটো হলে কি হব? সি চাগৈ তলে তলে কোনোবা ছোৱালীৰ লগত কৰবাত হাতবাত কৰাৰ অইভাস কৰিছে। সি দ' পানীত বুৰ মাৰি পানী খোৱা বিধৰ ডেকা, কি চিনিবা?

কিন্তু কোনজনী জীয়াৰীৰ বা কোনজনী বোৱাৰীৰ লগত তাৰ হাত-ধাত আছে কতো কোনেও ক'ব নোৱাৰে। আনকি গাঁৱৰ অগাইটং, দাংকাচী ছোৱালী জনীয়েও ক'ব নোৱাৰে।

ইজনীয়ে সিজনীক ধেমালিৰ চলতে সোধে, বহুণে বোলে তোৰ ওপৰত চকু দিছে হয়নে?

থ থ, সেই মাইকীটোৰ কথা নকবি। আমাক দূৰত দেখিলেও ফালৰি কাটি পলায়।

বাপেকেনো তাৰ বিয়াখন পাতি নাই দিয়া কেলেই জানো? তাৰ লগৰ লৰা কোনটোৰনো বিয়া নোহোৱাকৈ আছে? বিয়াখন পাতি দিয়ক, চাবি, সকলো ঠিক হৈ যাব।

পিছে বহুণলৈনো কোন ছোৱালী যাব?

তেনেকৈ ফুটনি নেমাৰিবি। তয়ে কি জানি মনে মনে যাওঁ যাওঁ লগাই আছ—

যাবৰ মন আছে যদি তয়ে গৈ নোসোমাৱগৈ কেলেই—

বাৰু দেখিলোছে লেখিম।

দেখিবি দেখিবি যা—

ৰহুণক লৈ আগ ডোখৰত বাপেক, ভায়েক আৰু মাহীমাকে চিন্তা কৰিছিল। পিচলৈ চিন্তা কৰিবলৈ এৰি দিলে। ডেকা লৰাটো—সাপে বাঘে নেখালে, ডকা-চাকৈনয়া, বান বাঢ়নি পানীয়ে নেপালে এনেই নেহেৰায়।

আৰু সি থকাই নথকাই একে কথা। আছে যি আছে—থকাৰ সাৰ সিৰিকটিয়েই নাই।

ৰহুণক লৈ পা-পৰিয়ালৰে নহয়, গাওঁখনৰে চিন্তা।

লৰাটোৰনো কি হল বাৰু ?

বাপেক মৰিলেনো লৰাটোৱে কেনেকৈ খাব—খোদৰ পচলা হল।

খাব খাব, চৰাইটোলৈ টোপটো দিছে—তালৈ ভাৰস্তখনত ভাত এমুঠি নোলাবনে ?

সকলোৱে তাৰ কাৰণে চিন্তা কৰে, কিন্তু তাৰ একোৰে কাৰণে চিন্তা নাই।

অকৰা নহয়, বলিয়া নহয়, খোৰা নহয়, কণা নহয়—জোৱান মানুহটো—সি বাৰু এনেকুৱা হ'ব পায়নে ?

পিছে সকলো সময়তে সি গাঁৱৰ মানুহৰ আগত গা দেখা দিও নুখুৱে। সেই দেখি গাঁওখনৰ মানুহৰ সদায় তাৰ কথা চিন্তা কৰি থকাৰ গৰজ নপৰে। সকলোৰে নিজৰ নিজৰ চিন্তা আছে, ভাত-কাপোৰ, ঘৰ-দুৱাৰ, ৰদ-বৰষুণ, খেতি-পথাৰ, সকাম নিকাম, ৰাজহী-তাতহী কত ৰকমৰ কত চিন্তা!

বতৰত বৰষুণ নাহিল—তাৰ চিন্তা।

আবতৰত বৰষুণ হ'ল—তাৰ চিন্তা।

বান আহিল—তাৰ চিন্তা।

খৰ মাৰিলে—তাৰ চিন্তা।

জীয়াই থকা মানেই চিন্তা কৰা।

ৰহুণৰ কথা ভাবি থাকিলে মউজুৰি গাঁৱৰ নচলে।

কাৰোবাৰ তালৈ মৰম লাগে,
কাৰোবাৰ তালৈ খং উঠে,
কোনোবাই তাক পুতৌ কৰে।

*　　　*　　　*

আৰু বৰষুণ যেতিয়া আহিল—কলহৰ কাণে ঢলা বৰষুণৰ পানীয়ে যেতিয়া পথাৰবোৰ পানীৰে চপ্‌চপীয়া কৰি পেলালে তেতিয়া গোটেই গাওঁখনলৈ যেন নতুন জীপ আহিল।

আৰু ডেকা বুঢ়া লৰা আটাইবোৰ ঘৰৰ বাহিৰ ওলাল।

আৰু মউজুৰি পাৰলৈকে পানীৰে উপচি পৰিল।

আৰু এৰ নামঘৰলৈ যোৱা বাটটোৰ মাজত যে চিগাডোখৰ আছিল সেই ডোখৰো পুখুৰী যেন হৈ পানীৰে ভৰি পৰিল। কোনোবাই কাটি আনি ভীমকল কেইডালমান পেলাই দিলেহি বুলিহে খুপি খুপি অহা যোৱা কৰিব পৰা হৈছে।

আৰু পথাৰত পুঠি কাৱৈ মাছৰ উজান উঠিল, আৰু দিনে ৰাতিয়ে বৰষুণ দিবলৈ ধৰাত গৰুবোৰ গোহালিৰপৰা মেলিব নোৱাৰা হ'ল। আৰু ছাগলীবোৰ কলৈকো যাব নোৱাৰি, ঘৰৰ পিৰালিত বেৰলৈ চেপা খাই বহি চকু মুদি বৈ থাকিল। আৰু পাতি হাঁহবোৰৰ ৰঙৰ শেষ নোহোৱা হল, সিহঁতক খেদি খেদিও গড়ালৈ আনিব নোৱাৰি। যিহে খেদা-খেদি, যিহে লৰা-ঢপৰা, যিহে লানি পাতি ন-পানীত সাতোৰাৰ ভেম।

বৰষুণত ওলাব নোৱাৰি, সেই বুলি বহি থাকিলেও জানো চলে?

বিকোদৰে থালৈ এটা বৈছিল, তাৰ থালৈৰ গাওঁখনতে নাম আছে। এবেলি কৃষ্ণপুৰ সত্ৰৰ চলাজনা প্ৰভু-ঈচৰ গাঁৱলৈ আহি বাছৰ কৰি আছিল। আৰু তেতিয়া নিজে মতাই নি প্ৰভু ঈচৰে বিকোদৰৰ হতুৱাই থালৈ এটা সজাই নিছিল। ইমান ধুনীয়া আৰু

ইমান মজবুত হৈছিল থালৈটো যে তাত মাছ ভখাবৰো সত নেযায়। কাঠিবোৰ যে ভুলাইছিল—অকণ সক ডাঙৰ নাই—যেন সাইলাখ টোকাৰীৰ গুণাডালহে। আৰু মোখনি-বান্ধ যে দিছে, চাই থাকিলে চাই থাকিবৰ মন যায়।

ভগা জাপি এটাৰে কোনো মতে মূৰটো ঢাকি ৰতনেচৰ বিকোদৰৰ ঘৰলৈ আহিল।

ৰতন আহ।

বৰ বৰষুণ পাই। পিঠিটো তেনেই তিয়ালে।

পাটিদৈৰ চৰাখন বেৰৰ গজিয়াৰ পৰা নমাই লৈ ৰতন বিকোদৰৰ ওচৰতে বহিল।

থালৈ হবলা ?

এৰা, লৰাছোৱালীখনে চোচোবাই ফুৰে, বছৰি কিমান সাজিম—নখ বুটি হৈছে। আজিকালি চকুৰেও আমনি কৰে—বিকোদৰে বৈ থাকিয়ে কলে।

বেতসূত এটা বিচাৰি আহিলো। পল' এটা সাজিছিলো—কাহানিবাই সাজি তুলি থৈছিলো—আজি বোলো ডাৱৰীয়া বতৰ—বান্ধো। পিছে বেতৰ সূত নাই। আছিল—কোনোবাই নি চাগৈ কিবা বান্ধিলেগৈ। বস্তু থলে থাকে জানো ?

সিদিনা মউজুৰিৰ বৰ বেতনিৰ পৰা বেত দুডাল কাটি আনিছিলো। তাৰেই এইবোৰ বান্ধিছো মেলিছো, ভালকৈ শুকাব-লৈকে নেপালে। কেচা বেতৰ বান্ধটোৰে, যিমানে টানি নিদিয় লাগিলে, জাঁত নলয়।

আৰু আছেনে নাই ?

আছে, দুহাতমান নিবি বাৰু। পিছে বতৰ এইবেলি কেনেকুৱা হ'ব যেন পাইছ ?

ভালেই হ'ব লাগে, খৰটোৱেহে অলপ ভয় খুৱাইছিল। পিছে দেখাত বেয়া দেখা নাই।

এৰা, আমাৰ আকৌ মাটিত আঁচোৰ এটাকে মৰা নাই। যিহে টান ব'দ—মহুৰ হাল বাবলৈ ভয়েই লাগে। পিঠিত ব'দ পৰিলেই মহে অখতি কৰিবলৈ ধৰে।

বিকোদৰৰ বোৱাৰীয়েকে তামোল পাণৰ বটাটো দি গ'ল। বেতৰ সূত চুচি থকা নালিয়া কটাৰীখনেৰেই বিকোদৰে তামোল কাটি এখন ৰতনক দি এখন নিজেও মুখত ভৰালে।

নমোৰাম মেধী আছেনে নাই অ'—কেইবাদিনো চোন দেখা নাই।

নাই। উত্তৰলৈ দিয়া জীয়েকজনীৰ বোলে কেচুৱা এটা হৈ মৰিল, তাৰে ভূ লবলৈ গৈছে, ঘূৰি অহাই নাই!

তাইৰ আগেও এটানে দুটা মৰিছে হবলা নহয়?

এৰা, ঠাইখনে ছোৱালীজনীক নাই শুজা। বিয়া হবৰ জানো ছ বছৰ নে সাত বছৰ হোৱা নাই? কেবাটাও কেচুৱা হ'ল, এটাও নাই ৰোৱা।

খেতৰ লাগিব পায়, সেইবোৰ মানুহক তাবিজ তুবাজ দিব লাগে, চলাফুৰাতো অলপ চকু দিব লাগে।

মেধীনো কি নজনা মানুহটো, পিছে এটা কথা নহয়—

জানো—

খেতিৰ আগে আগে বৰসবাহ পতাৰ কথা আছিল নহয়। মেধীয়ে পাহৰিলেনেকি আকৌ?

পাহৰিব নেলাগে, পিছে ঘৰত অথন্তৰবোৰ হৈ থাকিলেনো ধৰম কৰম কৰিবলৈ সকাহ পায় কেনেকৈ?

ৰদ বৰষুণ ৰোগ বিয়াধি সদায় আছে—থাকিবই। ঈচৰৰ কামফেৰা পিছে পিছুৱাই থব নেপায়। মেধী আহিলে কবি, বাইজখন চপাওক আৰু বৰ সবাহৰ দিন এটা পেলাওক।

কবই নেলাগে, আহি পালে মেধীয়ে নিজেই খবখেদা লগাব, আমাৰহে সাজু হৈ থাকিব লাগে। পিছে এটা কথা নহয়—

কচোন—

হেৰি নহয়—

জানো কি ক'ব খুজিছ—

মষ্ট উলিয়াম হয়, ধাইজখনে বা কি ভাবে—

কিহৰ কথা কৈছ ?

ধনাইৰ কথাটো পিছে কি হ'ব ?

বিকোদৰ বৈ গল।

অলপ পৰ তভক মাৰি থাকি ক'লে, কিবা পৰমান আছে জানো ? পৰমান নিদিলে হব জানো ?

সেইবোৰ কথাৰনো দেখা সাক্ষী কোন থাকিব ? পিছে কথাটো হয় বুলি বহুতে কৈছে। বৰ নামঘৰৰ মজিয়া চুই শপত খাওক—আমি একো নাই বুলি এৰি দিম—নহলে—।

কিছুপৰ মনে মনে থাকি বিকোদৰে কিবা এটা ভাবিলে, তাৰ পিছত লাহে লাহে ক'লে, নাম-ঘৰত শপত খুৱাব নেলাগে জানিছ। আজিকালিৰ যিহে ল'ৰা—লাগিলে সঁচা নহয় বুলি শপতকে খাই দিব, পিছত গোটেইখন গাওঁ গোসাইৰ শাও লাগি মৰিব লাগিব। ডেকা কালত অলপ অচৰপ অনিয়ম নকৰা মানুহনো ক'ত আছে ? আমিয়ে জানো কম অতপালি উম্ভওালিখন কৰিলোঁ। এইবোৰ পাপ অধৰমৰ কথা, নামঘৰৰ মজিয়ালৈ ননাহে ভাল—

যদি আসৈ মাতে ?

তাৰ পাপে তাক চুব—

এনেকৈ হ'লে গাঁৱৰ বান্ধ থাকিব জানো ?

এৰা—

ফালি থোৱা বেত পাঁচ চিৰা লৈ, আৰু এখন তামোল মুখত ভৰাই বত্‌নেচৰ গলগৈ।

ৰবষুণ তেতিয়াও জৰ্‌জৰ্ কৰে দি আছিল। ভগা জাপিটোৰে মূৰটো ঢাকি পিঠিটো তিয়ায়ে বত্‌নেচৰ যোৱাৰ ফালে অলপ পৰ

চাই থাকি বিকোদৰে থালৈটো বোৱা শেষ কৰাত লাগিল।

ঘটনাটো সক-সুৰা নহয়।

ধনাই বিকোদৰৰ সমধীয়া ভাগিনীয়েকেই হয়। বাপেক মৰিল, মাক আছে। বোৱা মাঘত তাৰ বিয়া পাতিলে। ছোৱালী তাক লগাজনীকে বিয়া পাতি দিলে। পিছে ঘৈণীয়েকৰ গাৰ মাহু-হালধীৰ গোন্ধ যোৱাই নাই, যোৱা বহাগৰ বিহুত সি বোলে—এৰা পাপ, অধৰমৰে কথা। বিয়া নকৰোৱা হলেও এক কথা আছিল। আৰু ৰূপহীনো কি কেচা গাভৰুজনী। বিহুত ধনাইৰ ঘৈণীয়েক গ'ল বাপেকৰ ঘৰলৈ। ধনাইৰ মাকো বিয়নীয়েকৰ ঘৰত মিতিৰ থাবলৈ গল, ঘৰত ধনাই অকল, উদঙীয়া হল।

এদিন ভৰ দুপৰীয়া হেনো ৰঁাচ এখন বিচাৰি ৰূপহী গৈ ধনাইৰ ঘৰ ওলালগৈ। ৰূপহীৰনো কালৈ ভয়-ভীত আছে? তাইলৈকে যদি কোনোবাই ভয় কৰে, তাই কালৈকো ভয় নকৰে! হুলং হুলং আহে। হুলং হুলং যায়। গা ওখন তাইৰ গাওঁ নহয়, বৰ-ঘৰৰ মজিয়া।

সেইদিনাও ৰূপহী আহিছিল ধনাইৰ ঘৰলৈ ৰঁাচ এখন বিচাৰি। মুগাৰ মেখেলা লগাইছিল, ৰঁাচ ভৰাবলৈ লৈ দেখিলে ৰঁাচখনৰ ভালেমান কাঠি ভাগি আছে। ধনাইৰ ঘৈণীয়েকে বাপেকৰ ঘৰৰপৰা মুগাৰ মেখেলা বোৱা ৰঁাচ এখন আনিছিল। তাকে বিচাৰি আহিছিল ৰূপহীয়ে।

নিৰজন দুপৰীয়া। বহাগৰ আগপৰ। গা-উৰো উৰো, মন উৰো উৰো লগা বতৰ। বহাগ বুলিলে এনেয়ে ৰূপহীৰ গা সাতখন আঠখন হয়, তেজবোৰে পিৰপিৰায়, গাবোৰ উচাট্-বিচাট্ লাগে, মন কমোৱা-তুলা হৈ উৰে।

হেৰ ন ছোৱালী আছনে?

দুৱাৰ মুখত বৈ ৰূপহীয়ে মাত দিলে।

কাৰো সাৰ-সিৰিকতি নাই। ইপিনে ধনাইৰ ঘৰৰ আগ-দুৱাৰ কানি-দুৱৰীকৈ মেলা আছে।

দুৱাৰ ঘৰ ধোপাং-পাং কৈ মেলি ঘৰৰ-ঘৰোৱাহুনো কত বিচু মাৰিবলৈ গল অ'—নিজকে কোৱা যেনকৈ কৈ দুৱাৰখন মুকলিকৈ মেলি লৈ ৰূপহী ভিতৰলৈ সোমাই গল ।

অচিনাকি মানুহক ভুক্ বুলিবলৈ নাই যি নাই, ভতুৱা কুকুৰ এটাও দুৱাৰ-মুখত নাই ।

মউজুৰি গাঁৱত হওঁতে চোৰচাৰিৰ ভয় নাই । সেই বুলি ঘৰ-দুৱাৰ এনেকৈ এৰি যোৱা এইঘৰ কোন ধৰণৰ গিৰিহত অ'—

ৰূপহী মাজৰ কোঠালিলৈ সোমাই গল ।

অ' ন-ছোৱালী, ক'তনো মৰিবলৈ গ'ল অ' এইজনী—

ঘৰৰ ভিতৰত মানুহৰ মাত শুনি পিছফালৰ পুখুৰী পাৰৰ পৰা ধনায়ে চিয়ৰি সুধিলে—হেৰ, কোন অ'—

পুনিমাহৰ জোন—চা-হি আহ—'

ধনাই পুখুৰী পাৰৰ পৰা আহিল । তাৰ গা উদি । কোনো-মতে ককালটো ঢাক খোৱা কপাহী তিয়নি গামোচা এখনৰ বাহিৰে তাৰ গাত আৰু একো নাই । গামোচা ডোখৰো নামতহে । জিলজিলীয়া পুৰণি গামোচা—গাটোৰ আবুৰ ৰোৱা নাই ।

পিছ দুৱাৰৰ মুখত ৰূপহীক দেখি ধনায়ে অলপ চক্ খালে । তাৰ ফালে এবাৰ চায়ে, সিফালৰ পুখুৰী পাৰৰ ফালে চকু ঘূৰাই ৰূপহীয়ে চিয়ৰি উঠিল—হেৰ নাঙঠ-পিঙঠ হৈ এই থিয় দুপৰীয়াখন ক'ত পিং-পিঙাই ফুৰিছ ?

ধনায়ে সেপ ঢুকি ক'লে, "ঘৰত কোনো নাই । গা ধোওঁ বুলি পুখুৰী পাৰলৈ গৈছিলো । ক'ৰবাত কেতেকী ফুল গোন্ধোৱা যেন পালো । পুখুৰী পাৰতে কেতেকী জোপা আছে নহয়,—"

"পিছে পালিনে নাই কেতেকী ফুল—?"

"ক'ৰবাত আছে । বৰ গোন্ধাইছে । তই গোন্ধ পোৱা নাইনে ?"

"পিছে কেতেকী ফুলনো কাক পিন্ধাবি, বৈণীয়েৰ কলৈ গল ?"

"আজি চাইদিন হল বৌয়ে বোৱাৰীয়েকে শহুৰৰ ঘৰলৈ গল ।"

"ঘৰত হবলা তই অকলেই আছ ?"

"অকলে নেথাকি আৰু ক'ৰ লগটো পাম—?"

"মোকে নেমাতিলি কেলেই, ময়ে আহিলোহেতেন দুষাভিমান থাকি গলোহিহেতেন—"

ধনায়ে হাঁহিলে ।

"ব'ল, ব'ল বহ'গ ব'ল । লাগিলে আজিয়ে থাকি যাবি ।"

"হেৰ, সেই বুলি কবলৈ বেয়া নেলাগিল নে–নিলাজটো কটা—"

মাজৰ কোঠালীটোতে আধাভগা চাপৰ মূঢ়াটোত বহি ৰূপহীয়ে কলে – ন-ছোৱালী কেতিয়াকৈ আহিব ?

'—কোনেনো সুধিছে ! আহিব যেতিয়াই মন যায় ।'

'তই পিছে এনেকৈ লঘোনে ভোকেই থাকিবিনে ?'

'কেলেই তই আহিছ নহয় । আৰু আজি তোক হবলা 'যাবলৈ দিম—'

'হেৰ মে'কে কলিনে ! গাওঁখনত কোনটো বৰমতা আছে অ' অমুকীলৈ হাত মেলা—"

কৈ ৰূপহীয়ে হাঁহিলে ।

বটাটোত তামোলপাণ কটাৰী আনি ধনায়ে ৰূপহীলৈ আগবঢ়াই দি ক'লে, 'আগ ফালৰ দুৱাৰথন জপাই থৈ আহো বহ ! ক'ৰবাত কোনোবা ওলাবহি ।'

"হেৰ, দিন দুপৰীয়াখন কিহৰ দুৱাৰঘৰ বন্ধ কৰ ? মৰিব খুজিছনেকি ?"

"মৰো যদিও মৰিম দে, আজি আৰু তোক যাবলৈ নিদিও—"

"হেৰ টেটুলৈকে লাওপানী খালিনেকি ? মোক আবিয়ৈ জীয়াৰী ছোৱালী বুলি ভাবিছনেকি ?"

"বাৰু যি ভাবিছো ভাবিছো—" কৈ ধনায়ে সঁচাসচিকৈয়ে আগফালৰ দুৱাৰখন ডাং মাৰি বন্ধ কৰি থৈ আহিল ।

ধনাই আছি ৰূপহীৰ ওচৰতে বলছি।

ৰূপহীৰ চকু মুখে মিচিক মিচিক হাঁহিছিল। তাই মানুহজনী এনেই গহীন হব খুজিছিল। পিছে তাইৰ গোটেই গাটোৱে হাঁহিছিল।

'আজিনো এই সময়ত কেনেকৈ আহিলি ৰূপহী—'? সেপ ঢুকি ধনায়ে ক'লে।

'মাৰ আৰু ঘৈণীয়েৰ নাই বুলি শুনিলো। মই বোলো কাক লৈ আছ তাকে চাই আহো—'

ধনাইৰ কাণমূৰ ৰঙা পৰিল। ৰূপহীৰ ওচৰতে মাটিতে আঠু-কাঢ়ি বহি ধনায়ে ৰূপহীৰ গাত হাত থৈ কলে "তই এতিয়াও বৰ কেচা হৈ আছ অ' ৰূপহী—"

ৰূপহীয়ে মূঠেই সুধিলে—"ঘৈণীয়েৰে হবলা মৰম নকৰে—"

নিমজ মজিয়াখন চেচা যদিও সিহতৰ বৰ কোমল যেন লাগিল। ব'দজাকো যেন অলপ সময়ৰ কাৰণে বৰ মিঠা হৈ পৰিছিল। বিহুৱাহতে গাওঁখনৰ কোনোবা এটা মূৰত বিহু মাৰিছিল। ঢোলৰ মাত সিহতৰ কাণত পৰিছিল।

সময় যোৱাৰ কথা সিহত এটাৰো মনত নাছিল। গাৰ ঘামবোৰ কেতেকী ফুল গোন্ধোৱাদি গোন্ধাইছিল।.......

"ধনাই আছনে ?"

চোতালত বৈ কোনোবাই মাতিলে।

প্ৰথমতে সিহতৰ কাণত পৰা নাছিল।

পিচত পৰিল।

ফুচফুচাই ৰূপহীয়ে ধনাইৰ কাণেকাণে কলে, "বাহিৰত কোনোবাই মাতিছে—"

ধনাই উঠি গুপ্ গুপাই পিচফালৰ পুথুৰী পাৰলৈ লৰ মাৰিলে। ৰিহা-মেখেলা বিচাৰি লৈ ৰূপহীও থিয় হল। পিছে কি কৰিব, কি নকৰিব একো ঠিক কৰিব নোৱাৰি ৰূপহীয়ে বেৰৰ জলঙাই দি জুমি

চাই দেখিলে গাঁৱৰে কণটি।

কণটিক তাই জানে, বৰ ভয় নেলাগিল। কাপোৰকানি আকৌ এবাৰ চাই লৈ একো নোহোৱাৰ নিচিনাকৈ ৰূপহী ঘৰৰ মুখেদি পিচ চোতালৰপৰা আগফাললৈ ওলাই আহিল।

ৰূপহীক দেখি কণটিয়ে উচপ্ খোৱাদি খালে।

ৰূপহী দেখোন। তই ইয়াত কেনেকৈ ওলালিহি ?

এ নকবি কাইটি, তাঁত এখন লগালো ! বাঁচ এখন লগা হল। ন ছোৱালীয়ে বাঁচ কেইবাখনো অনা বুলি শুনিছিলো। আহি পালোহি, ঘৰত জনপ্ৰাণী এটা নাই—বহিহে আছিলো—বাঁচখন নহলেই নহয়—

কণটিৰ পিছে বিশ্বাস নহল।

পিচফালে কোনোবা এটা গুপ্-গুপাই যোৱা যেন শুনিলো— কোননো সেইটো—?

এইবেলি ৰূপহী অলপ অসুবিধাত পৰিল। কথাষাৰৰ উত্তৰ নিদি তাই ক'লে, "তইনো কাক লগ পাবলৈ আহিলি কাইটি ?"

"ধনাইকে লগ পাব লাগিছিল—নাই যদি যাওৱেই—"

ৰূপহীয়ে কলে, "মেয়ো যাওঁ। অথনিৰ পৰা বোন্দাপৰ দি ককালৰ বিষ উঠিল, সি বনৰীয়া মানুহ, ক'ত বা খিছু মাৰি ফুৰিছে গৈ—"

ৰূপহী আৰু কণটি ওলাই আহিল। বাটত কণটিয়ে অইন কথা পাতিলে—ধনাইৰ কথা আৰু নুলিয়ালে।

ৰূপহীয়ে পিছে কণটিৰ মনটো বুজিব নোৱাৰিলে।....

পিছে কণটিয়েই আহি কথাটো ৰাইজৰ আগত উলিয়াই দিলেহি। ভিতৰৰ পৰা গুপ্ গুপ্ কৰে লৰ মৰা মানুহটো যে ধনাইহে, অইন কোনো নহয়, সেই কথাও কণটিয়ে ন-দি কলে।

ৰাইজ পতিয়ন গ'ল।

পিছে ৰূপহীৰ এইটোৱেই প্ৰথম এনেকুৱা ঘটনা নহয়। তাইৰ

ৰাইজ, ৰজা, ঈচৰ কালৈকো ভয় নাই। বিপদ হ'ল ধনাইক লৈহে। প্ৰথমে বুবু-বাবা চলিছিল, পিচলৈ সকলোৱে কথাটোৰ মুকলিকৈয়ে আলচ কৰিবলৈ ধৰিলে।

বিকোদৰে নো কি কৰিব ? ৰাইজখনে বিচাৰ দিলে পেহীৰ লৰা ভাই হলেও নিয়াই বিচাৰ কৰিবই লাগিব। বিয়া কৰাবৰ ছমাহ হোৱা নাই—সি বাৰু এনে কাম কৰিবলৈ গ'ল কিয় ?

ৰবিল পানীৰে চপ্‌চপীয়া হৈ পৰিছে। মউজ্‌ৰিতো পাৰলৈকে পানী হৈছে। পথাৰবোৰতো পানী ভৰি পৰিছে। বাৰিষা ঋতু আৰম্ভ হৈ গৈছে। খৰালিৰ আলি বাটবোৰো এতিয়া পানীৰ তলত—নৈ যেন হৈ পৰিছে। গৰু ম'হ পাৰ হলে পেটলৈকে তিতে। মানুহৰ তিয়নি নৰয়।

পিছে ৰাতিৰ বাহিৰে দিনৰ দিনটো মানুহ পথাৰতে থাকে. খেতিৰ দিনত পথাৰেই ঘৰ। বোকাপানীত লেটি লবলৈ নেপালে ৰাতিও ভালকৈ টোপনি নাহে।

ষাঁঠৰ কিদিন দিলে টিকাফটা ৰ'দ, এতিয়া ষাঁঠ ভাগিলত আহিছে ঢল। সকলো অনিয়ম হ'ল। এতিয়া যদি নেৰা-নেপেৰা বৰষুণ দিবলৈ লয়, গৰু ম'হবোৰৰ বেমাৰ হ'ব। শুকান ধান শেষ হোৱাৰ কাৰণে বহুতে এতিয়া কেবাহিত ধান ভাজি খুন্দিব লাগিব। ডাৱৰীয়া বতৰত ঢেঁকীৰ মাতবোৰ সেমেকা হ'ল।

আৰু লৰা ছোৱালীবোৰে পানীত খেলিবলৈ আৰম্ভ কৰি দিলে। ঘৰৰ আগৰ দ পথাৰবোৰত, সৰু সৰু টোকনি পুখুৰী-বোৰত, আৰু সৰুবোৰে চোতালত গোট খোৱা সৰু-গাঁথি ডুব যোৱা পানীৰ ডোঙাত জপিয়াই, বাগৰি-কিৰিলি পাৰিবলৈ ধৰিলে, দহ বাৰ বছৰীয়া লৰাছোৱালীয়ে ককালৰ গামোচা কেডোখৰ গাৰপৰা সোলোকাই জেওবাৰ মূৰত বা ফুটুকা গছৰ জোপোহাত দলি মাৰিথৈ পানীলৈ জাপ সোধালে। পানীলৈ সিহঁতৰ ভয় নাই। কাৰোবাৰ

কাণে নাকে পানী সোমাই চৰ্চৰণী খালেও চিন্তা নাই। জঁপিয়াই, বগৰাবাগৰি কৰি, ডুব মাৰি, সাতুৰি নাওঠ-পিওঠ লৰাছোৱালী-গালে পানীতে দিনটোৰ সৰহ সময় কটাব ধৰিলে।

হেৰ, উঠি নাহিলিনে ? বুলি বয়সীয়া কোনোবাই চিয়ৰ এটা এনেই মৰা শুনি সিহতে মুঠেই খিক্‌খিকাই হাঁহিলে আৰু গিৰ্জনি মাৰি এদল পাতিহাঁহ জপিয়াই পৰাদি পানীত জাপ দিলে।

আৰু আমৰ তেতিয়া ভৰপক। কঠালবোৰো পকিছে। কণপাইৰ নিচিনা ৰাইকহবোৰৰ নিজৰ বাৰীৰ আম-কঠাল খাই হেপাহ নপলায়। লোকৰ বাৰীৰ আম-কঠাল চুৰকৈ খাই শাও গালি খাই মৰিছে। আৰু কঠাললৈ যে তাৰ খকটো—গাৰে বলে-নোৱাৰা গোট কঠাল এেকোটা সি এফুটাও নেৰাকৈ অকলেই খায়। পনীয়লবোৰ দহেচীয়া হৈছে, ভালকৈ পকা নাই। থোলোকা থোলোক আধাপকা লেটেকুৰ থোপাবোৰ দেখিলেই জিভাৰ পানী পৰিব খোজে।

কেউপিনে পকা গছ-কঠালৰ গোন্ধ, পকা মাটি-কঠালৰ গোন্ধ, বোকা মাটিৰ গোন্ধ, গেলা পচা বন ঘাঁহৰ গোন্ধ, আৰু কোৰমৰা মতাহতৰ আৰু টেঁকীদিয়া জীয়াৰীবোৱাৰীহতৰ গাৰ ঘামৰ লুণীয়া গোন্ধ।

বৰবিলৰ পাৰৰ বৰহাবিৰ মাজত কিবা কিবি বনৰীয়া ফুল ফুলিছিল, সেইবোৰো গোন্ধাইছিল। আৰু বৰ নামঘৰৰ আগৰ পুখুৰী-টোত পদুম ফুলবোৰ বগা হৈ ফুলিছিল—এই একোপাহ ফুল, দেখিলেই চিঙিবৰ মন যায়। পিছে নামঘৰৰ পুখুৰীৰ ফুল চিঙিব নেপায়। কোনেও নিচিঙে। সেইবোৰ দেওফুল, দেৱতাকহে দিব লাগে।

এদিন মনে মনে সোণপাহীয়ে জয়ন্তীয়ে ৰুকুনীয়ে ৰূপৰীয়া কেও কিছু নথকা সময়ত নামঘৰৰ বৰ পুখুৰীৰ পদুম ফুল চাৰিপাহ চিঙি বুকুৰ মাজত সুমুৱাই আচলেৰে ঢাকি ঘৰলৈ নিছিল ; পিচত আটাই কেইজনীৰ যোৱাথোৱা নৰিয়া হৈছিল। কথমপি বৰ নাম-ঘৰলৈ শৰাই একোখন আগ বঢ়াইহে ৰক্ষা পৰিল। কালিকা-লগা

পুখুৰী!—বৰালি মাছ দুজনা যে আছে কিমান বুঢ়া হৈছে কোনেও কব নোৱাৰে। পিঠিত এহাত এহাত নোম গজিছে। সদায় পানীৰ তলতে থাকে, কেতিয়াবাহে দেখা দিয়ে।

ভোগৰ ঘৰ মউজুৰিৰ নিচেই কাষতে, নামঘৰৰ পৰা অলপ দূৰ। একেবেলিয়ে এঘৰীয়া নহয়। পিছে চাৰিওপিনে ভোগৰ ৰোৱতী মাটি, আৰু দহ হালিচা মাটিৰ বাৰীখনৰ মাজতে ভোগৰ ঘৰ।

ভোগৰ বাৰীখন চালে চকুৰোৱা। খেতিৰ পথাৰ আৰু বহল বাৰীখনেহে ভোগৰ ঘৰখনক আনৰ ঘৰৰ পৰা কিছু নিলগাই ৰাখিছিল।

মউজুৰিৰ পাৰৰ মাটি সাৰুৱা। গুটি এটা গোজ মাৰি থলে লহপহীয়া গছ হৈ উঠে। মাটিৰ মৰমতে ভোগ উপজি-পুৱাৰে পৰা কাণি-মুণি পৰালৈকে দিনৰ দিনটো বাৰীত সোমাই কাম কৰি থাকে। বাৰীখনত চাৰিশ জোপাতকৈও সৰহ তামোল আছে। ইয়াৰে এশজোপামানত আছে পাণ, এশজোপামানত জালুক, ঢাপত মাটি-কঠালৰ শাৰী, আম, কঠাল, লেটেকু, পনীয়ল, জামু, মধুৰীআম, জাহাজী, চেনিচম্পা, মালভোগ, ভীম, আঠিয়া, পুৱা কলেৰে বাৰীখন গেজেপনি হৈ আছে। উত্তৰৰ ফালৰ ঢাপত আছে এজোপা জাতিবাঁহ আৰু এজোপা ভলুকাবাঁহ।

বাৰীখনৰ পৰা এখোজো ওলাই নোযোৱাকৈ, কাৰো ওচৰত হাত নপতাকৈ, বাৰীখনৰ ওপৰতে ভোগ চলি থাকিব পাৰে। এদা-হালধিৰ খেতি ভেটিয়ে ভেটিয়ে কৰে, মউজুৰিৰ পাৰৰ মাটি ডোখৰত খৰালি আলু, মাহ সৰিয়হ শাক-পাচলি কৰে।

ভোগই মাটিক মোৰ বুলি লৈছিল, মাটিয়েও ভোগক মোৰ বুলিছিল, তাৰ হাতখনো বৰ বলী, কিবা এটা মাটিত গুজিবহে লাগে, দুদিনতে ঠন ধৰি লহপহাই আহে।

ভোগৰ বয়সো ডেৰকুৰিৰ বেছি হোৱা নাই। মটহা-মটহ হাত ভৰিৰে, আটিল গাৰে, তেজগোৰা চেহেৰাৰে ভোগটো দেখনিয়াৰ মানুহ। লিখাপঢ়া অৱশ্যে একোকে নেজানে, সেই কাৰণে মউজুৰিৰ অন্য ডেকাবোৰৰ নিচিনাকৈয়ে তাৰো লাজ বা দুখ একো নাই। আমি ছালোৰা-চহা মানুহক কিদা কেলেই? বুটি কোব আৰু কেকোৰা নাঙলটোত ধৰিব জানিলেই আমাৰ বহুত।

ভোগৰ বাপেকো ভাল খেতিয়ক আছিল। আজি যদি ভোগেই ঘৰবাৰী দেখনিয়াৰ কৰিছে, সেইবোৰ পাতিছিল ভোগৰ বাপেকেহে। আজি যদি ভোগেই মউজুৰিৰ পাৰত নিজে ভাঙি দুপুৰা মাটি উলিয়াইছে, বাপেকে ভাঙি উলিয়াইছিল চাৰিপুৰা।

ভোগৰ বাপেক বাত বেমাৰী হল, ভাং নেখালে থাকিব নোৱাৰে, কুন্থৰীয়া কাহ এটায়ো লগ ললে, বুঢ়াৰ অৱস্থা বেয়া; জাৰ কালি আৰু খৰখুণ বতৰত পৰিছে থাকে। ঢাৰিপাটিখনতে পৰি ঘৰখন ৰখি থকাৰ বাহিৰে আৰু অইন কাম কাজ কৰিব নোৱাৰে। কেতিয়াবা বা-বতৰ ভাল থাকিলে, কেতিয়াবা চালনী খৰাহী একোটা সাজে, নহলে এনেয়ে বহি শুই দিনটো কটাই দিয়ে। কাম আৰু ৰোগে বুঢ়া নকৰা হলে ভোগৰ বাপেক যোগ বুঢ়া ইমান বুঢ়া নহলহেতেন।

ভোগৰ মাক মৰিল, আজি তিনি বছৰ হল। পাঁচজনী বাই-ভনীৰ আটাইকেইজনীকে বিয়া দি উলিয়াই দিলে। এতিয়া ঘৰখনত বেমাৰী বাপেক যোগ, ভোগ আৰু ৰূপহী, আৰু কুকুৰ তিনটা আৰু মেকুৰীহাল আৰু ৰূপহীয়ে পোহা ভাটৌটো আৰু চাকৰহাল, আৰু গাই তিনিজনী আৰু ডমৰা দুটা আৰু ছাগলী মথা, আৰু পাতিহাঁহ জাক আৰু পাৰবোৰ, নিগনি ডাললীয়া, মকৰা, পইতাচোৰা আৰু চুক ভেকুলী কেটাও ৰূপহীৰ চিনাকি আৰু আপোন।

আৰু সিহঁতবোৰেও ৰূপহী আৰু ভোগক ভালকৈ চিনি পায়। কেৰাহীৰ মাছ টিপতে চুৰ কৰি নি মেকুৰীজনীয়ে যেনেকৈ ৰূপহীৰ হাতত অন্ধৰাধৰিৰ মাৰ খায়, তেনেকৈ কেতিয়া ৰূপহীৰ কোলাত উঠিব

লাগে সেই কথাও জানে।

মুখেৰে কথা নকৈ ৰূপহীয়ে কিবা এটা ভাবি থাকিলেও যেৰেৰ জেঠিটোৱে ঠিক্ ঠিক্ কৈ হয় দিয়ে। পইতাচুৰুণী ডুজনীয়ে ৰূপহীৰ তেলচিকটি লগা গাৰুটোত বহি থাকি তেলৰ গোন্ধ লয়। ৰাতি জুইৰ গুৰিত বহি মাছ পাচলি বাচি কুটি থাকোতে চুকৰ পৰা ভেকুলীজনী ওলাই আহি ৰূপহীৰ মুখলৈ চাই থাকে। ৰাতিপুৱা পুখুৰীৰ পাৰত কাঁহীবাতি মাজি থাকোতে কাউৰী কেজনীয়ে ৰূপহীক বেঢ়ি ধৰি আমনি কৰে। যাহ এই কেজনী বুলি মুখেৰে খেদাই থাকিলেও সিহঁতে কেৰেপাকে নকৰে

যোগই কথা নকয়েই, কেতিয়াবা গাঁৱৰ কোনোবা আহি বহি-লেহিছে দুই চাৰি আষাৰ কথা পাতে। ভোগ আৰু একোব চৰা, নৈঁপাতিলে নোহোৱা কথা কেযাৰহে ৰূপহীৰ লগত পাতে। লৰা-ছোৱালী নাই কাৰণেই নে কথা-বতৰা নকৈ নকৈ সজ হল কাৰণেই ভোগই মনে মনে কাম কৰি থাকিয়ে ভাল পায়। মানুহটো পিছে অলপ উদাসীন যদিও, মনমৰা নহয়। লগৰ সমনীয়া পালে, বিয়াই সবাহে হাঁহি ধেমালি নকৰা নহয়। পিছে সদাব হাঁহি থকাতো মতা মানুহৰ কাৰণে ভাল দস্তুৰ নহয়। হাঁহি হল তিৰোতা মানুহৰ বস্তু।

যোগৰ ঘৰত মানুহ তাকৰ বুলি সিহঁতৰ ঘৰলৈ গাঁৱৰ মানুহ নহাকৈ নেথাকে।

কাৰণ গাঁৱৰ অইনে শাকভলি উলিয়াবলৈ লয় মানে ভোগৰ বাৰীৰ লাই-ঢেকুৱা খাবৰে হয়। পাক মাৰি এমুঠি খুজি নিয়া গাহক কম নহয়।

ৰূপহীয়ে গাওঁখনকে বিলায়।

কোনোবাই তামোল বিচাৰি আহে।

কোনোবাই পাণ বিচাৰি আহে।

কোনোবাই কাঠ আলু, মোৱা আলু বিচাৰি আহে।

কোনোবাই কঠিয়া একাৰি কম পৰাৰ কাৰণে বিচাৰি আহে।

কোনোবা আছে ভোগৰ গুচৰত নাঙলটো চচাবলৈ, জুৰলীখন বিন্ধাবলৈ, কোৰখন শলাবলৈ ।

আৰু কোনোবা—

কোনোবা আছে চৰাঘৰত বা পিছবেলা ছাঁ পৰা ধূলিয়ৰী চোতালত পাটিদৈৰ ঢাৰিত বহি তামোল খাই, চাহপানী খাই, ৰূপহীৰ লগত কথাৰ মহলা মাৰি সময় কটাবলৈ ।

কোন কেলেই আছে আনে বুজি নেপালেও ৰূপহীয়ে বুজি পায় । বিয়া হৈ যোৱাৰ ছয় সাত বছৰৰ পিচতো কিছুমানে ৰূপহীৰ মৰম পাহৰিব পৰা নাই, ৰূপহীলৈ লোভ এৰিব পৰা নাই ।

গালি শপনি খায়ো কোনো কোনো আছে ।

শহুৰেক যোগ জুপুকা মাৰি মনে মনে বহি থাকে—ৰূপহীৰ কথা-কাণ্ডবোৰ যেন একো বুজি নেপায় । ভোগ বাৰীত সোমাই থাকে, নাইবা নৈপাৰৰ মাটিত কিবা কৰি থাকে । আলহী সোধে ৰূপহীয়ে, কথা পাতে ৰূপহীয়ে, হাঁহে ৰূপহীয়ে, চুপতি মাৰে ৰূপহীয়ে । আৰু কেতিয়াবা কোনোবাই বহি বহি কথা পেঘেনিয়াই থাকি মুঠা যেন হ'লে ৰূপহীয়ে কয়—হেৰ, গধূলি হল দেখা নাইনে ? ঘৰলৈ নেযাবগৈ কেলেই ? আৰু যাবৰ মন নাই যদি, থাক । মই ভাত পানী ৰান্ধোগৈ খাই বৈ যাবি । নেযাব যদি থাকিবি আমাৰ ঘৰতে । পিছে আমাৰ ঘৰত থাকিলে ৰাতিটো খৰমবাই মৰিবি । টোপনি আহিব জানো ?···

গালি পাৰিলেও ৰূপহীক কোনোৱে বেয়া নেপায় । তাই বৰ মৰমীয়াল । ৰূপহীৰ ৰং যিমান, মৰমো সিমান । দেহাটো যেই হওক, তাইৰ মনটো নিকা । এই কথা গাঁৱৰ সকলোৱে জানে । এতিয়া নহয়, জীয়াৰী কালৰেপৰা তাইৰ এই গুণটো গাঁওবাইজে মন কৰি আহিছে ।

যিবোৰ তিৰোতাই ৰূপহীক চকু পাৰি দেখিব নোৱাৰে, দুজনী একেলগ হলেই কিবা কৈ ৰূপহীৰ কথা উলিয়াই তাইৰ বদনাম গায়, সেইবোৰ তিৰোতায়ো যেতিয়া বাটেঘাটে ৰূপহীক লগ পায়, বা কিবা সকামত ৰূপহীহতৰ ঘৰলৈ আহে, সিহঁতো ৰূপহীৰ কথা-বতৰা কাম

কাজত ভোল যায়।

হঁয়ে ভদেচৰী, এইটো গাৰে হেকেৰ-পোকেৰীক যে মউজুৰিৰ পৰা সেই ডাল পিতলৰ বৰ কলহেৰে পানী নিবলৈ আহিছ—তহতৰ ঘৰৰ মানুহবোৰৰ চকু মূৰ নাইনেকি! কটা কেচাই-খোৱাৰ সঁচ, মানুহ খাব অ' ইহতে। চাওঁ দে, কলহটো মোক দে। ব'ল, ব'ল মোৰো পানী নিবলৈ আছে। ব'ল, পানী কলহ দি থৈ আহো—'

পানী কলহ ৰূপহীয়েই নি ভদেচৰীৰ ঘৰত দি থৈ আহেগৈ।

'বাইটি, অকণ ৰ, তামোল এখন খাই যা—'

'থ, থ, লেন চেলাবলৈ নাহিবি। বান্ধ-কানিৰ সঁচ, তামোল খুৱাবি! হেৰ গিৰিয়েৰক মোৰ ঘৰলৈ পঠিয়াই দিবি, কেই ভাৰ লাগে পাণ-তামোল লৈ আহিবগৈ। ভাদমহীয়া ৰদত শুকুৱাই থবি, পুহ মহীয়া জাৰত খাবি।'

তামোল এখনো নোখোৱাকৈ ৰূপহী ফোঁ-ফোঁৱাই গুচি যায়।...

হেৰ ৰূপহী, ক'ৰপৰা আহিলি?

এ, নকবি আৰু। নৈপাৰৰ সেই বৰতলৰ চিটা আজি বোকা দিছে। কঠিয়া বোল আধি তুলি আহিলো, পানী কঠিয়া, ককাল টছ্ টছাই যায় পাই। পিছে তহতৰ কেনেকুৱাত পেলাইছ?

এ নকবি, ঘৰখনৰ আটাইবোৰৰ জ্বৰ খৰ নৰিয়া। কালিয়ে জানৰ মুখৰ সেই মাটি চাইভৰা বোকা দিলো, কঠিয়াই নুজুৰিলে। আজি এইয়া তুলি নি কলেগৈহে যদি হয়গৈ—'

ৰূপহীয়ে আৰু কথা নকয়। কঠিয়া-তলিলৈ নামি যায়।

এ, নেলাগে নেলাগে থ, তই ইমানবোৰ কঠিয়া তুলি আহিছ—

ইমানবোৰ তুলি আহিছো! আৰু দুআধি তুলিলে নমৰো দে—

ৰূপহীৰ হাতত পানী কঠিয়াও পানী হৈ যায়। তামোলখন খোৱাৰ পৰত সাত আঠ আধি কঠিয়া তুলি মূৰ তুলি চাই সোধে, হ'বনে আৰু লাগিব?

হ'ব হ'ব সৰহহে হ'ব কিজানি। ৰৰ সহায় কৰিলি 'পাই।

কিহৰ সহায়টো কৰিলো, কঠিয়া মুঠি তুলি দিয়াও এটা কথানে ? বাৰু যাওঁ দেই। ঘৰখনত বা কি হৈছে—

ৰূপহী আৰু নৰয়।....

কণমইনা কাইটি ক'ৰপৰা আহিলি ?

ঘৰৰ পৰাই। আৰুনো ক'ৰপৰা আহিবি ?

কি মন কৰিনো আহিলি ?

কি মন কৰি আহিলো, ঘপৰাই কেনেকৈ কওঁ। তোকো বহুত দিন দেখা নাই। আমাৰ জনীৰে মুখখন চাই থাকিবলৈ তাইৰো মুখখন হ'ল আয়ে-ডকা, চুৰা-চকুৰ পোকৰ যেন ক'লা। সেই দেখি বোলো তোৰ মুখখনকে এবেলি চাই যাওঁ।

ই, আগতে কৈ নপঠিয়ালি কেলেই ? তেল-টেঙা ঘঁহি চিকুণ-জনী হৈ মেৰচৰা পাৰি বহি থাকিলোহেতেন।

হ'ব হ'ব দে, তেল-টেঙা নঘঁহাকৈয়ে তই চালে চকুৰোৱাজনী হৈ আছ। হেৰ গিৰীয়েৰ কলৈ গল ?

কেলেই ?

সাপোট মাৰি ধৰিম যেন লাগিছে অ'—

ধৰ, কোনেনো হাক দিছে ? অকলে ধৰি ৰাখিব নোৱাৰ যদি, যা, দৈণীয়েৰকো লৈ আহগৈ, দুয়োটাই চাংডোলা কৈ লৈ যাহি। হো, তামোল খা—

তামোল খাই কণমইনাই কলে—এটা সকামতহে আহিলো পিছে—

ৰূপহী গহীন হল।

ভালেমান দিন তহতৰ সেই ফালে যাবই পৰা নাই। অকল-শৰীয়া মানুহ, কিনো কৰিম ? ঘৰখন এৰিবকে নোৱাৰো, ভালনে লৰা-ছোৱালীকেটাৰ ?

ক'ৰনো ভাল ? কোনোবাটোৰ জ্বৰ,কোনোবাটোৰ খৰ, কিমান

চাৰি, আৰু এটা দুটা হলেহে, গাহৰি গড়ঁালেৰে এগড়াল—

নিজৰ লৰাছোৱালীৰ কথা তেনেকৈ কব নেপায় জানিছ—ঈচৰে দিছে।

ঈচৰডালৰো আৰু কাম নাই। আমাৰ জনীৰ পেটতহে গাহৰি পোৱালীবোৰ গুজি গুজি দিয়েছি, এতিয়া আকৌ এটা জগো জগো।

অকণমান সময়ৰ কাৰণে ৰূপহীৰ মুখখন ক'লা পৰি গল, চকুহাল শেঁতা পৰি গল। পিছে কণমইনাই মন নকৰিলে, ৰূপহীৰ যে লৰাছোৱালী নাই, কথাষাৰ কণমইনাই ভাবিয়ে নেচালে।

কিছুপৰৰ মূৰত ৰূপহীয়ে সুধিলে, আজিকালি কেনেকৈ চলিছ ?

সুসুধিবি আৰু। যোৱা বছৰ জুৰিছিল। এই বছৰ, সেইয়া দ' কেডৰা বানে নিলে। যিবা আহু কৰিছিলো, চিৰি-চেহেৰা ভাল দেখা নাই। এতিয়া খাবলৈকে নাই।

লৰাছোৱালী আটাইখন লগলাগি খেতিটো ভালকৈ কৰিব পাৰ, তহতকনো সুজুৰিলেহেতেন কেলেই ? নৈপৰীয়া পলসুৱা মাটি—লমালমে ধান হলহেতেন। তই আকৌ হলি চকু মুদি খোৱা। চাওঁ—বস্তা থৈলা কিবা আনিছ জানো ?

কেলেই ?

ধান দুটামান লৈ যা—নে, শুদা মুখখন লৈ আহিছ ?

অকল মুখখনেই নহয়, সকলো লৈ আহিছো।

যা কটা নিলাজটো। বুঢ়া হলি আৰু বাচ-বিচাৰ কৰিবলৈ নিশিকিলি ?

অ' আই, কিনো বেয়া কথাটো কলো, আমি আৰু লগৰ বস্তু লগতে লৈ ফুৰাও—

চুপতিখন থ। ইয়াত মোৰ লগত চুপতি মাৰি থাক, আৰু সিপিনে লৰাছোৱালীয়ে কলমতিয়াই থাকক ; তহত মতা মানুহ-বোৰৰ একো নাই অ'—

পূৰীয়া পাচি এটাত ধান এপাচি আনি দি ৰূপহীয়ে ক'লে জৰা-ফুকা ধান, খোৱাৰ লগৰে দিছো, যা, পাচিটো দি পঠিয়াবি।

জৰা ফুকা সোণৰৰণীয়া সুৱাগমণি ধান—জৰ্‌জৰীয়া ধান-গাল দেখিলেই মৰম লাগে।

তহতৰ ৰঙালাও হৈছেনে নাই? কণমইনাই সুধিলে।

—এ, বৰ এডৰা হৈছে। কলিয়াইছে, মাজে মাজে এটা দুটা খাইছোও, লাগেনেকি এটামান—?

নেলাগে, মোৰো ৰঙালাও হৈছে। বোলো লাগে যদি এটা দি পঠিয়ালোহেতেন।

নেলাগে, নেলাগে, আছে।

মই তেনেহলে উঠো—

ও যা—কিবা টানত পৰিলে আহিবি—লাজ নকৰিবি, আমি খাম, তহতে লঘোন দিবি, সেইটো জানো পাপৰ কথা নহব—?

ধানৰ পাচিটো কাণৰ ওপৰত তুলি লৈ কণমইনাই ঘৰলৈ খোজ ল'লে। সি পত্‌লিমূৰ পাওঁতে পিচ ফালৰ পৰা ৰূপহীয়ে চিয়ঁৰিলে, হেৰ কাইটি ৰবিচোন—

কি হল আকৌ—?

ৰূপহী ভিতৰলৈ গল আৰু অলপ পিচতে ওলাই আহিল—

বাৰীৰ জালুক এমুঠি লৈ যা। বৌৰ কাৰণে লাগিব, আৰু বৰালি মাছ এচকলো লৈ যা, আজি ৰাতিপুৱা বৰশীত পৰিছিল—

এই বেলি কণমইনা গলগৈ····

মাজে মাজে ৰূপহী বাপেকৰ ঘৰলৈ যায়।

মাজে মাজে গাওঁ ফুৰিবলৈ যায়। ঘঁহি মাজি গা-পা ধুই, ধুই জাপি পেৰাত ভৰাই থোৱা নিজ হাতে বোৱা পাটবনিয়া মুগাৰ মেখেলাখনৰ ওপৰত ভমকাফুলীয়া ৰূপাহী চেলেংখন লৈ, ফিটফিটিয়াকৈ থোৱা বেলাউজটো পিন্ধি, ডিঙিত ঢিপাত মণি ধাৰ,কাণত

দুঅনীয়া মুখৰ বাখৰ পতোৱা কণ্ঠুৰিয়াজোৰ পিন্ধি যেতিয়া ৰূপহী ঘৰৰ পৰা ওলাই যায়, দূৰৰ পৰাই সকলোৱে চিনিব পাৰে সেই-জনী ৰূপহী--

লোডোৰ-পোডোৰ আটিল গা, গঢ়িত কুন্দত-কটা চকলা মুখ-খন, তেজেমুখে ফুটিযাওঁ ফাটি যাওঁ গালদুখন, কিচ্ কিচ্ কৰে ক'লা চুলিখিনিৰ মাজে-ফলা সেওঁটাটোৰ ওপৰত দীঘলীয়া সেন্দুৰৰ ৰেখা-ডাল। কপালত কেঞা আঙুলিৰ মূৰেৰে লোৱা বহল ৰঙা ফোটটো, তামোলৰ পিকেৰে ৰঙা পাতল, ধুনীয়া ওঠদুটা, আৰু ভয়-ভীত নকৰাকৈ অকলে অকলে বালিমাহীজনী যেন হৈ খোজ কাঢ়ি গৈ থকা ৰূপহী-জনীলৈ নোৰোৱায়ো এবেলি ঘূৰি চাই যায়। নেপাতো বোলোতায়ো কাষ চাপি আহি উপযাচি কথা এষাৰ পাতি যায়হি।

ইমান কেচা ৰূপহীজনী।

ইমান জীয়া ৰূপহীজনী।

ইমান মিঠা, মৰমলগা ৰূপহীজনী।

তাই যেনি যায় যেন পোহৰ হৈ যায়।

দুখ-বেজাৰ বুলিবলৈ সচ নাই। চুপতি গাৰি মাৰি,ভালে-বেয়াই, নিলাজে-ওভতে কথা কৈ কৈ সকলোকে বশ কৰি যায়। যিমানে যি কওঁ বুলি যায়, ৰূপহীৰ ওচৰ পালে সকলো কেচুটো যেন হয়। সৰু লৰাছোৱালীবোৰে ভয়েই কৰে। বয়সত ডাঙৰবোৰেও সমীহ কৰি চলে।

কোনোদিন জৰবিষ মূৰ কামোৰণি এটা নাই। যেতেকে বয়স বাঢ়িছে তেতেকে যেন ৰূপ চৰিছেহে। গিৰীয়েক ভোগৰ নিচিনাকৈয়ে তাই খন্তেকো এনেই বহি নেথাকে, বন নেথাকিলেও বন এটা উলিয়াই লয়। সৰাকে সাৰি, মজাকে মাজি বাহিৰ ভিতৰ ফু-মাৰি ভাত খাব পৰা কৰি থয়।

ৰূপহী ঘৰত ঘৰবুঢ়ী, ঘৰৰ বাহিৰ ওলালে জীয়া গাভৰু, —ৰাংঢালী, লচ্পচী, ৰচকী।

সেই বুলি ৰূপহীৰ গপ ঠেহ নাই, আছে যদি খং হে আছে।

গাঁৱৰ বুঢ়া মেথাক মান সংকাৰ নকৰা নহয়, পিছে ৰূপহীক .দেখিলে বুঢ়াবোৰেও মৰমতে জোকায়। বুঢ়াহঁতলৈ ৰূপহীৰ সিমান ভয় নাই,তাইৰ ভয় লাগে বৰ নামঘৰলৈ, বৰবিললৈ, বৰ শিমলুজোপালৈ আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰলৈ। বাৰিষা ব্ৰহ্মপুত্ৰ মৌজুৰিয়েদি উজাই গাওঁ সোমাই যায়হি। তেতিয়া মউজুৰি উভতি বয়। পানী অনা ঘাটবোৰেদি ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পানী গাঁৱৰ মাজলৈ বাগৰি আহে।

মউজুৰিৰ পানী নীলা-কজলা, বৰনৈৰ পানী বগা—নিমিলে। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পানী আহি আহি বৰ নামঘৰৰ পিৰালি পায়হি, এৰাতিমান তাতে থমক মাৰি ৰৈ থাকে. তাৰ পিচত নামঘৰৰ ভেটিৰ মাটি গালে মুখে সানি লৈ, মণিকূট চুই, সিংহাসনলৈ নিলগৰে পৰা সেৱা এটা জনাই আকৌ ঘূৰি যায়।

তেতিয়া ৰূপহীৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰলৈ ভয় লাগে। কবলো নোৱাৰি কি বিচাৰি আহিছে, কাক বিচাৰি আহিছে। বছৰি বৰনৈয়ে ভোগ লয়। জানোচা কোনোবা দিনা ৰূপহীকে লাগে বুলি কয়।

বৰনৈৰ পানী গাঁৱলৈ সোমাই আহে। ৰূপহীয়ে আগবাঢ়ি গৈ হাতৰ চলুৰে পানী এচলু মূৰে কপালে লৈ বৰনৈক সেৱা এটি জনায়: যি লাগে নিয়া—গাওঁখনৰ ওপায় অমঙ্গল নানিবা, লাগে যদি গাওঁখনৰ কাৰণে মোকে নিয়া।......

মনে মনে ৰূপহীয়ে কয়।

ব্ৰহ্মপুত্ৰই ৰূপহীৰ কথা ৰাখে। গাওঁখনৰ একো হানি বিঘিনি নকৰাকৈ দুইতিনি দিন থাকি তহা বাটেই ঘূৰি যায়। পলস পেলাই থৈ যায়। নল বিৰিণা খাগৰিৰ গাত দাগ কাটি থৈ যায়। ঘৰৰ ভেটিত আঁচ পাৰি থৈ যায়। খাল বিল পুখুৰীত মাছ পুঠি এৰি থৈ যায়।

কেতিয়াবা ব্ৰহ্মপুত্ৰ গাওঁ ফুৰিবলৈ নাহে।

মউজুৰিৰ মানুহবোৰৰ মনবোৰ মুকলি নেলাগে। কোনোবা অধৰমীয়ে কিবা দোষ লগালে চাগৈ—নহলে কেলেই নাহিব?

ভয় ভয় লাগে।

বেয়া বেয়া লাগে।

শৰাইত তামোল-পাণ দি বৰৈনক মাতি আনিবৰ মন যায়। পিছে বৰৈনও বৰ একাচেকা, যি বৈছা নাহো বোলে, নাহেই। আহাৰ যায়, শাওণ যায়, ভাদ যায়—ৰাইজে বাট চাই থাকে—বৰপানী সোতা বা কেতিয়াকৈ আহে।

বৰ্হম্পুতৰ গাঁৱৰ মাজলৈ নাহিলে ৰূপহীৰ বেছি ভয় লাগে। জানোচা তাইৰ পাপৰ কাৰণেই নাহিল। এৰা, তাই জানো লৰা কালৰ-পৰা কম বেয়া কামবোৰ কৰিছে! ঈচাৰে সহিলেও, চকুৰ আগতে থকা বৰ্হম্পুতৰই কেলেই সহি থাকিব?

পিছে মোৰ গাত কি দায়? গাওঁখনৰ লৰা ডেকা বুঢ়াই মোৰ গাটোলৈ লোভ কৰে। মইনো কি কৰিম? অধৰমী মতা মানুহবোৰে বুজিও নুবুজে, কিটোনো পায় জানো সিহতে মোৰ গাটোত—কিনো ঘিউ মৌ সোপা পায়! বেয়া কাম কিবা মই অকলে কৰোনে? কোনোবাটোক অকণমান টান কথা কলেই ডিঙিত চিপজৰী লবলৈ ওলায়, বৰবিলত জপিয়াই পৰি মৰিবলৈ ওলায়, কণী-বিহ ধুতুৰাৰ গুটি খাই মৰিবলৈ ওলায়।

মইনো কি কৰিম?

গাওঁখনত অতবোৰ ৰূপহী ৰূপহী ছোৱালী আছে, তেওঁ আটাইৰে চকু মোৰ ওপৰত।

ঈচৰে নাই দেখা বুলি ভাবিছ? বৰ্হম্পুতৰই নাই জনা বুলি ভাবিছ? বৰ নামঘৰৰ জনাই একোনেজানে বুলি ভাবিছ? মৰিবি—থানেই ৰসাতলে যাবি।

ৰাঘৰ পুতেক চৰণ—চৰণ-কলা। কাণ ফুথনহে গধূৰ আছিল—এনেই মানুহটো বেয়া নাছিল, চোৰ নহয়, ডকাইত নহয়। সি জানো আওমৰণে নমৰিল?

শাওণ শেষ হৈ ভাদ সোমাইছিল। সোমাল-ভাদৰ আগপথ।

মউজুৰিৰ পাৰৰ বৰ হাবিৰ কাণৰ মাটি চাবি কঠা বোকা দিছিল। অকলে অকলে মাটি কুই আছিল ৰূপহীয়ে। আকাশখন গোমাই আছিল। ক'লা মেঘবোৰে চানি আনিছিল। যিমান পাৰে খৰকৈ কুই ৰূপহীয়ে মাটি ডৰা শেষ কৰিব খুজিছিল।

একোবাৰ আকাশৰ মেঘবোৰলৈ চায়, একোবাৰ বোকা দি থোৱা মাটিডোখৰলৈ চায়—আৰু কিমান পৰ লাগিব। ইপিনে বৰষুণ আহো আহো।

নৈৰ পাৰে পাৰে ক'ৰবাৰ পৰা আহি ওলালহি চৰণ-কলা। চিয়ৰি চিয়ৰি কলেও কাণেৰে একো নুশুনে। সি কেতিয়া আহি পথাৰ ডৰাৰ কাষত বৈ ৰূপহীলৈ থৰ লাগি চাই আছিল, তাই কবই নোৱাৰে।

এবাৰ ৰূপহীয়ে ঘূৰি চাই দেখিলে—চৰণ।

এইডালে চিয়ৰিলেও নুশুনে। সুধিব খুজিলেও কিবা এটা সুধিবৰ উপায় নাই।

তাইলৈ চাই থকা দেখি ৰূপহী অলপ ৰ'ল। আকাশখন আন্ধাৰ-মুন্ধাৰ কৰি আনিছে। মেঘত বিজুলীৰ চমকনি তিৰবিৰাইছে।

বতৰ বৰ বেয়া। বৰষুণ আনেহে লাগে। ঘৰলৈ নেযাৱ জানো?

এৰা, যাব লাগিল। এই কণ শেষ কৰি যাম বুলি ভাবিছিলো। পিছে আজিলৈ থাওক আৰু—ৰূপহীয়ে ক'লে।

সি নুশুনিলে, আকৌ আকাশৰ ফালে দেখুৱাই ক'লে, বৰষুণ আনিবই এতিয়া। যাওঁ বল।

কথা কৈ লাভ নাই কাৰণে, ৰূপহী পথাৰৰ পৰা উঠি আহিল।

নৈ পাৰে পাৰে গ'লে ঘূৰণ হয়। হাবিৰ মাজৰ লুংলুঙীয়া বাটটোৰেদিয়ে চৰণ আগ বাঢ়িল। পিছে পিছে আহিল ৰূপহী।

অলপ দূৰ যোৱাৰ পিচতে হুৰহুৰাই বৰষুণ নামি আহিল। লগে লগে গাজনি, বিজুলী, ঢেৰেকনি। এনেই হাবিৰ মাজত বিয়াগোম বিয়াগোম গছৰ মাজৰ ছাঁ, তাতে মুনিচুনি বেলি। তাতে আকাশত ক'লা মেঘৰ চামনি। ৰূপহীৰ ৰাতি ৰাতি যেন লাগিল।

বৰ ডাঙৰ চাম গছ এজোপাৰ তল পাই চৰণ বৈ দিলে, হৰিক্ল আৰু ৰূপহীক ক'লে, ইমান বৰষুণত কেনেকৈ যাব? অলপ ৰহ, বৰষুণ জাক দি লক।

এ, নেলাগে ৰ'ব, ব'ল। জোকে-জেলুকে হাবিৰ মাজত সোমাই থাকিব নোৱাৰি। যাওঁ ব'ল।

ৰূপহীয়ে কি ক'লে চৰণে একো নুশুনিলে। সি গছজোপাৰ শকত শিয়াডালৰ ওপৰলৈ উঠিল আৰু ৰূপহীৰ বাউসীত ধৰি ওচৰ চপাই আনি কলে, 'এইখিনিলৈকে আহ। ইয়াত বৰষুণ সিমানকৈ পৰা নাই।'

পিছে ৰূপহী তেতিয়া তেনেই জুৰুলি-জুপুৰি হৈ তিতিছিল, তাইৰ ৰিহাখনে মেখেলাখনে তিতি গাত লিপিট খাই লাগি ধৰিছিল। তাইৰ গাৰ ভাঁজবোৰ লুকুৱাব নোৱাৰাকৈ ওলাই পৰিছিল।

ৰূপহীৰ পিছে তেতিয়া চৰণৰ আগত লাজ লগা নাছিল। তাই কেনেকৈ হাবিৰ মাজৰপৰা ওলাই মুকলি পাবগৈ তাৰ কথাহে ভাবিছিল।

চৰণে তাৰ হাতখন ৰূপহীৰ কান্ধৰপৰা আঁতৰাই নিয়া নাছিল। সি মানুহটো কঁপিছিল। গোটেই হাবিখন কলহৰ-কাণে-ঢলা বৰষুণজাকে বুকুত সুমুৱাই লৈছিল। গোটেইখন আন্ধাৰ আন্ধাৰ লাগিছিল।

যাওঁ ব'ল, বৰষুণ নেৰিব কিজানি, ৰূপহীয়ে ক'লে আৰু যাব খুজিলে।

পিছে চৰণে ইখন হাতো ৰূপহীৰ কান্ধৰ ওপৰত থৈ তাইক নিজৰ গাৰ ফালে টানি আনিবৰ চেষ্টা কৰা যেন তাই অনুমান কৰিলে। মুখখন কঠিন কৰি তাই ঘূৰি চৰণৰ ফালে চালে, আৰু টানকৈ সুধিলে 'কি হল'?

সেপ ঢুকি চৰণে ক'লে, 'নেযাবি অ' বৰ বৰষুণ দিছে—'

'ৰাতিখন হাবিৰ মাজত তোৰ লগত চুপতি মাৰি থাকিলেহে

হ'ব। তই থাক যদি থাক, মই যাওঁ—

কৈ ৰূপহীয়ে কান্ধৰপৰা হাত দুখন একেৰাই আঁতৰি আহিব খুজিলে। তাৰ জানো কি বলিয়া উক উঠিল, সি গাৰ বলেৰে ৰূপহীক সাৱট মাৰি ধৰিলে।

কি ধেমালি অ' বুলি ৰূপহীয়েও একে এছাবে তাৰ হাতৰপৰা এৰাই হাবিৰ মাজৰ লুংলুঙীয়া বাটটোৰেদি বৰষুণৰ মাজেদিয়ে লৰ দিলে। পিছে পিছে চৰণেও তাইক খেদি আহিল। পিচলৈ এবাৰো ঘূৰি নোচোৱাকৈ ৰূপহীয়ে ইমান বেগত লৰিবলৈ ধৰিলে যে চৰণ পিচ পৰি গ'ল। পিছে ৰূপহীৰ ৰিহাখন চৰণৰ হাততে থাকি আহিল।

গাৰ বলে আটে মানে বেগেৰে লৰি ৰূপহী হাবিখন পাৰ হৈ ঘৰৰ বাটত উঠিল। ঘূৰি চাই দেখিলে চৰণ তেতিয়াও হাবিৰ মাজতে আছে। ক'ৰবাত লতা কাইটনিত জোটাপুটি লাগি ৰৈ যাব পায়।

তাই লৰি লৰি, ফোপাই-জোপাই আহি ঘৰৰ পদুলিমূৰ পাইছিলহি হে, গিৰিং কৰে আকাশৰ বুকু ফলা এটা শব্দ হল। হাবিখনৰ ফালে ক'ৰবাত বজ্ৰপাত পৰিল। আকাশ গোটেইখন অলপ সময়ৰ কাৰণে তেনেই পোহৰ হৈ গ'ল।

ৰূপহীৰ চকু চাট মাৰি ধৰিলে। পৰো পৰো হৈ তাই কোনোমতে নপৰাকৈ ৰ'ল।

বৰষুণ এৰাৰ পিচতহে গাঁৱৰ ৰাইজে বিচাৰি গৈ দেখিলে যে বজ্ৰপাত পৰি চৰণটো হাবিখনৰ দাঁতিতে মৰি পৰি আছে।

গাওঁখনত হুৱাদুৱা লাগিল, কন্দা-কটা হল। আজি যে বতৰটো দেখিয়ে কিবা এটা অঘটন ঘটিব বুলি ভাবিছিল সেইকথা বহুতে ক'লে। আৰু কলা কাৰণেহে যে আকাশৰ গাজনি গুমৰণিৰ মাত নুশুনি বজ্ৰপাত পৰি চৰণটো মৰিল—সেই কথাও বহুতে ক'লে।

বেচেৰা অজলা লৰাটো এনেকৈ আওমৰণে মৰাৰ কাৰণে সকলোৱেই ইস্ আস্ কৰিলে, সকলোৱেই দুখ কৰিলে।

চৰণক চাবলৈ গাঁৱৰ আহিব পৰা জীয়াৰী-বোৱাৰী সকলোৱেই আহিল। গা'টো ধুই অইনৰ লগতে ৰূপহীও চৰণক চাবলৈ গ'ল।

* * * *

তাইৰ ভয় লাগিছিল। তাইৰ বুকুখন ধুকধুক কৰি কঁপিছিল। তাঁই একোবাৰ ৰাতিৰ ভয়লগা আন্ধাৰ আকাশখনৰ ফালে চাইছিল, একোবাৰ দুৰণিত জুম বন্ধা মানুহবোৰৰ ফালে চাইছিল।

মনে মনে তাই কৈছিল: চৰণটো মোৰ কাৰণেই মৰিল, তাৰ মনটোনো আকৌ মই কেনেকৈ বুজিম? হে আকাশৰ দেৱতা, তুমি দেখিছা মোৰ মনত একো পাপ নাছিল। ইমান বিজুলী বৰষুণ ঢেৰেকনিৰ মাজত, তিনি গধূলি হাবিৰ মাজত পাপ কাম কৰিবলৈ কোন অধৰমীৰনো সত যাব?

হে ঈচৰ, মই যদি মনতে কিবা পাপ পুহিছিলো তুমি চৰণৰ লগতে মোকো মাৰি নিনিলা কিয়? গাঁৱৰ মানুহ চৰগ পৰি মৰিছে, গাঁৱত দেৱতাৰ শাওপাত লাগিছে।

যিমানে ৰূপহী চৰণ মৰি পৰি থকা ঠাইডোখৰৰ কাষ চাপিব ধৰিলে, সিমানে তাইৰ হাত ভৰিবোৰ বেছিকৈ কঁপা যেন লাগিল। ইঃ এই অলপ সময়ৰ আগতে চৰণটো সোঁ-শৰীৰে জীয়াই আছিল। আৰু এতিয়া সি পথাৰৰ মাজত মৰি পৰি আছে। সি মোৰ কান্ধত হাত থৈছিল, সি মোক তাৰ বুকৰ ওচৰলৈ টানি নিছিল, সি কিবা এটা বেয়া কাম কৰিব খুজিছিল।

অপূৰণ আশা লৈয়ে চৰণটো মৰি থাকিল। তাৰ মনত চাগৈ বহুত দুখ থাকি গল; তাৰ আত্মাটো কিজানি ভূত হৈ মোৰ ওচৰলৈ ৰাতি ৰাতি আহিব।

গৈ গৈ ৰূপহী মানুহ জুমৰ ওচৰ পালেগৈ। কেইবা কুৰাও জুই জ্বলাইছে, চাৰিও পিনে আন্ধাৰে ঘেৰি আছে যদিও, জোৰ-বোৰৰ পোহৰত ঠাইখন বে'চ পোহৰ হৈছে।

আগৰ ফালে চাই ৰূপহীয়ে দেখিলে চৰণটোৰ গাটোৰ এফাল পুৰি গৈছে। তাৰ মুখখন চিনিব নোৱাৰা হৈ গৈছে। সি সোঁ-কাটিয়ে অলপ একটিয়া হৈ ওপৰলৈ মূৰ কৰি পৰি আছে। তাৰ সোঁ-হাতত এখন কাপোৰ।

কাপোৰখন ৰূপহীয়ে চিনি পালে—চৰণৰ হাতৰ মুঠিত ৰূপহীৰ পথৰুৱা বোকা লগা বিহাখন।

আনে কোনেও চিনি নেপালে, চিনি পাব নুখুজিলেও।

ৰূপহীয়ে আৰু চাই থাকিব নোৱাৰিলে।

শ খৰি দিবলৈ নিবলৈ লৈছিল। মউজুৰিৰ পাৰতে গাঁৱৰ মৰিশালী।

বুঢ়া, সৰু লৰা আৰু তিৰোতা মানুহবোৰ শেষ বাৰলৈ চৰণৰ আধা পোৰা শটো চাই লাহে লাহে কথা-বতৰা নোকোৱাকৈ ঘৰাঘৰি উভতিল।

লগতে ৰূপহীও উভতিল।

সেইদিনা গোটেই ৰাতি ৰূপহীৰ অকণো টোপনি নাহিল। বাৰে বাৰে জিকাৰ খাই খাই উঠিল।

এটা কথা বাৰে বাৰে তাইৰ মনলৈ আহিল—চৰণটো আজি এনেকৈ চৰগ পৰি মৰিল কেলেই? তাৰ আত্মাটোৱে কিজানি মোক বৰ শাও দিছে। সি ইমান হেপাহ কৰিছিল। মইনো কি বৰ সতীজনী! এৰা, চৰণটোক ময়ে মাৰিলো। তাৰ লগতে আৰু কিছুমান সময় হাবিৰ মাজতে থকা হলে, তাৰ গাত চৰগ পৰিবলৈ নেপালেহেঁতেন।............

কাকো একো নকলে যদিও ৰূপহীয়ে ভালেমান দিনলৈ চৰণৰ মৰাৰ কথা মনত পেলাই কান্দিলে, ভালেমান দিনলৈ তাই আৰু মউজুৰিৰ পাৰৰ সেই হাবিকাষৰ মাটি চাৰিকঠা কৰলৈ নগ'ল। বহু দিনলৈ তাই হাবিৰ মাজৰ বাটেৰে অহা-যোৱা নকৰিলে।

মনে মনে তাইৰ ভাব হল—কাৰো আশা ভঙ্গ কৰিব নেপায়

মানুহৰ মন ভঙাও পাপ, বেয়া কাম কৰাও পাপ। চৰণটোক ময়ে মাৰিলো—মোৰ বাবেই চৰণ মৰিল।.........

পিছলৈ ৰূপহীয়ে লাহে লাহে চৰণৰ কথা পাহৰি আহিল।

বুঢ়া হৈ, বেমাৰ হৈ, নৈত পৰি আৰু বহুত মানুহ মৰিল। লৰা-ছোৱালী ওপজাটো যেনেকুৱা কথা, মানুহ মৰাটোও তেনেকুৱাই কথা। কোনোবা মৰিলে মনত বেজাৰ লাগে, মৰণৰ কথা মনলৈ আহে আৰু গা-মন গধূৰ লাগে। আকৌ বিয়া-বিহু-সকাম-নিকাম আহে, মৰাৰ কথা মানুহে পাহৰে।

তাতে মৰণৰ কথা সৰহ পৰ ভাবিবলৈ ৰূপহীয়ে আজৰিকে নেপায়, তাইৰ গাভৰু মনটোৱে হাঁহি মাতি, নাচি গাই জীয়াই থকাৰ কথাহে ভাবে। কোনোবাই জোকায়, কোনোবাই চিকুটে, কোনোবাই হাঁহি খিকিন্দালি ৰগৰ কৰে—ৰূপহীৰ আৰু মৰণৰ কথা মনলৈ নাহে।

* * * *

তাতে যেতিয়া ভোগৰ লগত ৰূপহীৰ বিয়া হৈ গ'ল, তেতিয়া তাই মৰাৰ কথা একেবেলিয়ে নেভাবি ভোগৰ লগত এখন নতুন ঘৰ পতাৰ কথাহে চিন্তা কৰিলে। কিবা-কিবি নাম-নোহোৱা সপোন দেখিলে, কিবা-কিবি আগ-গুৰি-নোহোৱা কথা ভাবিলে।

মৰণৰ কথা নেভাবিলে।

আৰু জীয়াই থাকিবৰ কাৰণে দিনটো উপজি পুৱাবেপৰা ৰাতি ছুপৰলৈকে দুয়ো হাতে আজুৰিব লাগে। নগৰ চহৰৰ কথা নহয়—এজনে বহুত ধন আৰ্জিব আৰু ঘৰৰ লৰা বুঢ়া তিৰোতা আটায়ে বহি ঠেঙৰ ওপৰত ঠেং তুলি খাব—গাঁৱততো সেইটো নহয়। ইয়াত লাঙ্গনি-পাঁচনি কৰিব পৰা হোৱাৰ দিন ধৰি লৰাৰ পৰা বুঢ়ালৈ, মতাৰ পৰা তিৰোতালৈ সকলোৱে কাম বন কৰিব লাগে—যাৰে যি ভাগে হয়, যি যেনেকৈ পাৰে। ঘূৰি আহ বুলিবলৈ শিকাৰ দিনাৰ পৰা সৰু লৰা-ছোৱালীবোৰে গৰু ৰাখিবলৈ লয়, ছোৱালীবোৰে মহুৰা বাটিবলৈ শিকে, লৰাইৰে মাছ ধৰিবলৈ শিকে,

ভাতৰ চৰুৰ তলৰ জুই বঢ়াই দিবলৈ শিকে, চোতালত মেলি দিয়া আৰৈ উখোৱা ধান ভৰিৰে লৰাই দিবলৈ শিকে।

এইবোৰ নিশিকিলে জীয়াই থাকিবলৈ শিকিব কেনেকৈ?

মোৰ তোৰ বুলিবলৈ শিকাৰ দিন ধৰি, খাবলৈ পিন্ধিবলৈ শিকাৰ দিন ধৰি, মউজুৰি গাঁৱৰ লৰা-ছোৱালীবোৰে কান্দিবলৈ শিকে, বস্তু কঢ়া-আজোৰা কৰিবলৈ শিকে, দন খৰিয়াল কৰিবলৈ শিকে. অৰ্থ-নুবুজা অবাইচ মাত মাতিবলৈ শিকে, কুলি চৰাইক সিঁয়াৰিবলৈ শিকে, ইটোৱে সিটোক জোকাবলৈ শিকে, ঠেহ-পেচ শিকে—হাঁহিবলৈ শিকে—এইবোৰ নিশিকিলে জীয়াই থাকিবলৈ শিকিব কেনেকৈ?

বৰবিলৰ পাৰৰ লৰা-ছোৱালীয়ে আঠ দহ বছৰীয়া হোৱাৰ পৰা আম গছত, জামু গছত, লেটেকু পনীয়লৰ গছত বগাই গুটি পাৰি খাবলৈ শিকে, দলিয়াবলৈ শিকে, ফৰ্মুটিয়াবলৈ শিকে। মউজুৰিত, বৰবিলত, খৰালিৰ বৰ্‌হমপুত্ৰত জপিয়াবলৈ শিকে, ঢোল বজাবলৈ শিকে, বিহু নাচ নাচিবলৈ শিকে, ভাওনাৰ বচন চিয়ৰি চিয়ৰি গাই ফুৰিবলৈ শিকে, বৰ নামঘৰৰ আগৰ বকুল জুজোপাৰ তলত পৰি থকা পকা বকুল বিচাৰিবলৈ শিকে,—

এইবোৰ শিকাৰ মাজত মানুহৰ মৰাৰ কথা ভাবিবলৈ আজৰি নেপায়।

এইবোৰ নিশিকিলে জীয়াই থাকিবলৈ শিকিব কেনেকৈ?

ইচ্‌কুলে জীয়াই থাকিবলৈ নিশিকায়, পণ্ডিতে পুৰোহিতে জীয়াই থাকিবলৈ নিশিকায়, কিতাপ পুথি-শাস্ত্ৰই জীয়াই থাকিবলৈ নিশিকায়।

শিকায় মউজুৰিৰ ঘাটে, বৰবিলৰ বোকাই, বৰ্‌হমপুত্‌ৰৰ বালিয়ে; শিকায় লহপহীয়া সেউজীয়া ধাননি পথাৰে, জহালি জহালি গোন্ধোৱা কাতি মহীয়া গেৰমেলা ধানে, আঘোণ পুহৰ সোণবৰণীয়া ঠোক ওলমি মাটিলৈ হলি অহা পকা ধাননিয়ে।

পথাৰখনেই পঢ়াশালী, ঘৰৰ মজিয়াখনেই ঋষি-মুনিৰ আশ্ৰম।

জাক-ফুৰা গৰুৱে সিহঁতক জীয়নৰ কথা শিকায়, পাশ্চিহঁতৰ খেদাখেদিয়ে, ভোবোলা ছাগলীৰ নিলাজ জাপে সিহঁতক জীয়নৰ কথা শিকায়, তামোল গছৰ আগত ওলোমাই ওলোমাই সজা টোকোৰা চৰাইৰ বাঁহবোৰে সিহঁতক জীয়নৰ কথা শিকায়, নাওৰা তলৰ মজিয়াত উপজীয়ে কান্দি উঠা কেচুৱাবোৰে সিহঁতক জীয়নৰ অৰ্থ শিকায়।

মৰাৰ কথা ভাবিবৰ দৰকাৰেই সিহঁতৰ নহয়।… …

ভোগৰ লগত ৰূপহী সুখী হৈছেনে নাই হোৱা সেই কথা ভাবি চাবলৈ ৰূপহীয়ে আজৰিকে পোৱা নাই। ভোগ কামৰ মানুহ, কথাৰ মানুহ নহয়। গাঁৱলীয়া মেল সভাত ঘূৰি ভাল নেপায়। কথা অতি কমহে কয়। আৰু আগে যদি এগুণ কাম কৰিছিল, ৰূপহীক বিয়া কৰোৱাৰ পিচত দুগুণ কাম কৰিবলৈ ল'লে, ৰূপহীৰ কাৰণেই যেন ঘৰবাৰীবোৰ আটোমটোকাৰী কৰি তুলিলে। মুখখনে নেহাঁহিলেও তাৰ মনটোৱে সদায় হাঁহি থাকে।

পুৱাৰ পৰা ৰাতিলৈকে ভিতৰে বাহিৰে কামত লাগি থকাৰ কাৰণে কেতিয়াবা ৰূপহীয়ে যেতিয়া ভোগক কয়: কিমাননো আৰু ৰাতিয়ে দিনে কাম কৰি মৰা। আমাকনো ঈচৰে কি নাই দিয়া? শৰীলটোক অলপ জিৰণিও দিব নেলাগে জানো?

তেতিয়া ভোগই কয়: তইনো, তাঁত-সূত বৈ মৰিছ কেলেই? তয়ো হ'বলা জিৰণি লব নেলাগে—?

ৰূপহীয়ে কয়, মোৰ কথা সুকীয়া। তুমি দিনটো পথাৰে পাজৰে ঘূৰি ফুৰিবা; মইনো এনেয়ে অকলে অকলে ঘৰতে সোমাই থাকি কি কৰিম? লৰা নাই, ছোৱালী নাই, বুঢ়ায়ো কথা-বতৰা নেপাতেই। তাঁত-সূতকে কিবা এটা লগাই মেলি নললে দিনবোৰ কি কৰি কটাম?

ভোগই আৰু একো নকয়।

লৰাছোৱালী নাই কাৰণেই যে সিও ঘৰখনতকৈ বাহিৰত

থাকি ভাল পায় সেই কথা সি ৰূপহীক নজনায়। ক'লে ৰূপহীৰ বেজাৰ বাঢ়িবহে, নকমে।

বিয়া কৰোৱাৰ দুই তিনি বছৰৰ ভিতৰতে লৰাছোৱালী নহ'লে, গাঁৱৰ মানুহে বঁজা বাঁজী বুলি হাঁহে। মতাটোৰনে, মাইকীজনীৰ, কাৰ গাত দোষ গুণা-গথা কৰিবলৈ লয়। আৰু শেষত মতাটোক আৰু এজনী বিয়া কৰাবলৈ দিহা দিয়ে।

ভোগ আৰু ৰূপহীয়েও লৰাছোৱালী হ'বৰ কাৰণে মন্ত্ৰজৰা পানী নোখোৱাকৈ থকা নাই। ৰূপহীয়ে তাবিজো লৈছে, গাঁৱৰ বেজ-বেজিনীৰ দৰব খাইছে।

কাম হোৱা নাই।

মন্দিৰলৈ আগ কৰিছে, নামঘৰত শৰাই দিছে, আৰু অইনক নজনোৱাকৈ বহুত কিবাকিবি কৰিছে।

একো ফল ধৰা নাই।

সকলো ঈচৰৰ ইচ্ছা।

এনেই ৰূপহীৰ সিমান বেয়া নেলাগে। ছাগলী পোৱালী, হাঁহ পোৱালী, গৰু পোৱালী, মেকুৰী পোৱালী এই আটাইবোৰ তাইৰ পিচে পিচে লাগি ফুৰে। কেতিয়াবাহে ঘৰথন তাইৰ বৰ নিমাও-মাও লাগে। কেতিয়াবা ৰাতি ভোগ সোনকালে টোপনি যায়। দিনটো গাৰ কাম কৰা ভাগৰ শুলেই টোপনিয়ে হেচা মাৰি ধৰে। বুঢ়া যোগৰ টোপনি অহা নহা একে কথা, ৰাই-কষ্ট নোহোৱাকৈ মনে মনে পৰি থাকে।

ৰূপহীৰ টোপনি নাই। তাই ভোগৰ কাষৰ পৰা উঠি আহিল। লেমচাকি নজলোৱাকৈয়ে দুৱাৰ মেলি বাহিৰলৈ ওলাই আহিল। চোতালৰ মাজত বৈ চাৰিওফালে চালে।

গাওঁখন শুইছে। গছ-গছনিবোৰো টোপনি আহিছে। কেচা গছপাতবোৰ জান-নেজানকৈ চিৰচিৰাই জিৰজিৰাই কঁপি আছে। ৰতাহজাক গা চুই কোমলকৈ বৈছে। ৰতাহজাকে গা মন শাঁত

কৰে। বতাহজাকত মাটিৰ আৰু গছপাতৰ আৰু মানুহৰ গাৰ ঘামৰ আৰু গৰু-ছাগলীৰ গাৰ এটা গোন্ধ উৰি আহিছে।

মউজুৰি নৈখন মনে মনে বৈ গৈ আছে। কোনেও ক'ব নোৱাৰে। অকল ৰাতিটোৱেহে ক'ব পাৰে। বৰ্ হম্পুত্ ৰখনো বৈ আছে। আমাৰ দেউতা আৰু ককা দেউতাহঁত ওপজাৰ আগৰে পৰা বৈ আছে চাগৈ।

ৰূপহীয়ে আকাশখনৰ ফালে চালে। আন্ধাৰবোৰ কিজানি সেই আকাশখনৰ বুকুৰ পৰাই নামি আহিছে। আন্ধাৰবোৰ চাৰিও-ফালে বহল হৈ গৈছে। বৰ নামঘৰটো, বৰ শিমলুজোপা, পৰ হাবিখন সকলো আন্ধাৰৰ মাজত একাকাৰ হৈ গৈছে। একো চিনিব নোৱাৰি।

আকাশখনত যে ইমান তৰা আছে। সিহঁতে চকু টিপিয়ায়, সিহঁতে কিবাকিবি কথা পাতে—কোনে জানে কি কথা পাতে।

ৰূপহী ধুলিযৰী চোতালখনতে বহি দিলে। চোতালখন অলপ তপত তপত লাগিল। তাইৰ গাটো কিবা কিবা লাগিল। তাইৰ মনটো কিবা কিবা লাগিল।

একেথিৰে তাই আকাশখনৰ ফালেই চাই থাকিল। তাইৰ একো বুজি নোপোৱা যেন লাগিল। তাইৰ নিজকে এজনী পাঁচ বছৰীয়া সৰু ছোৱালী যেন লাগিল।

ঈচৰ কিজানি সেই আকাশখনতে ক'ৰবাত থাকে। সোণ-ৰূপৰ বৰ ডাঙৰ সিংহাসন এখনত চাগৈ আসন পাতি, ফোকাম জুৰি বহি থাকে, আৰু তললৈ আমাৰ ফাললৈ চাই থাকে।

ঈচৰে আমাৰ সকলো কথা দেখি থাকে চাগৈ।

কিমান অকলে অকলে থাকে ঈচৰজনা। কত কালৰ পৰা যে আছে চাগৈ। পৃথিবীৰ মানুহবোৰ কিমান মৰি-হাজি টুকাল, ঈচৰ নমৰেও, নজহে-নপমেও। কিমান ডাঙৰ চাগৈ ঈচৰজনা!

ঈচৰক ৰূপহীৰ বৰ আপোন আপোন যেন লাগে। ঈচৰ মতা মানুহ হলেও আমাৰ মতা মানুহবোৰতকৈ বহুত ভাল, ৰূপহীৰ

মনটো ফৰকাল ফৰকাল লাগে। তাইৰ গাত চোলা নাই। ৰিহা কৰি গাত মেৰিয়াই লোৱা ঠেক কপাহী গামোচাখন তাই টানি আনি এনেয়ে মূৰত ওৰণি কৰি ল'লে। ঈচৰৰ নিচিনা বুঢ়া মানুহ এজনৰ আগত ওৰণি নোলোৱাকৈ ওলাব নেপায়।

ঈচৰ তাইৰ নিচেই ওচৰতে থকা যেন লাগিল। কিন্তু ঈচৰক তাই একো নোখোজে। তাই খুজিবও নেজানে, প্ৰাৰ্থনা কৰিবও নেজানে। মইনো কিটো খুজিম? মোক কি লাগে ঈচৰে কিবা নেজানে নে?

চকু দুটা ডাঙৰকৈ মেলি, মূৰৰ ওপৰৰ আকাশখনৰ ফালে ডিঙি ভাঙি চাই থাকোতে থাকোতে তাইৰ চকু দুটা লাহে লাহে মুদ খাই আহিব খোজে।

দুপৰ ৰাতি হল চাগৈ। মউজুৰিৰ পাৰৰ বৰ হাবিত কিবা চৰাই এটাই অকলে অকলে অথনিৰপৰা বিনাই আছে। তাক বা কি লাগে!

ৰূপহীৰ মনত লাগে যেন বৰ্হম্পুত্ৰৰ বালি-চাপৰিলৈ ঈচৰ মনে মনে নামি আহিছে। এতিয়ানো ক'ত বালি-চাপৰি আছে? দুকূল-ডাকাল পানী। ঈচৰে চাগৈ পানীৰ ওপৰত শুদা ভৰিৰে অকলে অকলে খোজ কাঢ়ি ফুৰিছে। ঈচৰক এবাৰ চাবলৈ তাইৰ বৰ মন যায়।

পিছে আমাৰ নিচিনা পাপী মানুহক ঈচৰে ক'ত দেখা দিব চাগৈ। মোক দেখিলেই চাগৈ ঈচৰ আকাশলৈ উঠি যাব।

আমাৰ ঘৰৰ আগেদি এবাৰ যদি ঈচৰ গ'লহেতেন! এই ফালেদি ক'ত যাব চাগৈ, গ'লেও নামঘৰৰ আগৰ বাটটোৰেদি সেউজীহতৰ চোতালৰ আগেদি যাব পাৰে। এইপিনে ঈচৰ কেতিয়াও নাহে।

ৰূপহীয়ে পদূলিমূৰৰ ফালে চালে। আন্ধাৰত সেইটো জেওৰা-খনৰ সিপাৰে কোনোবা এটা থিয় হৈ থকা নাইনে?

কোন অ' সেইটো ? তাই কলে হয়, পিছে তাইৰ মাতটো ডিঙিৰপৰা নোলাল ।

এটা মানুহ যেন নেদেখিনে ? দুপৰ ৰাতিখন ক'ৰ পদূলি-শুডা ঘুৰি ফুৰিছ ! মৰিবি । কোনোবাই যাঠি মাৰি মাৰিব ।

ৰূপহীৰ ভয়ভীত নাই, তাই বহাৰ পৰা উঠিল । গামোচাখন ভালকৈ গা আৰু ককালত মেৰিয়াই ললে, তাৰ পিচত পদূলিমূৰৰ ফালে আগবাঢ়ি গ'ল ।

সঁচাকৈয়ে পদূলিমূৰৰ জপনাখনৰ সিপাৰে কোনোবা এটা বৈ আছে । তৰাৰ পোহৰত তাৰ মুখখন চিনিব নোৱাৰিলেও, মানুহটো ভালকৈ দেখা গৈছে ।

'কোন অ ?' এইবেলি ৰূপহীয়ে অলপ মুখ ফুটায়ে মাতিলে । মানুহটোৱে লৰচৰ কৰিলে, একো নকলে ।

'হেৰ নেমাত কেলেই, কোন, দেও নে মানুহ—?'

এইবাৰ মানুহটোৱে এটা শুকান মাতেৰে কলে, 'মইহে' ।

'কোন ? মুখখন দেখা নাই—'

'মই ৰহণ—'

ৰূপহী আগবাঢ়ি গ'ল ।

'ৰহণ ! ক'ৰপৰা আহিলি ইমান ৰাতিখন ? আৰু ইয়াত বৈ কি কৰিছ ?'

এইফালে এনেয়ে আহিছিলো । যাওঁ—

ৰহণ যাবলৈ ওলাল ।

'ৰহণ শুনচোন—'

ৰহণ ৰল ।

'ভাত-পানী খালি ?'

'ওঁ খালো—'

'ভোক কিবা লাগিছিলনেকি ?'

'নাই, একো নেলাগে ! যাওঁ—'

'এতিয়া ক'লৈ যাবি ?'

ৰহণে একো নকলে, সি আন্ধাৰৰ মাজত মিহলি হৈ গ'ল ।

ৰূপহী কিছুপৰ আন্ধাৰৰ মাজতে পদূলিমূৰতে থিয়দি বৈ থাকিল

ৰহণটো বলিয়া হ'ল হবলা—

ৰূপহী ঘৰলৈ গুচি আহিল । দুৱাৰ বন্ধ কৰি ভোগৰ গাৰ কাষতে আকৌ শুলে ।

ঈচৰক চাব খুজিছিলো—ৰহণ বলিয়াটো ওলালহি । ভোগৰ টোপনি নভঙাকৈ তায়ো টোপনি যাবৰ চেষ্টা কৰিলে ।

* * *

আহাৰ গ'ল । আৰু শাওণ গ'ল ! আৰু ভাদ গ'ল । চাওঁতে চাওঁতে বাৰিষাৰ ঘাই দিনকেটা পাৰেই হল । ইয়াৰ ভিতৰতে ঢল বৰষুণ হ'ল, আৰু টান ৰ'দ হ'ল, আৰু কোমল মিঠা বতৰো হ'ল । কোনোবা দিনা ফিৰ্‌ফিৰিয়া বতাহ বলিলে, কোনোবা দিনা গছপাত থৰ লাগি থাকিল, বা-বতাহ একো নবলিল । মানুহ গৰু আটাইবোৰে গৰমত চট্‌ফটালে । পানী জুই যেন তপত হৈ পথাৰৰ মাছ মৰিল । ৰাতি শুব নোৱাৰি ডেকাবোৰ গ'ল মউজুৰিৰ পাৰত বতাহ বিচাৰি । অইন অইনবোৰে চোতালে চোতালে জুম পাতি বহি কথা পাতি পাতি ৰাতি পুৱালে । বিচনি মাৰোতে মাৰোতে হাতৰ গাঁঠি বিষাল । কেৰেচীয়া ডেকাবোৰে হাকবচন নেমানি মউজুৰিত ডিঙিলৈকে ডুব দি পৰি থাকি গা শাঁত পেলাবৰ যত্ন কৰিলে । মাজে মাজে নেৰানেপেৰা গেলা বৰষুণত মউজুৰিৰ বাটপথত আঁঠুৱনীয়া বোকা হ'ল, পথাৰ-পুখুৰী ঢলনি পানীৰে চপ্‌চপীয়া হল ।

ৰ'দ হওক, ববষুণ হওক, মউজুৰিৰ ৰাইজৰ এই কেই মাহ শোৱন-খাৱন নাই । পহিলা কুকুৰা ডাকতে উঠি নাঙল গৰু লৈ সি ঘৰৰ

বাহিৰ ওলায়, ৰাতি এপদৰ'লৈকে পথাৰৰ পৰা নাহে। জলপানো তাতে, ভাতো পথাৰতে, শাওণ-ভাদ মহীয়া এটা এটা দিন একো-চপৰা সোণ যেন দামী। কাৰো মুখলৈ চাবলৈ কাৰো আজৰি নাই, কথা পাতিবলৈ সময় নাই, জিৰাবলৈ সময় নাই। খেতিৰ পৰা মুঠে মানে জুৰ নৰিয়ালৈ চকু দিবলৈকো আজৰি নাই। মৰা মৰিলেও কুলাৰ আঁৰ দিয়া সময় এইটো।

ভাদৰ শেষলৈ মউজুৰিত আৰু কাৰো খেতি নেথাকে। বৰ বান আহিলে কথা সুকীয়া, এইবেলি বৰ বান নাহিল। বৰহমপুত্ৰৰ পানী শাওণতে আহিছিল—পিছে দুদিন থাকিয়ে যি মউজুৰিয়েদি উজাই আহিছিল, সেই মউজুৰিয়েদিয়ে আকৌ নিজ বাটেদি গুচি গ'ল। ৰাইজৰ একো হানি বিঘিনি নকৰিলে।

আৰু এইবাবে সিহতে বৰহমপুত্ৰক বৰ ভাল পালে।

ৰ'দ বৰষুণলৈ আওকাণ কৰি পূৰ্ণিমাৰ দিনা ভ'নাটো কৰিছিল। ভ'না এইবেছা অইন বহুত বছৰতকৈ ভাল হৈছিল। কিচ্‌ন' যে ওলাইছিল, সাইলাখ ছবিৰ কিচ্‌ন' জনাহে জানিবা। ভ'না ভাল হলে জানিবা খেতি-খোলাও ভাল হব। মানুহে ভাল কৰো বুলি যেনেকৈ ভ'না ভাল কৰিব নোৱাৰে, তেনেকৈ ভাল কৰো বুলিয়ে খেতিও ভাল কৰিব নোৱাৰে, সেইবোৰ সকলো ঈচৰৰ হাতত।

ভাদৰ মাহটো টান মাহ। তিতা ৰ'দে এসেকা দিয়ে। ভদীয়া চলেও বাৰুকৈ শিকায়। পিছে ভাদ শেষ হৈ অহাৰ লগে লগে বাৰিষাও শেষ হৈ আহে। ৰ'দ বৰষুণো কমি আহে, খেতিয়কৰ কামো কমি আহে।

আহিন সোমোৱাৰ লগে লগে খৰালি খৰালি গোন্ধায়, গা মন কোমল কোমল লাগে। ৰাতিটোৰ ভিতৰতে শাওণ ভাদ হয়, ভাদ আহিন হৈ যায়। চকুৰে চাই থাকোতেই দিনবোৰে বৰণ সলায়, আধামৰা বোৱাবোৰ সজাল ধৰি লহপহীয়া সেউজীয়া হৈ উঠে। পথাৰৰ ঘোলা পানীবোৰ ফটিক যেন শীতল হবলৈ আৰম্ভ কৰে, গাৰ

চট্‌ফটনি পোৰণি নোহোৱা হয়, দেহ-মন জুৰ লাগে।

খেতিৰ পৰা উঠাৰ পিচত এনেহে লাগে যেন বৰ ৰণ এখন কৰিহে উঠিছে সকলো, গাবোৰ চিগিযায়-ভাগিযায় লাগে, মনবোৰ পাতল পাতল লাগে।

চাওঁতে চাওঁতে বহাগৰ পৰা আকাশখন ঢাকি ৰখা ডাৱৰবোৰ নোহোৱা হৈ যায়। এখন উকা, নিকা, শেষ-নোহোৱা নীলা আকাশ ওলাই পৰে। আকাশখনে যেন কোনোবা এখন বৰনৈত গা ধুইহে উঠি আহিছে।

পথাৰৰ ঘোলা পানীবোৰ জলজলীয়া চাফা হয়। আৰু পথাৰৰ চুকৰ টোকনি পুখুৰীবোৰৰ পানীবোৰ আৰ্চী যেন হয়, আৰু মাছ বেং যি আছে সকলো দেখা পোৱা যায়, আৰু বগলীবোৰৰ পাখীবোৰ আৰু বেছি বগা হয়, আৰু ধাননি পথাৰবোৰ ডাঠ সেউজীয়া হয়, আৰু আকাশখন গভীৰ নীলা হয়।

আৰু বৰ-নামঘৰৰ আগৰ চোতালখনৰ বনবোৰ কিবা কৈ চুটি হৈ সমান হৈ যায। গোটেই চোতালখন এখন বহল, সমান সেউজীয়া গলিচা যেন হয।

সেই বননিতে বহি বহি গাঁৱৰ বুঢাহতে সুখৰ দুখৰ কথা পাতে।

কত কথা।

জীয়নৰ কথা।

মৰণৰ কথা।

খেতি-বাতিৰ কথা, বিয়া-বাৰুৰ কথা। লৰাছোৱালীৰ কথা।

এই বৈছা আহিনৰ শেষতে গোসাই ঈচৰ আহিব।

এই বছৰনো সোনকালে অহাৰ ইচা হল কেলেই? অইন বছৰ মাঘৰ শেষতহে আহে।

কাতিমহীয়া গোসাই ঈচৰ আহিলে অইন অসুবিধা নাই। মাছপুঠিৰ আকাল নপৰে। গঞা বাইজৰ ধান চাউলৰহে অলপ নাটনি পৰে জানোচা।

লোেবোহুী কথা আলচিব নেপায়। তহঁতে খাবি আৰু গোসাই ঈচৰে নেপাব—সেইবোৰ কেনে কথা।

এৰা, কাৰ ভাগৰ কোনে খায় ? শাস্ত্ৰত কোৱা নাইনে মাকৰ পেটত কেঁচুৱা থাকোতেই পিয়াহুত গাখীৰে টন্‌টনায়। গোসাই ঈচৰে তহঁতৰ ভাগৰ্ খাব'ল নাহে। নিজৰ নিজৰ ভাগ লৈ আহিব।

কোনজনা আহিবনো ?

ডেকাজনা আহিব বোলে। ডাঙৰ জনা খৰালিহে আহিব হেনো। ডেকাজনাই বোলে ইংৰাজীও পঢ়িছিল, কথাষাৰ বাৰু সঁচানেকি ? আৰু বোলে ভাওনা কৰাৰ উপৰি নাচিবও জানে হেনো।

আৰু হেনো গীতো গায়।

আৰু হেনো ছবিও আঁকে।.

আৰু এনেই নগৰে চহৰে ফুৰিলে হেনো পেন্ কোটো পিন্ধে।

আৰু হেনো হোটেলতো চাহ-ভাত খায়।

আৰু হেনো ....

আও, দেখিছাহকনে বাৰু ; গুৰুচৰ্চা কৰিব পায়নে বাৰু !

চৰ্চানো ক'ত কৰিলো ? কথাৰ মাতষাৰহে কৈছো।

গোসাই ঈচৰ সৰৱজান, তহঁত সকলোৰে পেটত কি আছে দূৰৰ পৰাই জানে, তাতে বৰ নামঘৰৰ জনায়ো সকলো শুনি আছে।

পিছে ডেকা গোসাইৰ কাৰণে এইবাৰ বাহৰনো ক'ত কৰা যায় ?

এৰা ; শিমলুতলত পানী নাই জানো ?

মউজুৰিৰ আঁৰৰ মঠাউৰিৰ ওখ ডোখৰতে বাহৰ কৰিলে কেনে হয় ?

কোন কোন বা আহিব ?

কোন আহিব আৰু ? আহিলে ডেকা গোসাই আহিব

আৰু কোনোবা আলধৰা ভকত এটা বা দুটা আহিব।

এৰা, ডেকা গোসাই আগে পিছে আমাৰ গাঁৱলৈ অহা নাই যেতিয়া ভালকৈ সোধ-পোছ কৰিব নোৱাৰিলে ভাল কথা নহ'ব।

ডেকাজনা গোসাই বোলে দেখাই মেলায়ো বৰ ধুনীয়া।

গোসাইৰ লৰা, নহবনে আৰু!

বিয়া-বাৰু বা কৰালেনে নাই?

ইংৰাজী পঢ়া মানুহ, কিজানিবা কৰাই নাই।

সেইবোৰ কথানো আমাক কেলেই? নাই কৰোৱা যদি কৰাব। গোসাইৰ লৰালৈ ছোৱালীৰ আকাল পৰিছেনে কিবা!

নানা কথা।

আগ গুৰি নোহোৱা কথা।

ডাল পাত জোৰা দিয়া কথা।

সঁচা কথা, মনে-সাজি কোৱা কথা, ক'ৰবাত শুনি কোৱা কথা।

সময় নেযায় সুপুৰায়।

কথাৰ ওৰ নপৰে।

কোনোবা এটাই খোচোৰা মাৰি মূৰটো ভাঙি দিবহে লাগে, কথাৰ নিচিগা সোঁত বলে।

মউজুৰিৰ ঘাটতো জীয়াৰী-বোৱাৰীহতৰ কথাৰ শেষ নাই!

শাওণ ভাদৰ ৰ'দে ডাকি ডাকি ক'লা তামবৰণীয়া কৰা জীয়াৰী-বোৱাৰীহতৰ মুখৰ বৰণবোৰ আকৌ সজালি ধৰি গুলাই আহে। কামে কামে, ৰ'দে বৰষুণে, বোকাই-পানীয়ে লেহুকা হোৱা গাবোৰে আকউ ঠন ধৰে। মনবোৰে ধানপাত নচাদি নাচে। চকুবোৰে হাঁহে।

এইবেলি বোলে কাতি মহীয়াতে ডেকাজনা গোসাই ঈচৰ আহিব, হয়নে?

গোসাই ঈচৰে বোলে বৰ নীতি-নিয়ম নেমানে। নগৰত থাকি তেনো ইংৰাজী পঢ়িছিল, মিটিক পাছ।

ক'ৰ মিটিক পাছ, কলেজো পাছ।

কলেজ পাছ গোসাই ঈচৰেনো চৰকাৰী কাম নকৰি শিচ ভজাবলৈ আহিবনে? আমাৰ হলে মনে নপতিয়ায়, আইহে।

চৰকাৰী চাকৰি কৰেই কিজানিবা। চাকৰি কৰক, যেই কৰক, গুৰু গোসাইৰ সজ এৰিবলৈ যাব কেলেই? আগৰ সজ এৰিহে আমাৰ মানুহবোৰ বিজতৰীয়া হ'ল।

মনপাতল আৰু মুখপাতল দুই এজনী অঘাইতং গাভৰুৱে নিজৰ মাজতে কোৱা-কুই কৰিলে: গোসাই ঈচৰো আমাৰে নিচিনা হাত ভৰি লগা মানুহহে। ইয়াৰ কাৰোবাক দেখি মন নিপিচলিলেই ৰক্ষা।

তই মুঠেই ডেকা গোসাইৰ আগত তামোল-পাণ কাটি দিয়াৰ ছলেৰে গা নচুৱাই মুফুৰিবি। কিচন' গোসাইৰ চকুত পৰিলেহে বিপদ।

তহতে যি কৱ পাই! সিবাৰ যে গোসাই ঈচৰ আহিছিল আমাৰ মাইকী মানুহৰ ফালে নেচায়েই, এনেহে গহীন মানুহজনা।

তইহে গহীন দেখিলি, চকুৰে পিৰিক্‌পাৰাক্‌কৈ চাই থাকে, মই হ'বলা চাই থকা নাছিলো।

গোসাই ঈচৰৰ কথা তেনেকৈ ক'ব নেপায়, জানিছ। পাপ হ'ব। গোসাই ঈচৰে মানুহৰ মনৰ সকলো কথা বুজি পায়।

মোৰ যদি গোসাই ঈচৰলৈ মৰম সোমায়, গোসাই ঈচৰে বাক বুজি পাবনে চাগৈ?

কি মৰতী অ' এইজনী, গোসাইৰ লৰালৈ মৰম সোমাই মৰিব খুজিছনে কি?

—নহয় অ' কথাষাৰৰ মূৰত কথাষাৰ কৈছো। তহঁতেই চোন কলি বোলে গোসাই ঈচৰো আমাৰে নিচিনা তেজ মঙহৰ মানুহ।

ভোগহঁতৰ ঘাটৰ ওচৰৰ মউজুৰি পাৰতে বোলে ডেকা ঈচৰে বাছৰ কৰিব হয়নে ?

শুনিছো। সেই পিনে পানী-ছুনিবো সুবিধা আৰু বাই-ৰুয়ো নাই, এমূৰীয়া ঠাই। আৰু কাতিমহীয়া সেইফালে বৰ ফৰকাল ফৰকালো লাগে।

থাকেবা কেইদিন, কৈছেনে ?

কেইদিন থাকিব ? আৰু নগৰ-চহৰ ফুৰা মানুহ, ইয়াত সোমাই থাকি উশাহ বন্ধ হৈ নমৰিবনে ?

এৰা পাই, সবহদিন থাকিলে আমাৰে মুকলিমূৰীয়া হৈ ফুৰিবলৈ অসুবিধা—নহয় ? ক।

নানা কথা।

মুখৰ কথা। মনৰ কথা। ভবা কথা, নভবা কথা। মউজুৰি গাঁৱৰ আজলী উৰাহতৰ মনৰ মাজত ডেকা গোসাইৰ অনিৰুদ্ধ ৰূপৰ সপোন। কোনেও কাকো নকয়।

সেইবোৰ কথা ভাবিবও নেপায়। পাপ হ'ব। ঈচৰক মানুহ যেন দেখিব নেপায়। ঈচৰ ঈচৰেই।

এটা বাৰিষা শেষ হৈ গ'ল।

* * * *

বহুণক ৰূপহীয়ে কেইবাদিনো দেখা পাইছে।

ৰূপহীয়ে পানী নিবলৈ অহা মউজুৰিৰ ঘাটত, ৰূপহীহঁতৰ চোতালৰ মূৰত, গছজোপাৰ আঁৰত, আনকি কেতিয়াবা গা ধুই ঘৰলৈ ওভতা বাটত।

সি একো নকয়। এবাৰ ৰূপহীৰ মুখৰ ফালে চায়ে ভজমূৰ কৰে।

এই বহুণটোক আকৌ কিহে পালে ? কাম-বন নকৰে, নাই। মউজুৰিৰ পাৰত দিন নাই, ৰাতি নাই, পিংপিঙাই ফুৰে, ফুৰে। পিছে মই যলৈকে যাওঁ, তাতে ক'ৰপৰা আহি ওলায়হি। মোৰ পিচ

লৈছেনেকি আকৌ ?

মষ্ট হলে বৰ ভাল ছোৱালী নহয়, কৈ থ'লো। ময়ো বৰ গুৰু গোসাই মানভীজনী নহয়।

পিছে মনেপিতে তোৰ যদি কিবা মত্‌লবেই আছে, আগলৈ আহিব পাৰ, মুখ খুলি কব পাৰ। এনেকৈ দূৰৰ পৰা চাই থাকিবি আৰু ওচৰ পালে আঁতৰি যাবি, এইবোৰ বৰ ভাল কথা নহয় একা। অইনে দেখিলে কি ভাবিব? এতিয়া আৰু চেঙেলীয়া লবাৰ লগত চুপটি মাৰিবৰ দিন আছেনে কি ?

বুঢ়ী হলো জানিছু, দেহাৰ ন'হল কি হল, মনৰ বুঢ়ী হলো। আৰু তহত মতা মানুহ মথাই আৰু অকল দেহাটোহে দেখ, মনটোলৈ চাব নেজান। তহতবেই যদি চকু ভালত পৰিলহেতেন, সংসাৰখনত ইমান পাপ হবলৈ পায়নে ?

তই মৰ মৰ, অনাহকতে মোক নেমাৰিবি।

কথাবোৰ ৰূপহীয়ে নিজে নিজেহে ভোৰ-ভোৰায়। বহুণক কবলৈ নেপায়। সি আলেঙ্গে আলেঙ্গে ফুৰে।

মনে মনে ৰূপহীয়ে ঠিক কৰিলে যে গোসাই ঈচৰ আহিলে তাই ছল চাই তাইৰ দেহমনৰ কথা তেওঁক ক'ব। সবহু নহলেও তাইক লৰা-ছোৱালী এহাল লাগে। নহলে তাইৰ ঘৰখনত সোমাবৰ মন নেযায়। নিমাও-মাও, উকণ্ডা উকণ্ডা, কিবা দিনতে আন্ধাৰ আন্ধাৰ লাগে। লৰা-ছোৱালী নথকা ঘৰ জানো ঘৰ! ঘৰ এহুম বাঁহতল।

এবা, প্ৰভু ঈচৰে আশীৰ্ব্বাদ অৰুণ কৰিলে, লৰা-ছোৱালী হবলৈ কেতে পৰ লাগিছে? সেইসকল দেও মানুহৰ ফু'টোতে বাঁজী গছতো ফুল ধৰে।

যি লাগে জি মাননী ধৰিম। সোধে যদি একো লুলুকুৱাও সকলো কৈ দিম। সেইসকল সবজ্ঞান মানুহ, সকলো জানেই।

লুকুৱালে ক'ত লুক খাব?

গোবৰ পাচি পনীয়ল তলৰ জুহাতলি ভৰাত ছটিয়াই দি মউজুৰিত হাত ভৰিবোৰ ধুই ৰূপহীয়ে অকলে অকলে কথাবোৰ মনতে ভাঙিছিল পাতিছিল। পানীবোৰ শীতল হৈছে। অকণ যদি ঘোলা বোকা আছে! ফটিকৰ ধাৰ যেন পানী।

এতিয়া মউজুৰি শুকাইছে। গৰা ওখ হৈছে। পানী ধাৰ তললৈ নামি গৈছে। বহল নীলা আকাশখন পানীত ফট্ফটীয়াকৈ জিলিকিছে। নাৰ-বাট মাছ তুটামানে দুবে দুবে চট্‌ফটাই ফুৰিছে! সেইজাক চেলেকনা মাছ নহয়নে? তাইহঁতৰ কিযে চট্‌চটনি! আৰু দনিকনা জাকৰ কিযে ভেম, পানীৰ ওপৰত চালি ধৰি—ইঃ নেদেখিছা!

পাচিটোও পানীত ধুই এছাৰ এটা মাৰি ৰূপহী লাহে লাহে গৰাৰ খোপেখোপে ওপৰলৈ উঠি আহিল। খিয় দুপৰখন অকলে অকলে নৈৰ পানীত খেলি থকা বৰ ভাল কথা নহয়। দেও-ভূত কত কি ওলায়!

সউটো আকউ কোন?

কিবা দেও-ভূত নেকি?

তলৰপৰা ওপৰলৈ মূৰে চাই ৰূপহীয়ে দেখিলে ঘাটটোৰ ঠিক মূৰতে কোনোবা এটা বৈ আছে, আৰু তাইলৈকে চাই আছে।

ৰূপহীয়ে গাৰ বিহাখন টানি-টুনি ললে, এখন্তেক বৈ তাই আকৌ ওপৰলৈ উঠি আহিল।

সেইটো বহণ!

মাতোনে নেমাতোকৈ তাই মাতিলে, 'বহণনেকি? ক'ৰ-পৰা আহিলি?'

বহণে তাইলৈ মূৰ দাঙি চালে, এনেদৰে চালে যেন সি তাইক চিনিকে পোৱা নাই। আৰু তাইৰ কথাও বুজি পোৱা নাই।

ৰূপহী ৰ'ল আৰু পোনপটীয়াকৈ বহণৰ মুখলৈ চালে। অলপ টানকৈয়ে ৰূপহীয়ে ক'লে, "এই বহণ, এইবোৰ কি ধেমালি অ', মই যলৈকে যাওঁ, তই তাতে ওলাবহি কেলেই? মই কিবা বিয়া

নোহোৱা আবিয়ৈ ছোৱালী, নে মোক বাবে-মতৰী বুলি ভাবিছ ? তিনীয়েৰ বৰ এক্বা-চেকা মানুহ। নোহোৱা নোপোজা কিবা এটা কৰি পেলালে পিছে মোৰ গাত দায় নাই। পিচত মোক নুচুধিবি।"

একো নেগাত্তি ৰহণে ৰূপহীৰ মুখলৈ চায়েই থাকিল। কথাবোৰ যেন সি তেতিয়াও বুজি পোৱা নাই।

ৰূপহী যাব খুজিলে।

ৰহণে তাই হাতত লৈ থকা পাচিটো ঠাপ মাৰি নিজ হাতলৈ ল'লে আৰু গাৰ বলেৰে নৈলৈ দলি মাৰি দিলে। ৰূপহী উচপ্ খাই উঠিল।

পিচ মুহূৰ্ত্তত ৰূপহীৰ খং উঠি গ'ল। তাই তিৰ্কচি-বিকৃচি চিঞৰি উঠিল—"মোৰ পাচিটো নৈলৈ কেলেই পেলাই দিলি ! মোৰ লগত ধেমালি নহয়, জানিছ। এক চৰে চকুৱে সৰিয়হ ফুল দেখি যাবি—"

ৰহণে একো নেমাত্তিলে। সি গজং গজং নৈৰ গৰাইদি তললৈ নামি গ'ল।

ৰূপহীয়ে তাৰ কথা কাণ্ড একো বুজিব নোৱাৰিলে। ই অকৰাই নে বলিয়াই নে নিধকেই ?

পাচিটো পানীত পৰিলগৈ। সোঁত নাই বুলিলেই হয়। পিছে পানী বৰ তৰাং নহয়। পাচিটো ডুব যাব।

থিয় হৈ পৰীয়াখন দেখিছা তাৰ ধেমালি—ৰূপহীয়ে নিজে নিজে ক'লে। আৰু আকৌ গৰাইদি নৈলৈ নামি আহিল।

কোনো নাই।

এখন নীলা আকাশ।

এখন শান্ত নদী।

এজাক কোমল বতাহ।

পানীৰ কাষত বালিৰ বলুকাটোত মুখামুখীকৈ ৰূপহী আৰু ৰহণ। তাইৰ মুখখন খঙত ৰঙা পৰা।

সেই খন্তৰ চকুৰেই ৰূপহীয়ে এবাৰ ৰহুণৰ মুখৰ ফালে চালে, সি তলমূৰ কৰি পানীলৈ নামি গ'ল, আৰু কৰজনলৈকে পানীত তিতি পাচিটো উঠাই আনিলে।

ৰূপহীয়ে মাথোন তাৰ কামবোৰ চাই থাকিল, একো ক'ব বা কৰিব নোৱাৰিলে।

একো নেমাতি চাতত পাচিটো লৈ ৰহুণ নৈৰ গৰাইদি পাৰলৈ উঠি আহিল, আৰু পাচিটো পাৰতে থৈ কোনোফালে নোচোৱাকৈ গোঁ গোঁ কৰি বাট ল'লে।

পাৰলৈ উঠি পাচিটো হাতলৈ উঠাই লৈ ৰূপহীয়ে এবাৰ ৰহুণৰ ফালে চাই চিয়ৰিলে "ৰহুণ, ব'হ ময়ো যাওঁ—"

ৰহুণে ঘূৰিও নেচালে, নৰ'লো। সি প্ৰায় কুকুৰ লৰেৰে বেগদি গুচি গ'ল।

হাতত পাচিটো লৈ কিছুপৰ ৰূপহী তভক মাৰি থৈ থাকিল। তাইৰ গাটো কিবা জিম্‌জিমাই উঠিল, মনটো এনেয়ে গধূৰ আৰু বেজেৰুৱা হৈ গ'ল।

লাহে লাহে তাই ঘৰৰ ফালে খোজ ল'লে। ৰহুণটোক তাইৰ তেনেই সুবুজা যেন লাগিল। তাৰনো কি হৈছে, সিনো কি বিচাৰিছে—ভাবি তাই একো উৱাদিহ নেপালে। এইবেলি লগ পালে তাই তাক সকলো সুধিব, ডেকা মানুহটোনো এনেকুৱা মন-উকণ্ডা হ'ল কেলেই ?......

এদিন সন্ধিয়া পৰত ৰূপহীয়ে ঘাটতে লগ পায় পাৰবতীক সুধিলে "হয়নে, ৰহুণটোৰ আজি-কালি কি হৈছে ক'ব পাৰইতনে ?"

ফিচিককৰে হাঁহি এটা মাৰি পাৰবতীয়ে গোজৰা-দৰাদি মাৰি কলে, "চুপতি কৰিবলৈ নাছিৰি আইহে। বোলে সাপ হৈও থাব, বেজ হৈও জাব—"

ৰূপহীয়ে কলে, "মইনো কেতিয়া তাক সাপ হৈ খুটিলো অ', কি কথা কৈছ ?"

"তোৰ কাৰণেই সি ঘৰ-বাৰী এৰি বলিয়া। তই আকৌ এতিয়া নজনা জনী হলি! এবা, আঠিয়া কলৰ পাতো নেকাটিবা চিটিকি পৰিব এঠা, লোকক দেখুৱাই কেটেৰাই মাতিবা, ভিতৰি নেৰিবা বেপা—"

"খ খ, ধেমালিখন নকৰ। মই আৰিয়ৈ গাভৰু ছোৱালীজনী নহয়। বাঁৰী কুঠুনীও নহয়। এই কুকুৰবোৰে জানো মোৰ গাত কি দেখে—পিচে পিচে ঘূৰি ফুৰিবলৈ?"

"কুকুৰ বোল, মেকুৰী বোল—যি বোল বুলি থাক। বহুৎ পিছে সঁচাকৈয়ে তোৰ কাৰণে বলিয়া—" পাৰবতীয়ে কলে।

"কোন ক'ত বলিয়া হৈ মৰে মৰক—পিছে মোৰ লগত কিবা টাংবাং কৰিলে কথা ভাল নহব—" ৰূপহীয়ে কলে।

ৰূপহী উঠি আহিল পাৰলৈ।

মতা মানুহবোৰ বাক ইমান অবুজ হয় কেলেই? গাওঁখনত অতবোৰ আৰিয়ৈ উঠন ছোৱালী আছে, মৰেহে কিবা আছোনে? সেইবোৰক এৰি লাগিল মোৰ পিচত। সংসাৰখনত পাপ পূণ্য একো নোহোৱা হলনেকি আজিকালি! মোৰ মনত হলে কোনো বেয়া ভাব নাই—ঈচৰে দেখিছে—"

ঘৰ-শিমলুজোপাৰ তলতে ৰূপহী ৰ'ল। মানুহ বহি বহি ঘৰ ঘৰ শিয়া কেডাল নিমজ হৈছে। ঠাইখনো যেন পৰৰ ভিতৰৰ মজিয়াহে। ফু-মাৰি ভাত খাব পাৰি। ৰাতি ৰাতি গছৰ ওপৰৰ পৰা নামি আহি দেওসকলে ইয়াতে বহি মেল মাৰে চাগৈ।

শিয়া এডালৰ ওপৰতে ৰূপহী বহিল। তাইৰ মনলৈ কিবা আগগুৰি নোহোৱা ভাৱবোৰ আহিল।

এই ৰব শিমলুজোপা চাগৈ ইয়াতে কিমান হেজাৰ কুৰি বছৰ এনেকৈ বৈ আছে! শিমলুজোপাই কিজানি মউজুৰি নৈখনক বৰ ভাল পায়। মউজুৰি চাগৈ জলকুঁৱৰী আছিল। আৰু বঙা শিমলু চাগৈ আছিল বনকোঁৱৰ। কিবা ঠেছ পাতি চাগৈ জলকুঁৱৰীয়ে

বনকোঁৱৰক লগ নিদিলে। সেয়েহে বনকোঁৱৰ এইখিনিতে বৈ থাকিল।........

সেইটো চৰণ নহয়নে ?

বৰ হাবিৰ কাষৰ পৰা তিভি-বুৰি কোন আহিছে সেইটো ! হয়, সেইটো চৰণ। সি দেখোন কাহানিবাই ধ্বংসপাত পৰি মৰিল— এতিয়া আকৌ সি ক'ৰপৰা ওলালহি !

ৰূপহীৰ গাৰ নোমবোৰ শিয়ৰি উঠিল।

হাবিৰ কাষৰ পৰা অকলে অকলে চৰণটো আহি আছে, তাৰ হাতত দেখোন ৰূপহীৰ সেইদিনা পিন্ধা বিহাখন। সেইয়া সি হাঁহি অহা নাই নে ?

বিয়াগোম শিমলুজোপাৰ কাষে চাই মনে মনে ৰূপহীয়ে কলে, সঁচাটো চৰণ আহিছে, মোক বইখা কথা দেৱতাসকল। সি মোৰ কাষলৈকে আহিছে। সেইদিনা তাৰ হাতত থাকি অহা মোৰ সেই বিহাখনকে লৈ আহিছে। সি কেলেই হাঁহি হাঁহি তেনেকৈ আহিছে মই বুজা নাই—মই একো বুজা নাই—

ৰূপহীয়ে চকু দুটা মুদি দিলে। তাইৰ মূৰটো ঘূৰোৱা যেন লাগিল। তাই বেন ঢলি পৰিব—চৰণটো যে ইমান বেগাই তাইৰ কাষে আগবাঢ়ি আহিছে। সি কেনেকৈ হাঁহিছে, কেনেকৈ হাঁহিছে !···

কিছু পৰৰ মূৰত ৰূপহীয়ে চকু দুটা মেলিলে।

এইটো আকৌ কোন ? বহুৰ ? ৰূপহীৰ মূৰটো বহুৱে কোলাত সুমাই লৈ আছে, আৰু তাৰ ৰঙা পেল দিয়া গামোচাখনেৰে ৰূপহীৰ মূৰটো বিচি আছে।

চকু মেলা দেখি ৰূপহীৰ মুখৰ ওচৰলৈ মুখখন নি বহুৱে সুধিলে "তোৰ কি হৈছিল ৰূপহী, তেনেকৈ পৰি গৈছিলি কেলেই ? কিবা দেখি ভয় খাইছিলিনেকি ?"

তাৰ কোলাত মূৰ দি পৰি থকাতে চকু ঘূৰাই-পকাই

ৰূপহীয়ে চাবিওফালে চালে।

'কাক চাইছ তেনেকৈ ?'

সেহাই সেহাই ৰূপহীয়ে ক'লে: 'চৰণ আহিছিল—সি কোন ফালে গ'ল, তই দেখা নাইনে ?'

ৰহণে ৰূপহীৰ কথা বুজিব নোৱাৰিলে। "কোন চৰণৰ কথা কৈছ ?" ৰহণে সুধিলে। ৰূপহীয়ে চকু দুটা ডাঙৰকৈ মেলি ৰহণৰ মুখলৈ চালে, তাই যেন ৰহণকো চিনি পোৱা নাই!

"এই সন্ধিয়া, মুনিচুনি বেলিকা তইনো বৰ শিমলুৰ তললৈ কেনেই আহিছিলি ?" ৰহণে সুধিলে।

ৰহণৰ কোলাতে তেনেকৈ পৰি থাকি ৰূপহীৰ যেন ভাল লাগিছিল।

নৈৰ পৰা আন্ধাৰ হৈ আহিছে।

বতাহজাক বিৰ্‌বিৰ্‌কৈ বৈছে। দূৰত গাঁৱত কোনোবাই এনেয়ে চিয়ঁৰা-চিয়ঁৰি কৰা যেন লাগিল।

বৰ-শিমলুৰ তলত ৰহণৰ কোলাত মূৰ থৈ ৰূপহী। ৰূপহীৰ ভয় আৰু বিস্ময় তেতিয়াও শেষ হোৱা নাছিল।

সৌহাতখনেৰে ৰূপহীয়ে ৰহণৰ হাতখন ধৰি চকুৰ আগলৈ আনিলে।

"কি হল ৰূপহী ?"

"বিহাখন কি কৰিলি ?"

"বিহা ? কি বিহা ?"

"—অ' তই, তই নহয়—" অৱশ ভাবে ৰূপহীয়ে ক'লে।

"উঠ—ৰূপহী। আন্ধাৰ হৈ আহিছে। ঘৰলৈ অকলে যাব পাৰিবিনে নাই ?"

ৰূপহী এইবাৰ বহিল। চাবিওফালে চালে, ভাব প্ৰচণ্ড, ক'লে, "তই ইয়াত কৰপৰা ওলালিহি ৰহণ ?"

ৰহণে একো নেমাতিলে, সি ৰহাৰ পৰা উঠিল আৰু কলে, "মই যাওঁ ।"

ৰূপহীও উঠিল । কাপোৰ-কানিবোৰ জাবি-জোকাৰি ললে, তাৰ পিচত ৰহণৰ মুখলৈ চাই কলে, "জানো পাই, মোৰনো কি হৈছিল কবই নোৱাৰো, মূৰটো ঘূৰোৱা যেন লাগিছিল, পৰি গৈছিলো নেকি জানো !"

"তই পৰি যোৱা যেন দেখিহে মই তোক ধৰিছিলোহি । ভালেমান পৰলৈ তোৰ চেতনেই নাছিল । এতিয়া ভাল পাইছ যদি মই যাওঁ ।"

"মোৰ মূৰটো এতিয়াও ঘূৰাই আছে । ব'লচোন, মোক ঘৰত অলপ আগবঢাই থৈ আহ । বৰ নামঘৰৰ ওচৰেদি যাবলৈ আজি মোৰ ভয়েই লাগিছে ।"

ৰহণে আৰু একো নকলে । আগে আগে ৰহণ আৰু পিচে পিচে ৰূপহী যাব ধৰিলে ।

ঘৰৰ ওচৰ পাই ৰূপহীয়ে কলে, "ৰহণ, আমাৰ ঘৰত অকণ সোমাই নেযাৱ জানো ?"

ৰহণে মূৰ জোকাৰিলে আৰু ৰূপহীক পদূলিমূৰত থৈ অন্য এফালে বাট ল'লে ।

কিছুপৰ বৈ, তাৰ ফালে চাই থাকি লাহে লাহে ৰূপহী ঘৰলৈ সোমাই গ'ল ।

সেইদিনা ৰাজৰাতি ৰূপহী এবাৰ দুৱাৰ মেলি আগ চোতাললৈ ওলাই আহিছিল । তাইৰ মনত লাগিছিল যেন আজি ৰাতিও ৰহণ আহি সিহতৰ পদূলিমূৰৰ জেওৰাথনৰ সিপাৰে বৈ থাকিবহি ।

তাই কেউপিনে চালে, কিন্তু কাকো নেদেখিলে, আকাশত কিছুমান তৰা আছে, আৰু ক'তো কোনো নাই । চউদিশে নিঃমাত, নিতাল । অকলেই বাহিৰত বৈ থাকিবলৈ ৰূপহীৰ ভয় লাগিল, তাই ভিতৰ সোমাই আহিল আৰু দুৱাৰখন বন্ধ কৰি দিলে ।

মউজুৰিৰ পাৰত নল বিৰিণা খাগৰি গজে আৰু মৰে, গজে আৰু মৰে, আৰু মৰে আৰু গজে।

সময়বোৰ চোৰৰ দৰে হাতত সাৰে ভৰিত সাৰে আহে আৰু পলাই যায়। মউজুৰিৰ পানীয়ে দিনবোৰ এটা এটাকৈ ধুই লৈ যায়। মৰহি যোৱা বিৰিণা পাতত ধৰি খহি যোৱা যৌৱনে চকুপানী কি কান্দে।

ক'ৰবাত মৰা নলৰ মূঢ়াৰ পৰা নতুন গজালি গজে। কঁহুৱা ফুলত বৰাগী মনৰ হুমুনিয়াহ লাগে। চাৰিওফালৰ পৰা বাট ভেটি ধৰি নিয়ৰবোৰে কাণে কাণে জাৰৰ দিনৰ কথা কয়।

ধানৰ পাতত সেউজ থৈ এটা আহিন মৰিল। কাতিৰ বতাহত ধান গাভিণী হোৱাৰ বেহানি।

আকাশৰ বুকৰ কপহুৱা বগা মেঘবোৰ ক'ৰবাৰ পৰা ক'ৰবালৈ গৈ থাকে, গৈ থাকে। আকাশৰ নীলাবোৰ পৰীৰ সাধুৰে ভৰি পৰে। মউজুৰিৰ ফটিক পানীত চেলেকনা মাছে চালি ধৰে।

ক'ৰবাত কোনে যেন কান্দে।

ক'ৰবাত কোনে যেন হাঁহে।

ক'ৰবাত কোনে যেন ফুচফুচায়।

কোনে যেন কয়, মনে মনে থাকা মনে মনে থাকা।

আৰু কোনোবাই যেন কয়, মনে মনে নেথাকিবা,—নেথাকিবা।

বৰবিলৰ পাৰত গৰু এৰি দি গৰখীয়া লৰাবোৰে ঘাঁহনিত পিঠি পেলাই শুই আকাশেদি পাখি নমৰাকৈ শগুণ উৰা চায়। সিহঁতে আকাশখন ঢুকি পাবলৈ আৰু কিমান দূৰ আছে লেখ কৰে। পাখি লৰচৰ নকৰাকৈ শগুণবোৰ কেনেকৈ শো-শোৱাই উৰি ফুৰে ভাবি সিহঁতে বিস্ময় মানে। সিহঁতে কিবা-কিবি কয়—বহুত কিবা-কিবি যিবোৰ কথাৰ কোনো অৰ্থ নাই।

গাৰ ক'ৰবা ক'ৰবাত বুজিব নোৱাৰা পিৰ্‌পিৰণি কিছুমানে লুংলুঙায়।

....

গাঁৱলৈ ঈচৰ আহিছে, ডেকা গোসাই-ঈচৰ, সুদৰ্শন পুৰুষ, সুঠাম ডেকা, কেচা হালধি যেন গা, শকত শকত বাহু, কান্ধলৈকে পৰা কিচ্‌কিচীয়া বাবৰি চুলি। ক'তো অকণ খটিখুণ নাই, চুলিৰ আগৰ পৰা ভৰিৰ নখলৈকে ঈচৰ।

মউজুৰিৰ পাৰত বাহৰ কৰিছে ডেকা গোসায়ে। বৰ নামঘৰত খোল তালৰ গম্‌গমনি উঠিছে।

গোসাইৰ বাহৰত ভকতৰ ভীৰ। সকলোৱে প্ৰভু ঈচৰৰ মুখলৈ চাই থাকিয়ে ভোক-পিয়াহ পাহৰিছে। ভাবে ভাবে সাজ সিধা আহিছে। পাটিদৰ ঢাৰিত লেপেটি কাঢ়ি বহি ভকত সকলে থৰ লাগি শুনিছে প্ৰভু ঈচৰৰ কথা। বটাই বটাই তামোল-পাণ শেষ হৈছে।

ডেকা গোসাই আহি বাহৰ কৰাৰে পৰা গাওঁখন গহীন হৈ পৰিছে। প্ৰভুৰ হাঁহিটোৱেই মন জুৰ পেলায়। কোনে ক'ব এইজনা কলেজ পাছ গোসাই!

এই সকল অৱতাৰ জানিছা, দেখিছা নে ৰূপ, দেখিছানে চিৰি, চকুহাল নেদেখিছা যেন তৰাহে জিলিকিছে।

আৰু কথা-বতৰাতো কি সাদৰী। আমি কুকুৰধুলি ভকত বুলি দেখিছানে অকণ ঘিণ-ঘাণ নাই, বুঢ়াসকলৰ আগত চুৰতো নেখায়।

শঙ্কচূড় বধ ভ'না হ'ব। প্ৰভু ঈশ্বৰে অথৰাত নিজে হাতত ধৰি শিকাই দিছে। সেইয়াহে গুৰুৰ কাম। সৰাহতেও শিকিছে ভাল দেই। যেনেকৈ শিকাইছে তেনেকৈ শিকিছে। অতদিনে আমাৰ কোনোবাই এনেকুৱা কিচ্‌ন কৰিব পাৰিছিলনে? লাগি ভাগি দুদিনমান ৰাখিবহে লাগিল, গাওঁখনৰ চেহেৰাই সলনি হৈ যাব।

কতৰ কত কথা জনাবলগীয়া আছে। সুখৰ কথা, দুখৰ কথা, হাই কাজিয়াৰ কথা। প্ৰভু অন্তৰযামী, সকলো জানে, তথাপি মনৰ কথা মুখ খুলি নকলে কেনেকৈ ? কোৱা, প্ৰভু ঈচৰে জানক, বুজক তেহে।

ভোগ আৰু ৰূপহীও আহিল।

পকো পকো হোৱা সোন্দাকল এথোকা, আবতৰীয়া কঠাল এটা, তামোল এথোকা, পাণ এমুঠা, চাউল এদোন, পাৰ এযোৰ আৰু টকা পঁাচোটাৰে মেটমৰা ভাৰখন লৈ।

সাষ্টাঙ্গে পৰি ৰূপহী ভোগ দুয়ো প্ৰভু ঈচৰক সেৱা কৰিলে।

"হৈছে হৈছে—" হাঁহি প্ৰভু ঈচৰে কলে, দুয়ো মূৰ দাঙিলে, পিছে আঠু কঢ়াৰ পৰা মুঠিল।

"এওঁলোক ?" ডেকা গোসাইয়ে সুধিলে।

তেৰাই এওঁলোকক চিনি নেপায়।

ৰূপহীয়ে তলমূৰ কৰি থাকি, ওৰণিখন চকুৰ ওপৰলৈকে টানি লৈ প্ৰভুৰ ফালে একোবাৰ চাই তলমূৰ কৰিলে।

হৃৰ মেধিয়ে চিনাকি কৰি দিলে—"ভোগ, তাৰ ঘৈণীয়েক ৰূপহী।"

প্ৰভুৱে এবাৰ ভোগ আৰু ৰূপহীৰ ওপৰেদি চকু বাগৰাই নিলে।

ভোগই ক'লে, "সউৱাই আমাৰ ঘৰ, প্ৰভু ঈচৰৰ কাষতে।

প্ৰভু ঈচৰে ভোগহতৰ ঘৰবাৰীৰ ফালে এবাৰ চালে।

হৃৰ মেধিয়ে ক'লে, ঈচৰ বস্তুৱে এহেঁতক উভৈনদীকৈ দিছে, প্ৰভু ঈচৰ, ধনে-ধানে ভাতে-ভৰালে ৰজনজনা।"

"হওক হওক—"

"পিছে প্ৰভু ঈচৰ, ইহঁতৰ এটিহে বৰ দুখ।"

ডেকা গোসায়ে ভোগহতৰ ফালে চালে।

"বিয়া হবৰ কেইবা বছৰো হ'ল, ইহঁতৰ লৰা-ছোৱালীহে নাই। সেইটোৱেই দুখ—" মেধিয়ে ক'লে।

গহীন হৈ প্ৰভু ঈচৰে ক'লে, "দুখ-বেজাৰ কৰিব নেপায়। সকলো ঈশ্বৰৰ ইচ্ছা। আৰু তোমালোক হালেই ডেকা-গাভৰু হৈ আছা। লৰা-ছোৱালী নহব বুলিনো কেলেই ভাবিছা ?"

কেনেবাকৈ এবাৰ ৰূপহীৰ মূৰৰ ওৰণিখন খহি পৰিল, আৰু কেনেবাকৈ ডেকা গোসাইৰ চকুহাল আহি ৰূপহীৰ গালমুখৰ ওপৰত বৈ গ'লহি। ৰূপহীয়ে মূৰ দাঙি চাব নোৱাৰিলে, তাই গোটেই মানুহজনী ৰঙা পৰি ঘামি-জামি উঠিল। তাইৰ বুকুৰ ভিতৰখন সৰু সৰুকৈ কঁপি উঠিল।

লাহে লাহে প্ৰভুৰ চকু ৰূপহীৰ পৰা আঁতৰি গৈ মেখিৰ ওপৰত ৰ'লগৈ।

কোনোমতে সেপ ঢুকি ভোগই ক'লে—

"হয়, প্ৰভু ঈচৰ, সেইয়াই আমাৰ নাটনি।"

"বাৰু বাৰু বহা। ধৰা দিব লাগিছিল। সকলো ভগৱানৰ ইচ্ছা। দুখ-বেজাৰ কৰিব নেপায়... ..."

"ইহত হালক প্ৰভু ঈচৰ অকণমান আশীৰবাদ কৰিব। পিণ্ড-পানী এটোপা দিবলৈকে যেন প্ৰভুৰ কুকুৰ এটিৰ মুখ দেখিবলৈ পায়।"

ডেকা গোসায়ে আকৌ এবাৰ পোনপটীয়াকৈয়ে ৰূপহীলৈ চালে।

একো নকলে।

অন্যান্য মানুহ আছিল।

প্ৰভু ঈচৰে চুই তামোলৰ বটাটো ভোগহতৰ ফালে আগবঢ়ালে, ভোগই এখন লৈ শিৰত লগাই, এখন ৰূপহীকো দিলে।

ভোগহত উঠিল।

এইবাৰ প্ৰভু ঈচৰেও বহাৰ পৰা গা তুলিলে। আৰু সমজুৱাতে কলে, "আমি পাপী-পাতকী মানুহ। আমাৰ প্ৰাৰ্থনাত ভগৱানে কি কৰে নকৰে কৈনেকৈ বুজিবা? ভগৱানক থাটা, তেওঁৰ ভঁৰালত কিহৰ আকাল ? বাৰু এতিয়া যোৱাহক। আজৰি আছে, ওচৰতে

ঘৰ, জা-জঞ্জালো নাই। যেতিয়াই মন যায় আহিবা।"

"ভাল প্ৰভু—" ভোগ আৰু ৰূপহী দুয়ো ক'লে, আৰু সেৱা কৰি বিদায় ললে।

"ডেকা ল'ৰা হল, কি হল, কলেজ পাছ হল কি হল, গোসাই যি গোসায়েই। দেখিলেই দেহমন জুৰ পৰে—বাটত ভোগই ৰূপহীক কলে।

ৰূপহীয়ে একো নেমাতিলে। বাৰে বাৰে তাইৰ মনত পৰিল ডেকা গোসাইৰ চকু দুটা। সেইহাল চকুৰ চাৱনি দেখিলেই ভয় লাগি যায়, বুকুখন হমহমাই উঠে। চকুহালে যেন নাড়ী-ভুৰু, কলিজালৈকে সকলো দেখে!

ৰাতি শোওঁতে ৰূপহীয়ে কৰযোৰে ঈচৰক খাটিলে, "হে ঈচৰ, মই, মই পাপী, মোৰ মন পাপী। ডেকা গোসাইৰ চকুত মই পাপীনীয়ে যি দেখা পালো সেইয়া মোৰহে ভুল প্ৰভু। মোক খেমা কৰা, মোক খেমা কৰা, প্ৰভু।"

আৰু ভোগৰ বুকৰ কাষলৈ সোমাই গৈ শুবৰ সময়ত তাই মনে মনে ক'লে, ডেকা গোসাই ঈচৰক মই সপোনত নেদেখো যেন প্ৰভু।"

ৰূপহীৰ মনৰ কথা ভোগই একো নেজানিলে।

সবাহ, ভ'না, নাম গোৱাৰে গাওঁ উখল-মাখল। গোসাই ঈচৰৰ বাহৰত দূৰ-ওচৰৰ ভকত ভকতনী সকলৰ গিজগিজনি। বৰ নাম-ঘৰে সাৰ পাইছে, মউজুৰিৰ পাৰত হৰি নামৰ খলকনি!

....

এদিন জোনাকী বুঢ়ী মৰিল।

সেইদিনা গাওঁখন জঁই পৰিল। তেনে এজনী বুঢ়ী মৰিলে গাঁৱৰ ধৰণী লৰ খায়। একাচেকা আছিল সঁচা, পিছে তেনেকুৱা জনী বুঢ়ী নহব, নুপজিব; গাঁৱৰ সকলোবোৰ যেন আছিল নিজৰ নাতি-পুতিহে, কমনো মৰম কৰিছিলনে? গালি-শপনি পাৰে

বুলি কাযোবাৰ শক্ৰতা কৰা কোনোবাই ক'ব পাৰেনে ?

মউজুৰিৰ পাৰৰ বালি চাপৰিত ৰাতি দুপৰত একুৰা জুই জ্বলিল। কেচা আমখৰি আৰু পোৰা মঙহৰ গোন্ধে বতাহজাক জয়াৰ কৰি তুলিলে। বহুতে কান্দিলে, বহুতে দুখ কৰিলে, বহুতে মৰিশালিত গৈ বুঢ়াক শেষবাৰলৈ চাই ললে।

খোঁৱাবোৰ আকাশৰ ফালে গ'ল, গোন্ধবোৰ বতাহে নি বৰ হাবিত সুমুৱালেগৈ, ছাইবোৰ মউজুৰিয়েদি উটি গ'ল—কৰ'বালৈ—দূৰৰ ক'ৰবালৈ।

কেইবাদিনলৈ গাওঁখনত অইন কথা তল পৰিল, কেৱল জোনাকী বুঢ়ীৰ কথা ! কথাবোৰ লাহে লাহে সাধুকথা হবলৈ ধৰিলে, জোনাকী বুঢ়ীও দুদিনমানতে সাধুকথা হ'ল।

মউজুৰিৰ পাৰত ডুজোপা বনৰীয়া তিল গজিল।

বৰ মৰমৰ, বৰ চিনাকি মউজুৰিৰ পাৰ। ইয়াৰ পাৰতে জনমৰে পৰা পিথপীত পিঠি নেপেলোৱালৈকে জীয়নৰ বেহানি, মৰণৰ বেহানি, প্ৰেম-পিৰিতীৰ বেহানি, হাঁহি আৰু চকুপানীৰ বেহানি।

জোনাকী বুঢ়ী মৰিল। গাওঁখনে আৰু এটা সদায় শুনা চিনাকী মাত কোনো কাহানিও শুনিবলৈ নেপায়।

বৰশিমলু থাকিব, বৰ নামঘৰ থাকিব, মউজুৰিৰ গৰাখহা ঘাট-বাট থাকিব। আৰু থাকিব মউজুৰি গাওঁখন, আৰু থাকিব মউজুৰি গাঁৱৰ মানুহ—লৰা বুঢ়া ডেকা।

জোনাকী বুঢ়ী মৰা শুনি ৰূপহীৰ বৰ বেয়া লাগিল।

"জেঠাইজনী মৰি গাওঁখন উকঙা হল।"

"কোননো পিথপীত সদায় থাকে। মানুহৰ জীয়ন কচু-পাতৰ পানী, এই আছে, এই নাই।"

"মৰিল ভালেই হ'ল। বহুত দিন পালে, পৰি মেলি যে নেথাকিল, নহলে লোকৰ দুটা মাত শুনিবহে লাগিলহেঁতেন।"

নানা কথা।

পিছে সকলোৱে এটাই কথা—মানুহ সদায় জীয়াই নেথাকে। আয়ু শেষ হলেই মানুহ মৰে। মানুহ নিৰুপায়।

মৰিশালিখন ৰূপহীহঁতৰ ঘৰৰ পৰা বৰ বেছি দূৰত নহয়। দিনটোত যিমান বাৰ ৰূপহী ঘাটলৈ যায়, সিমান বাৰ মৰিশালিখন তাইৰ চকুত পৰে, তাইৰ মনটো কেনেবা কেনেবা লাগে। ঘাটটো জয়াৰ জয়াৰ লাগে।

অগা-পিচাকৈ বৰ-নামঘৰত বৰ-সবাহ হৈ গ'ল, ভ'নাও হৈ গ'ল।

ডেকা গোসায়ে দেখুৱাই মেলি দিয়াৰ কাৰণেই হবলা এইবেলি ভ'না বৰ ধুনীয়া হ'ল।

ৰূপহীও গৈছিল ভ'না চাবলৈ; অন্য জীয়াৰী-বোৱাৰীৰ মাজত বহি থৰ লাগি ভ'না চাইছিল। মণিকূটৰ বৰখুটাটোৰ ওচৰতে বহিছিল ডেকা গোসাই ঈচৰ, চিতল পাটি পাৰি, ধক্‌ধকীয়া বগা চুৰিয়া আৰু পাটৰ কুৰ্ত্তা চোলা পিন্ধি, আগত এশৰাই তামোল-পাণ লৈ যেনেকৈ বহি আছিল নোচোৱাৰো এবাৰ চকু যায়।

পিচলৈ ভ'না চাবলৈ পাহৰি ৰূপহীয়ে থৰ লাগি ডেকা-ঈচৰলৈকে চাই আছিল। ভ'নাত কত কি ওলাল, তাৰ অলপহে ৰূপহীৰ চকুত পৰিল, বাৰে বাৰে তাইৰ চকুত পৰিল এখন ধুনীয়া মুখ। মাজে মাজে গোসাইক ভালকৈ চাওঁ বুলি তাই বহাতে আঠুকাঢ়ি দিয়ে। পিচফালৰ পৰা কোনোবা এজনীয়ে টান মাৰি বহুৱাই দিয়ে।

ভ'না শেষ হ'ল, ৰাতিও শেষ হ'ল। ৰূপহীৰ মনত পৰি থাকিল এখন ধুনীয়া মুখ, এহাল ধুনীয়া চকু, এটা ধুনীয়া হাঁহি।

আৰু একো মনত নাই।

শুবৰ সময়ত ৰূপহীৰ মনটো পাতল পাতল লাগিল। তাইৰ নাম ৰূপহী। তাইৰ বয়স মুঠেই পোন্ধৰ বছৰ হৈছে। তাইৰ কাৰো লগত বিয়া হোৱা নাই। কোনোৱে তাইৰ গাত হাত দিয়া নাই।

তাই নতুন, তাই কেচা, তাই ন-গাভৰু।

আৰু গোটেই পৃথিৱীত তাই মুঠেই এজন মানুহ দেখিছে, এজন মানুহক চিনি পায়, তেওঁৰ নাম ডেকা-ঈচৰ, ডেকা-গোসাই, ডেকা-প্ৰভু!

কথাষাৰ ভাবিয়ে তাইৰ মনটো ভাল লাগি গ'ল। মোৰ গাঁৱৈল, মোৰ জীয়নৈল ঈচৰ আহিছে, যাৰ কেচা সোণ যেন গাৰ বৰণ, বিজুলী যেন হাঁহি, পদুমকলি যেন চকু····

আকৌ এদিন ভোগৰ লগত ৰূপহী গোসাইৰ বাহৰৈল গ'ল। মূৰত দীঘল ওৰণি, চকুত লাজ, বুকুত ভয়, মুখত চেপা মাৰি ধৰি-থকা হাঁহি।

ডেকা-গোসায়ে ভোগৰ লগত কিবা-কিবি কথা পাতিলে। তেওঁলোকৰ সত্ৰখনক ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বানে খহাই নিছে। মাটি-বাৰীৰ সুবিধা হলে তেওঁৰ অন্য ঠাইলৈ সত্ৰ উঠাই অনাৰ হে মন। মউজুৰি গাওঁখন তেওঁৰ বৰ ভাল লাগিছে। মানুহবোৰকো ভাল লাগিছে।

কথাবোৰ ৰূপহীৰ কাণত পৰিল। পিছে আজি প্ৰভুঈচৰৰ কথাবোৰ বৰ নিৰস আৰু সংসাৰী যেন লাগিল, প্ৰভুঈচৰে মাটি-বাৰী, ঘৰ সংসাৰৰ কথা কলে ভাল নুশুনায়।

মানুহ তেতিয়া সৰহ নাছিল। একাষে দুজনমান ভকতে বহি খুন্দা তামোল পকটিয়াইছিল আৰু কিবা-কিবি অৰ্থ-পৰমাৰ্থৰ আলচ কৰিছিল।

ভোগ, তামোল এখন খা'হি আহ। এজনে মাতিলে।

'যোৱা'—প্ৰভু ঈচৰে কলে।

ৰূপহী অকলেই বহি থাকিল।

আগত থকা বটাটোৰপৰা তামোল এখন মুখত ভৰাই ৰূপহীলৈ চাই ডেকা-গোসায়ে সুধিলে, "তোমাৰ নাম কি বুলিছিলা—?"

"ৰূপহী"—কোনোমতে ৰূপহীয়ে কলে, তাইৰ মনত লাগিল তাই যেন এজনী পোন্ধৰ বছৰীয়া ন-গাভৰু।

"গাওঁখনত এপাক মাৰিবৰ মন আছিল, পিছে সময়কে উলিয়াব পৰা নাই—মানুহৰ পৰা ।"

ৰূপহীয়ে গোসাইৰ মুখলৈ চালে । গোসাইৰ চকুহাল তাইৰ গাৰ ওপৰত । তাই ৰঙা পৰিল, মনে মনে তাইৰ ভাল লাগিল । কেনেবাকৈ ৰূপহীৰ ওৰণিখন ভালেখিনি খহি গ'ল ।

"এবাৰ তোমালোকৰ ঘৰলৈকে যাম বুলি ভাবিছিলো । পিছে, দিনত দেখোন শুইণ নোলায়েই ।"

ৰূপহীৰ বুকুৰ ভিতৰখন ঢুকঢুকাই উঠিল । কেনেবাকৈ মনৰ বল গোটাই তাই গুন-গুনকৈ মাতেৰে ক'লে, "প্ৰভু এবাৰ গলে আমি বৰ ভাল পাম, দেউতা বেমাৰী মানুহ, প্ৰভু ঈচৰক সেৱা কৰিবলৈ আহিব পৰা নাই—"

"শহুৰেৰ হবলা বেমাৰী ?"

"বুঢ়া মানুহ প্ৰভু, তাতে বেমাৰী ।"

"চাওঁ, সময় উলিয়াব পাৰিলে কোনোবা দিনা যাম । দিনত পিছে নোৱাৰিম ! গ'লে মোৰ নামজপ শেষ কৰি কিছু ৰাতিহে যাব পাৰিম ।"

"ভাল প্ৰভু ঈচৰ—" ৰূপহীয়ে কলে ।

ভক্তিত ৰূপহীৰ মনটো উপচি পৰিল । ইমান মৰমিয়াল মানুহজন । আমাৰ নিচিনা মানুহৰ ঘৰলৈকো যাম বুলিছে ।

কথাষাৰ তাইৰ বৰ গোপনীয় আৰু আপুৰুগীয়া যেন লাগিল । তাই ভোগহতৰ ফালে চালে । প্ৰভু ঈচৰৰ কথাষাৰ শুনিলেনেকি ? এইষাৰ কথা যেন তাইকহে কৈছে । আনে জানিব নেপায় !

দিনত যাব নোৱাৰে, ৰাতি যাব । তাকো নামজপ সকলো সামৰি । বহুত ৰাতি হ'ব কিজানি । সিমান ৰাতিনো আমাৰ ঘৰলৈ গৈ কিটো কৰিবগৈ ? এওঁলোকৰতো ফুট গধূলিতে মৰ-টোপনিয়ে ধৰে, গাৰ এডোখৰ কাটি নিলেও গম নেপায় ।

পিছে যাম বুলিছে যেতিয়া যাবই । মইহে সাৰে থাকিব

লাগিব—যিমান ৰাতিয়েই নহওক লাগিলে।

প্ৰভু ঈচৰক সেৱা এটি কৰি ভোগ ৰূপহী ঘৰলৈ গুচি আহিল। তাইৰ মনে মনে ভয় হৈছিল জানোচা প্ৰভুৱে সিহতৰ ঘৰলৈ যাম বুলি ভোগৰ আগতো কৈ দিয়ে।

নকলে!

ৰক্ষা!

ৰূপহীৰ ঘৰলৈ গোসাই আহিব—ৰাতি!

তাইৰ মনটো বহুত কিছুমান নাম-ধাম নোহোৱা আনন্দৰে ভৰি পৰিল, যেন তাইৰ—যেন তাইৰ—ছিঃ—কি যে ভাববোৰ মনলৈ আহে—যেন তাইৰ বিয়াহে হ'ব!

পিছে ৰাতি ঘৰত তাইৰ বেয়া লাগিল। প্ৰভু ঈচৰ কেতিয়াকৈ আহিব তাই সুধিবলৈ নহল। কিজানিবা আজি ৰাতিয়েই আহে। নাই, আজি নাহে। হয়তো কাইলৈ ৰাতি, নাইবা পৰহিলৈ ৰাতি আহিব। সেই বুলি আজি ৰাতিও তাই টোপনি নৌযায়, কাণ সাৰে থাকিব।

এনেয়েতো তাই গাঁৱৰ সকলোতকৈ পলমকৈ শোৱে।

প্ৰভুঈচৰ সিহতৰ ঘৰলৈ আহিলে তাই কি কৰিব মনে মনে ভাবিলে— সেৱা-এটা কৰি বেঁতৰ চকীমূঢ়াটোতে বহিবলৈ দিব। যদি কয় ভোগহতক জগাই দিব, নহলে তায়ে কথা-বতৰা পাতিব।

প্ৰভু ঈচৰৰ লগত তাইনো কি কথা পাতিব? তাই মুৰুখমতি মানুহ। ধৰম-কৰমৰ কথা একোডাল নেজানে। আৰু গোসাই ঈচৰেনো অইন কি কথা পাতিব!

কিজানি প্ৰভুঈচৰে সোধে ল'ৰা-ছোৱালী নোহোৱাৰ কথা। নাই, নাই, সেইবোৰ কথা প্ৰভুঈচৰে কেতিয়াও নোসোধে। সেই সকল মানুহ নহয়, অৱতাৰ, দেৱতা! যি কথাকে নেপাতক, এবাৰ আহিলেই হয় আমাৰ ঘৰলৈ।

এৰাতি গ'ল।

দুৰাতি গ'ল।

তিনি ৰাতি গ'ল ।

টিপ্ চাকি জ্বলাই, চকু মুদি কাণ সাৰে ওৰে ৰাতি ৰূপহী বহি থাকিল। গোসাই নাহিল।

মাজে মাজে দুৱাৰ মেলি বাহিৰলৈ ওলাই ইফালে সিফালে চালে। কোনো নাই। গোসাইৰ বাহৰৰ ফালে চালে। নিমাত নিতাল—কাৰো সাৰ-সুৰ নাই। ভিতৰত লেম নে চাকি এটা জ্বলি আছে। প্ৰভুঈচৰৰ চাগৈ এতিয়া ঘোৰ টোপনি !

ক'লেহে। নাহিবই কিজানি !

এনেই কথাষাৰ ক'লেনে ? এবাৰ নহয় এবাৰ আহিবই। তাই নিজকে বুজালে।

দিনবোৰ ৰূপহীৰ বৰ দীঘলীয়া যেন লাগিল।

আকৌ এদিন দিনতে গৈ প্ৰভু ঈচৰক চাই আহিবলৈ তাইৰ মনটোৱে উচ্‌পিচালে। কিন্তু সাহসে নুকুলালে। বৰ-ভকতনী হল বুলি গাঁৱৰ জীয়াৰী-বোৱাৰীয়ে ঠাট্টা কৰিব—যিহে নিলাজী, নাটেশৰী ছোৱালী বোৱাৰীবোৰ। গুৰু-গোসায়ো নাই।

দিনত কেইবা বেলিও তাই মউজুৰিৰ ঘাটলৈ গ'ল। আৰ-তাৰ লগত ইটো সিটো লাগ-বান্ধ-নোহোৱা কথা পাতিলে। গোসাইৰ কথা নুলিয়ালে।

আনেও নুলিয়ালে।

গোসাই অহা কুৰিদিনৰো সৰহ হ'ল। আমুৱাবলৈ আৰম্ভ কৰিছেই। সদায় সদায় ভাৰ-ভেটিনো আৰু কিমান দিব ? পিছে গোসায়ে বেয়া পাব আৰু শাও-শপনি দিব বুলি ভয় কৰে। একো নকয়। আৰু সতকাই প্ৰভু ঈচৰ আহিবও নোৱাৰে। আৰু এই-জনা ডেকা ঈচৰ এইবেলিহে ইয়ালৈ আহিছে। কেনেবাকৈ বেয়া পায় যাবলৈ হ'লে, মুখে নিদিলেও মনে শাও দিব। গোসাইৰ শাওত গাওঁ উচন যাব।

আৰু ডেকা-গোসাই ডেকা মানুহ যদিও, ধৰমে-কৰমে বৰ ভাল যেন লাগিছে সকলোৰে। গেলাগপো নাই, মুচুৰি নাংবিও নাই। কলেজ পাছ মানুহ, সেইবোৰ নেথাকিবতো।

মাধ আহিছিল গোসাই বাহৰৰ ফালৰ পৰা।

ভোগৰ ঘৰত সোমাল।

"ভোগ আছনে ?"

"নাই। কোন ? মাধ কাইটি, বহ! মই গৈছো—" ভিতৰৰ পৰাই ৰূপহীয়ে চিয়ৰি কলে। আৰু অলপ পিচতে তামোলৰ বটাটো লৈ ওলাই আহিল।

"বহ, ক'ৰপৰা আহিলি ?"

"প্ৰভু ঈচৰৰ এচৰলৈ গৈছিলো।"

ৰূপহীৰ কিবা এটা সুধিবৰ মন'গ'ল। পিছে নোসোধাকৈ থাকিল। জানোচা মাধই কিবা ভাবে।

মাধই এবাৰ ভালকৈ ৰূপহীৰ গা-মুখলৈ চালে। তাইৰ গাটো সি চিনি পায়।

"দেদাইৰ কেনে ?"

"ক'ৰনো ভাল হব আৰু ? দিনে দিনে পৰিহে গৈছে। জাৰকালিটো আহিছে, ভয়হে লাগিছে।

"প্ৰভুঈচৰক চাবলৈ যোৱা নাই ?

"কেনেকৈনো যাব, উঠিবই নোৱাৰে।

"নহয়, তই ?"

তাই এবাৰ মাধৰ মুখলৈ চালে। কিবা ভাবিছেনেকি বাৰু।

"গৈছিলো—" তাই চুটিকৈ কলে।

"এৰা, ময়ো সেৱা এটা কৰি আহিলোগৈ। কেইদিনমানতে বোলে যাবগৈ।"

কথাষাৰ শুনি ৰূপহীৰ মনৰ ভিতৰখন কেনিবাদি বম্‌বমোৱা যেন লাগিল।

"কেতিয়াকৈ যাবগৈ।"

"ক'ব নোৱাৰো। ক'লে দেখোন ঘোলে বহুত কাম আছে। অহা শনি বি দেওবাৰ মানে বাহৰ উঠিব হবলা ?"

তামোলৰ বটাটো আগবঢ়াই দিলে ৰূপহীয়ে।

"আমাৰো ভ'না এটা পতাম বুলি আলচিছিলো। প্ৰভুঈচৰ নেথাকে যদি—"

"ভোগক কৰলৈ কৰি। ভকতৰ কামত আহিছে। ক'লে কেলেই নেথাকিব।"

মাধ যাবলৈ উঠিল।

"যাওঁ দাই, বহুত কাম পৰি আছে। পিছে তইনো আজিকালি কি খাইছ—?"

"কি হ'লনো ?"

"চেহেৰাখন হলে কৰিছ দেই। আমাৰ নিচিনা নৰ মনিচহে নেলাগে, গুৰু গোসাইৰো লোভ লাগিব। একামোৰ .খাই যাম যেনহে লাগিছে !"

চকু ঘোপা কৰি তাৰ ফালে চায়, এমোকোৰা হাঁহিৰে ৰূপহীয়ে ক'লে, "নিজৰ জনীকে কামুৰি থাকগৈ, আমালৈ মন মেলিব নেলাগে—"

"লোভটো হলে থাকিল দেই।"

"যাহ্ মৰাটো, বুঢ়া হলিহি, তেওঁ ছাগলী হবলৈ নেৰিলি, ইপিনে আকৌ প্ৰভুঈচৰৰ ওচৰলৈ যাব—"

"তোক পিছে ক'লো, ডেকা গোসাইৰ তালৈ বৰকৈ অহা যোৱা নকৰিবি, এনেইহে গহীন-গম্ভীৰ, শুনিছো বোলে ত'ত পাকৈত।"

"ছিঃ ছিঃ, কিবোৰ যে অধৰমী কথা কৈছ। প্ৰভু ঈচৰৰ কথা বাক্ত তেনেকৈ ক'ব পাৰনে ? ভয়-ভীতো নাই।"

মাধ গ'লগৈ।

পদূলিমূৰলৈকে গুলাই আহি ৰূপহীয়ে ক'লে, "আহিবিচোন

মাজে মাজে, আজি কালি চোন নাহুই।"

"আহিবলৈ বেয়াহে লাগে, তোক দেখিলে সেই কিবা-কিবি কথাবোৰ মনত পৰে, তোৰ বাক মনত নপৰেনে ?"

"যা যা, পাই, সেইবোৰ কথা আৰু তুলিয়াবি, এতিয়া আৰু আমি আগৰ সৰু ল'ৰা-ছোৱালী হৈ থকা নাই।"

"হৈছো যদি মইহে বুঢ়া হৈছো, সঁচা কৈছো ৰূপহী, তই দিনে-দিনে গাভৰুহে হৈ গৈছ।"

মাধ গ'লত, ৰূপহীয়ে ভৰা মন এটা লৈ নিজৰ খেলি-মেলি লগা ভাৱবোৰক জুকিয়াই ল'বৰ যতন কৰিলে।

শোৱনি কোঠাৰ বেৰৰ আগত ওলোমাই থোৱা সৰু আৰ্চীখন নমাই আনি তাই নিজৰ মুখখন চালে। সঁচাকৈয়ে গালবোৰ গোলাপ ফুল যেন ৰঙা হৈছে। চকুহাল কিবা ধুনীয়া ধুনীয়া লাগিছে।

মউজুৰিত গা ধুবলৈ গৈও তাই জোবোৰা মাৰি গাটো তিয়াই, পানীত ডিঙিলৈকে সোমাই থাকি, ৰিহাখন চেপিবৰ সময়ত নিজৰ বুকুখনলৈ এবাৰ চালে, আৰ্চী যেন নিকা পানীত তাইৰ সোণবৰণীয়া বুকুখন তাইৰ আগে কাহানিও নেদেখা যেন লাগিল। আন কোনোবাই দেখে বুলি তাই খৰ-খেদাকৈ গাটোত ৰিহাখন মেৰাই উঠি আহিল।

মইনো কেতিয়াৰপৰা ইমান ধুনীয়া হলো,—তাই নিজকে ক'লে।

মউজুৰিৰ বালি-বলুকাত জাক বালিমাহীৰ নাচোন। আৰু সউৱা বাঁহনিথনত—

বাঁহৰে আগৰে ৰঙাকৈ চিলনী,
তাইহতে কিনো খাই জীয়ে—'

ফকৰা মনত পৰিল ৰূপহীৰ। ধানপাতত পৰা ফৰিংবোৰৰ নিচিনাকৈ তাইৰ মনটোৱেও নাচে, জপিয়ায়, তাইৰ দেহ মন

কেচা কেচা লাগে।

প্ৰভু-ঈচৰ যদি যায়েগ, আমাৰ ঘৰলৈ কিজানি নাহিবইনেকি?

পুনেচৰীৰ লৰা এটা হৈছে। এইটোৰে সতে সাতোটা হ'ল। ছোৱালী এজনীহে হ'ব লাগিছিল, কান্তিমহীয়া লৰা, চোকা হ'ব।

আউসী পূৰ্ণিমাত ভোগৰ বাপেকৰ অসুখ বাঢ়ে। ঘুমৰোগীয়া মানুহ, কাহি-কাহি মৰে যেন হয়। ভাং এচিলিম খালে অলপ সকাহ পায়। টোপনিতো বুঢ়াই কাহি থাকে, তাতে বাতৰ বিষ—কেকাই থাকে।

মৰা হলেও ভাল আছিল।

বুঢ়াই পিছে আমনি নকৰে। নিতাল মাৰি পৰি থাকে, কাহটোৱেই যি আমনি।

এদিনলৈ বুলি ভোগটো গৈ আজি দুদিন নাই, উত্তৰ পাৰলৈ পৰা ভনীয়েকজনীৰ দদা শহুৰেক মৰিল, খবৰটো লৈ গুচি আহিব পায়। গ'লে আৰু মানুহটোৰ ঘৰলৈ ঘূৰিবলৈ মনত নপৰে।

থাক এতিয়া অকলে অকলে নিমাও-মাও ঘৰটোত সোমায়, গৰু-ছাগলী কেটাই হামিয়াই-হিকটিয়াই আছে বুলিহে, নহলে যেন ঘৰ নহয় মৰিশালিহে।

ৰূপহীয়ে আঙুলিৰ মূৰত লেখ কৰি চালে—জোনৰ আজি বাৰ দিন, সৰু-পূৰ্ণিমা হলেই, এই পূৰ্ণিমাতে ৰাস হবলা, জোনাক ধোৰ বৰ মিঠা হৈছে।

সন্ধিয়াৰ পিচত কণমইনা আহি ওলালহি, কলপটুৱাৰ খাং এটাত গ'ৰ কাঁৰ মাছ এগাল।

"মাছনো আজি ক'ৰ পালি?"

"ভেটাৰ ওচৰৰ পুখুৰীটো সিচিছিলো, বহুত মাছ ওলাল বুইছনে। বৌ-বাছহে নাই, গৰৈ-কাঁৱ এভাৰমান ওলাল। গালো দুটামান দি থৈ আহো!"

"ভাল কৰিলি পাই, ঘৰতো নাই, বৰশী বাই পুঠি কেইটামান

পাইছিলো—শুদা ভাত—"

"ভোগ কাইটিনো ক'লৈ গ'ল ?"

"উত্তবলৈ, কালিয়ে অহাব কথা, আজিও নোলালহি।"

"আজৰি দিন, ওলাই গৈছে, অকণ ঘুৰি-পকি আহক দে—"

"ফুৰক, আমাৰো নেদেখি এৱাঁ চৰা নাই।"

"সতিনীয়েৰ এজনী লৈ নাহিলেই হয়—"

"থ থ, পৰি আছে সতিনীজনী, বুটলি লৈ আহিবলৈ! এজনী আনিলে ভালেই পাওঁ। ঠেঙৰ ওপৰত ঠেং তুলি থাম—পিছে আজি-কালি খাইছ কেনেকৈ ?"

"এৰা অ' বৰ টান পৰিছে। আছে যদি চাউল দুসেৰমান দে। এৰা, আজি আকৌ পুখুৰী সিচি থাকোতে চাউল-পাত বিচাৰি যাবলৈ সময়কে নেপালো। সেইদেখি ৰাতিখন বোলো! আক কলৈনো যাম, তোৰ ওচৰলৈকে আহিলো।"

"আমাৰো উলিওৱা চাউল-পাত সৰহ নাই। খাওতাই নাই। সৰহকৈ উলিয়াইনো কি কৰিম ? কি আছে চাওঁ ৰহ। তামোল খা—"

ৰূপহী ভিতৰলৈ গ'ল আৰু থৰাহী এটাত আৰৈ চাউল এখৰাহী আনি কণমইনাৰ আগত থলেহি।

তামোলখন চোবাই চোবাই কণমইনাই সুধিলে, "গোসাই ঈচৰৰ তালৈ গৈছ ?"

"গৈছিলো।"

"বৰ মৰম লাগে অ' মানুহজনলৈ, কথা-বতৰাবোৰো বৰ ভাল, নহয়নে বাৰু ?"

ৰূপহীয়ে একো নকলে।

"মই সেৰা এটা কৰি ক'লো বোলো অৱস্থা ভাল নহয়, প্ৰভুৰ দিব লগীয়া ফেৰাও আদায় কৰি দিব পৰা নাই। গোসায়ে কি কলে জান ?"

"জানো—" ৰূপহীয়ে তাৰ মুখলৈ চালে।

"আমি জানো ভকতৰ পৰা ধন-সোণ কঢ়িয়াবলৈ আহিছো। ভকতৰ ভকতিকণেই আমাৰ বহুত।" সেই বুলি কৈ প্ৰভু ঈচৰে মেখিৰ হতুৱাই চাউল চাৰি সেৰমান, কল একাষি আৰু ৰূপ এটকাও মোক দিহে পঠিয়ালে। কৈছো নহয়, এই সকল মানুহ নহয়, অৱতাৰ, পিছে যাওঁতে, ৰাতি হ'ল—"

"বাৰু যা—আহিবিচোন মাজে মাজে—"

"মাজে মাজেহে নে? সদায় আহিবৰ মন যায়, পিছে ঘৰৰ জনীয়ে দুৱাৰ ডাং মাৰি থয় বুলি ভয় লাগে দেখিহে—"

"যা, যা, এতিয়াও বেগাই যাগৈ, নহলে ঘৈণীয়েৰে দুৱাৰ ডাং মাৰি বাহিৰত উলিয়াই থ'ব।"

"তোৰ ওচৰৰ পৰা যাবৰ মনকে নেযায় অ'—"

কৈ কৈ চাউলখিনি লৈ কণ্মইনা গ'লগৈ—

ৰূপহীৰ অলপ বেয়া লাগিল। কণ্মইনাটো বুঢ়া হোৱাদি হ'ল, খোৱা-মেলাৰ দুখ—তাতে লৰা-ছোৱালী এবাহ। মাজে মাজে চাগৈ লঘোন খাটে। বৰ খীণাইছে মানুহটো। মুখৰ কথাবোৰৰহে লাগ-বান্ধ, লাজ-বিজ নাই, মনটো নিকা। সৰুৰে পৰা জোকোৱা সজটো আছে, এতিয়াও এৰিব পৰা নাই।

গাৰৈ-কাৰৈ মাছ কেটা ৰূপহীয়ে জীয়াই থলে, পুঠি-খলিহ' কেটা বাছি লৈ তাই ৰান্ধনি-শাললৈ সোমাল।

মউজুৰি গাওঁখনক ৰাতিটোৱে গিলি পেলাইছে। আৰু ৰাতিটোক ঢাকি পেলাইছে কিছুমান বগা, ৰূপোৱালী, শীতল জোনাকে।

জোনাকবোৰ মিঠা।

মিঠাবোৰ মৰম লগা।

মৰমবোৰ তপত। কাপোৰৰ জাপৰ উমৰ নিচিনা।

কিবা এটা পাবৰ মন যায়। কিবা এটা নাই-পোৱা নাই-

পোৱা যেন লাগে।

জোনাকৰ লগত মিহলি হৈছে দেখ-নেদেখ কুঁৱলীবোৰ। এই কুঁৱলীবোৰো কিজানি এক ৰকমৰ জোনাকেই।

জোনাকবোৰে গা চুই যায়, মন চুই যায়।

কুঁৱলীবোৰে গা চুই যায়।

জোনাক আৰু কুঁৱলীবোৰ ধানৰ পাতত বহে। পাতবোৰ দোঁ খাই যায়।

বতাহজাক কেচা-কেচা গোন্ধায়, ঘাঁহ-ঘাঁহ গোন্ধায়, জোনাক জোনাক গোন্ধায়।

ভোগ নাহিল। বুঢ়া কাহি কাহি ভাগৰি টোপনি গৈছে। ৰূপহী অথনিয়ে পাটিত পৰিল। টোপনিচোন নাহেহে নাহে। [illegible]টো কিবা ডেদং ডেদং লাগিছে। গাৰ ভিতৰটোত কোনোবা [illegible]হবাই যেন পুৰিছে।

বহুত ৰাতি হ'ল।

ৰাতি দুপৰ হ'ল কিজানি।

উঁই-চিৰিঙ্গাবোৰো শুইছে। মউজুৰি পাবৰ বৰ হাবিৰ মাজত কেতেকী এজনীয়ে অকলে অকলে বিনাই আছে। তাইৰ চাগৈ বৰ দুখ, কেনেকৈ জানিম কি দুখ! তাইৰ মাতটো শুনিলে পিছে মনবোৰ কিবা উচাট্-বিচাট্ লাগে।

জিৰ্ জিৰ্ শিৰ্ শিৰ্—

সেইয়া বতাহজাক। বতাহজাক যে ক'ৰপৰা আহে, ক'লৈ যায়।

ৰূপহীয়ে চকু মেলি চালে। বেৰৰ জলঙ্গাইদি বগা জোনাক-বোৰ ঘৰৰ ভিতৰলৈকে সোমাই আহিছে। যেন কাৰোবাক বিচাৰিহে আহিছে।

ৰূপহীৰ টোপনি নহা হ'ল।

মাছৰ গোন্ধ পাই মেকুৰী কেইজনীয়ে থৰ্ মৰাই ফুৰিছে।

মাছেৰে এপেট খায়ো ভাইহঁতৰ লোভটো যোৱা নাই। কৰক, যি কৰে কৰি থাকক। মাধ, কণমইনা, ৰহণ—সকলোৰে মুখত একেটা কথা। নহয়, ৰহণে মুখেৰে একো নকয়। পিছে তাৰ চকুহালত সেই একেটাই কথা—মোৰ দেহাটোলৈ সিহঁতৰ লোভ লাগে। সকলো পাপী, পচা দেহাটোলৈহে চকু। প্ৰভু ঈচৰোভো ডেকা মানুহ। সেইবুলি মানুহৰ দেহালৈ লোভৰ সঁচ নাই। সেইহে মানুহ। মোৰহে মনটো বেয়া। সেয়েহে চাগে মোৰ মনটোৰ কথা বুজি পায়ে, আহিম বুলিও নাহিল।

প্ৰভু ঈচৰক দেখিলে, মনটোৱেই ভাল লাগি যায়। চাই থাকিলে চাই থাকিবৰ মন যায়।............

নাই, টোপনি নাহে। এনেকৈ সদায় টোপনি নাহি নাহি মোৰ কিবা অসুখ-বিসুখ নহলেই ৰক্ষা।

ৰূপহী বিছনাৰ পৰা নামিল। বিহাখন টানি গাত মেৰিয়াই ল'লে। চুলিকোচা হাতেৰে ঠিক কৰি ল'লে, তাৰ পিচত দুৱাৰ-খন মেলি আগ চোতাললৈ ওলাই আহিল।

ইঃ, বাহিৰত ইমান শীতল জোনাক, কুঁৱলী, ৰাতি, নিতাল নিমাত—দেহ মন জুৰ পৰি যায়।

গাওঁখন শুই নিঃপালি দিলে। ক'তো ৰাই-কই এটা নাই।

ৰূপহীৰ ভয়-ভীত নাই। তাই ধুলিয়ৰি, ফৰকাল চোতাল-খনতে ইফাল-সিফাল কৰি ফুৰিব ধৰিলে।

আকাশখন যেন বহুত তললৈ নামি আহিছে। জোনজনী মূৰৰ ওপৰ পাইছেহি। তৰাবোৰ চকুতে নপৰে। মউজুৰি পাৰৰ বৰ শিমলুজোপা ধৰ লাগি জোনাকৰ মাজত বৈ আছে। যেন গাওঁখনৰ ৰখীয়াহে।

এবাৰ ৰূপহীয়ে দেখিলে যেন সিহঁতৰ ঘৰৰ আগৰ বাটটোৱেদি কোনোবা এটা গুজং গুজং আহি আছে।

ভাইৰ অলপ ভয় লগা যেন লাগিল। কোনোবা চোৰ-চাৰি

জানোচা। লাহে লাহে পিচ হুহকি আহি ৰূপহী পিৰালি উঠিলহি। পিছে তাই ভিতৰ সোমাই নগ'ল।

মানুহটো লাহে লাহে আহি আহি সিহতৰ পদূলিমুখত বৈ গ'লহি। তাইৰ বুকুখন টিপ্‌টিপাই উঠিল। মানুহটো চিনাকি চিনাকি যেন লাগিল।

তাই ভালকৈ চালে।

মানুহটো নগুলা মুখত বৈছেহি।

হঠাৎ ৰূপহীৰ বুকুখন টিপ্‌টিপাই উঠিল—সেইয়া দেখোন প্ৰভু ঈচৰ। সেইয়া দেখোন ডেকা-গোসাই!

তাইৰ উচ্‌পিচনি লাগিল। কি কৰো কি নকৰো লাগিল। জোনাকবোৰ কিবা ধূঁৱলী-কুঁৱলী হৈ যোৱা যেন লাগিল।

কিন্তু আৰু অকণ পলম কৰিলেই গোসাই ঈচৰ গুচি যাব পাৰে। বিহাখনেৰে ওৰণি লৈ ৰূপহী পিৰালিৰ পৰা চোতাললৈ নামি গ'ল। আৰু ভয়ে ভয়ে চোতালখন পাৰ হৈ গৈ পদূলিমুৰ পালেগৈ।

এবাৰ মূৰ দাঙি চাই দেখিলে—হয়—ডেকা-গোসাই। তাই গোসাইৰ ভৰিৰ ওচৰতে পৰি সেৱা এটা কৰিলে।

তাইৰ বাহু দুটাত দুয়োহাতে ধৰি ডেকা গোসায়ে ক'লে, "হৈছে ৰূপহী উঠা—"

তাইৰ গাত ডেকা গোসাইৰ হাত লাগি তাইৰ গোটেই গাটো শিৰশিৰাই উঠিল।

কোনোমতে তাই ক'লে, "প্ৰভু ঈচৰ—"

ডিঙিৰ পৰা ওলোৱা এটা সৰু মাতেৰে গোসায়ে ক'লে, "আহো আহো কৰিও তোমালোকৰ ঘৰলৈ আহিব পৰা নাই। আজি এতিয়া ক্ৰিয়াকৰ্ম্ম শেষ কৰি বোলো এতিয়াই গৈ আহো। তোমালোক শোৱাই নাইনেকি।?"

ৰূপহীয়ে ক'লে, "এখেত নাই, উত্তৰলৈ গ'ল। দেউতা

টোপনি গৈছে। মোৰ হে টোপনি অহা নাছিল। সেইদেখি চোতালতে বৈ আছিলো—”

“মোৰো আজি কেলেই জানো টোপনি নাই অহা। সেই-দেখি ভাবিলো বোলো এবেলি মউজুৰিৰ পাৰেদিয়ে পাক এটা মাৰি আহো। ভাল লাগিব—”

“হয়—” ৰূপহীয়ে ক’লে।

“পিছে অকলে অকলে নৈ পাৰৰ ফালে যাবলৈ বৰ ভাল নেলাগিল। ভাবিলো বোলো টোপনি যোৱা নাই যদি ভোগকে লৈ এপাক ফুৰি আহো—”

“এতিয়া দেখোন ৰাতি বহুত হ’ল”—ৰূপহীয়ে ক’লে।

“শুলেই ৰাতি, নুশুলেই নাই। আৰু জোনাকখিনিও বৰ ভাল হৈছে, চকু মুদিবৰ মনকে নেযায়।”

অলপ সঙ্কোচেৰে ৰূপহীয়ে ক’লে, “এতিয়া জানো অকণমান বহিব—”

হাঁহি প্ৰভুঈচৰে ক’লে, “আহিম বুলিছিলো, কথা দি কথা নেৰাখিলে বেয়া। এতিয়া আৰু নবহো। নৈৰ পাৰৰ পৰাই পাক এটা মাৰি আহো—”

“অকলেই যাব জানো? ৰাতিও বহুত হ’ল—”

“একো নহয়। এনেকুৱা জোনাক ৰাতি নৈপাৰত অকলে ফুৰিহে ভাল লাগে—”

অলপ পৰ কিবা ভাবি ৰূপহীয়ে ক’লে, “প্ৰভু বেয়া নেপায় যদি ময়ে অকণমান আপোনাৰ লগত যাওঁ—”

“তোমাৰ জানো ভয় নেলাগিব?”

“মোৰ ভয়-ভীত নাই। আৰু প্ৰভুও লগত থাকিব যেতিয়া—”

“যাব খুজিছা যদি আহা,” ডেকা গোসায়ে ক’লে।

দুৱাৰখন বাহিৰৰ পৰা টান মাৰি বন্ধ কৰি ৰূপহী আহি বাটত উঠিলহি।

বাটত গোসায়ে ক'লে, "আমাৰ সত্ৰখন ব্ৰহ্মপুত্ৰই খহাই শেষ কৰি আনিছে, তাত আৰু কিমান দিন থাকিব পাৰিম ক'ব পৰা নাই—"

"হয়—"

"তোমালোকৰ গাওঁখন মোৰ ভাল লাগিছে। ইয়াৰ মানুহ-বোৰ বৰ ভাল—"

"হয়—"

"সুবিধা পোৱা হ'লে মউজুৰিৰ পাৰতে এই তোমালোকৰ ঘৰৰ ফালেই সত্ৰবাহৰ কৰি থাকি গলোহেঁতেন।"

"হয়—"

নিৰৱতা!

চাৰিওফালে জোনাক, আৰু বগা কুঁৱলী।

আগে আগে ডেকা-গোসাই, পিছে পিছে ৰূপহী।

ৰাতিটোৰ বুকুত এটা অজান কঁপনি।

এইজোপা বৰ·শিমলু, এইয়া ঘাট, সেইয়া বালি চাপৰি, সেইখন মনে মনে বৈ গৈ থকা মউজুৰি। তাৰ সিপাৰে সেইয়া হাবি—গছ,—লুংলুঙীয়া বাট। আকাশ, কুঁৱলী, জোনাক!

চাৰিওফালে এটা নিথৰ ৰাতি।

ব্ৰহ্মপুত্ৰই সত্ৰ খহাইছে।

গোসাই থান সোমাই গৈছে বৰনৈৰ বুকুলৈ—সেইখন বৰনৈ য'ত গৈ এই মউজুৰিও পৰিছেগৈ।

লাহে লাহে ডেকা-গোসাই নৈৰ গৰাইদি তললৈ নামি গ'ল।

ৰূপহীও নামি গ'ল পিছে পিছে।

ঢকুঢকীয়া বগা বালি-চাপৰিটো ৰূপোৱালী হৈ জিলিকিছে। কজ্জলা পানীবোৰ বালিৰ ওপৰেদি শান্ত, নিৰ্জুভাবে বৈ গৈছে গাত জোনাক সানি। বতাহজাকত হাবিৰ মাজত ফুলা বনৰীয়া ফুলৰ গোন্ধ।

ডেকা গোসাই যেন তন্ময়। জোনাকে যেন তেওঁক উতলা কৰিছে।

গোসায়ে ক'লে, "বালিতে অলপ বহো—বহিবা—?"

"প্ৰভু—"

গোসায়ে গাত লৈ অহা সোণবৰণীয়া এৰী কাপোৰখন বালিতে পাৰিলে আৰু একাষে বহিল।

"বহা ৰূপহী—"

আদেশ পালন কৰি ৰূপহী আঠুকাঢ়ি কিছু নিলগত বালিতে বহিল।

"তাত বহিছা কেলেই,? ওচৰলৈ আহা—"

ৰূপহীয়ে কোনোমতে ক'লে, "নেলাগে প্ৰভু—"

"আহা, ভয় কৰিছানেকি ?"

কৈ ডেকা গোসায়ে হাত মেলি ৰূপহীক ওচৰ চপাই আনি তেওঁৰ কাপোৰখনৰ ওপৰতে বহুৱালে। প্ৰভুঈচৰৰ গাত লোৱা কাপোৰখনৰ ওপৰত বহিবলৈ তাইৰ ভয় লাগিল।

"তোমালোকৰ বিয়া হোৱাৰ কেই বছৰ হ'ল ?"

"কেইবা বছৰো হ'ল প্ৰভু—"

"লৰা-ছোৱালী একো হোৱা নাই।

ৰূপহী তলমূৰ কৰি থাকিল। একো নকলে

"কেলেই হোৱা নাই ?

ৰূপহীৰ লাজত কাণ-মূৰ ৰঙা পৰিল। তাই একো ক'ব নোৱাৰিলে।

ডেকা গোসায়ে ৰূপহীৰ হাত এখন নিজৰ হাতৰ মাজত ল'লে আৰু একেই গহীন মাতেৰে ক'লে "সেইদিনা মোৰ ওচৰলৈ লৰা-ছোৱালী বিচাৰি গৈছিলা, নহয় ?"

"হয় প্ৰভু—"

"লৰাছোৱালী য'তে ত'তে দিব নোৱাৰি নহয়, পাৰি জানো ?"

ৰূপহীৰ মনত লাগিল যেন লাহে লাহে ডেকা গোসায়ে তাইক তেওঁৰ গাৰ কাষ চপাই নিছে। তাইৰ ডিঙিটো শুকাই যোৱা যেন লাগিল। গোসাইৰ হাতখনে তাইৰ গাটো চুইছে।

তাই বাধা দিবৰ চেষ্টা কৰিলে। গাত অকণো বল নোহোৱা হৈ যোৱা যেন লাগিল।

জোনাকবোৰ আৰু বগা হৈ নামি আহিছে। কুঁৱলীবোৰে পৃথিৱীখন ঠেক কৰি পেলাইছে। মউজুৰিৰ কজলা পানীত জোনাকৰ তিৰ্‌বিৰণি।

"তোমাৰ টোপনি আহিছেনেকি?"

ৰূপহীয়ে একো মাতিব নোৱাৰিলে!

"এতিয়া কিজানি গাঁৱৰ সকলো মানুহ শুই নিঃপালি দিলে, নহয়?"

তেতিয়াও একো ক'ব নোৱাৰিলে ৰূপহীয়ে।

মাথোন তাই অনুভৱ কৰিলে তাই এজনী পোন্ধৰ বছৰীয়া কেচা গাভৰু। তাইৰ দেহাত বহুত পুৰণি ভোক। তাই নতুন, তেনেই নতুন।

ৰূপহীৰ বিহাখন সুলকি পৰিল। ডেকা-গোসাইৰ বাহুৰ মাজত সোমাই ৰূপহীয়ে কোনোমতে ক'লে "নেপায় প্ৰভু, পাপ হ'ব—"

কিন্তু সেইয়া মুখৰ কথা।

গোসাইৰ পুৰণি সত্ৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰই খহাই নিছে। বৰনৈৰ বুকুত গোসাই থান যাক গৈছে।

ৰূপহীৰ মনত লাগিল যেন গোটেই জীৱন তাই আজিৰ এই ৰাতিটোৰ কাৰণেই বাট চাই আছিল। যেন এইয়া পাপ নহয়, জীৱন।

তাই আৰু ডেকা গোসাইক প্ৰভু বুলি মাতিব নোৱাৰিলে।

বৰ আকলুৱাভাৱে গোসাইৰ ডিঙিত সাবটি ধৰি কঁপা কঁপা মাতেৰে ৰূপহীয়ে কলে, "সোণ, মোৰ সোণ—"

প্ৰভু ঈচৰ মানুহ হ'ল।

ব্ৰহ্মপুত্ৰই খহাই নিছে পুৰণি সত্ৰ। বৰনৈৰ বুকত হেৰাই গৈছে গোসাই-থান।

সোণ, সোণ, মোৰ সোণ······

* * * *

ৰাতিটো শেষ হৈ আহিল।

ৰূপহীয়ে ডেকা গোসাইক জগাই দি ক'লে, "প্ৰভু, ৰাতি-পুৱাবলৈ আৰু সৰহ পৰ নাই। বন কুকুৰাই ডাক দিছে। আপুনি বেগাই বাহৰলৈ যাওকগৈ, মই একেবাৰে গা পা ধুই যাম—"

ডেকা গোসাই ধহমহাই উঠিল আৰু ৰূপহীক মাত এষাৰো নলগে'ৱাকৈ বাহৰৰ ফালে খোজ ল'লে।

ৰূপহীৰ মুখখন হাঁহিৰে উপচি পৰিল। তাই লাহে লাহে মউজুৰিলৈ নামি গ'ল। আৰু হেপাহ পলুৱাই গা ধুলে।

লাহে লাহে ৰাতি শেষ হৈ আহিল। জোনাক শেতা হৈ আহিল, পূবৰ আকাশ বগা হৈ আহিল, বতাহজাক নতুন হ'ল।

তিতা কাপোৰেৰে গা ঢাকি ৰূপহী নৈ-গৰা বগাই পাৰলৈ উঠি আহিল।

বৰ-শিমলুৰ তলত থিয় হৈ আছে ৰহণ!

ৰূপহীৰ বুকুখন চিৰিং কৰি উঠিল।

ওচৰ পাই তাই মাতিলে, "ৰহণ নেকি? গোটেই ৰাতিখন ক'ৰপৰা আহিলি?"

ৰহণে এবাৰ তিতা বিহাই চেপা মাৰি ধৰি থকা ৰূপহীৰ গাটোৰ ফালে চালে। তাৰ মুখখন শুকান। চকুহাল ৰঙা।

তাৰ পিচত এটা শুকান মাতেৰে ৰহণে ক'লে, "সউথিনিতে ডেকা গোসাইকো পাই আহিছো।"

ৰূপহীৰ মূৰত যেন বজ্ৰপাত পৰিল। তাইৰ ভৰি-হাতবোৰ কঁপা যেন লাগিল। যেন তাই পৰি যাব এতিয়া।

কোনোমতে ৰূপহীয়ে সুধিলে, "তই এতিয়া কোনফালে যাব বহণ—?"

সি আকৌ ৰূপহীলৈ চালে—

সি ক'লে, "যা বাৰু। মই কাকো নকওঁ—"

"বহণ—"

"মই আৰু ইয়াত নেথাকো—" বহণ গবাইদি থৰ-খুজীয়াকৈ তললৈ নামি গ'ল।

অলপ সময় তাৰ ফালে চাই থাকি ৰূপহীয়ে গধূৰ মনেৰে ঘৰলৈ খোজ ল'লে।

* * * *

মউজুৰি বৈ থাকিল।

বাহৰ এৰি ডেকা গোসাই গ'লগৈ।

কাতি আঘোণ পুহ মাঘ।

শাওণ ভাদ আহিন কাতি।

দিনবোৰ বাগৰি গৈ থাকিল।

বহণক আৰু কোনেও বিচাৰি নেপালে।....

মউজুৰিত পৰি মৰিল—কোনোবাই ক'লে।

ব্ৰহ্মপুত্ৰত জাপ দি মৰিল—আন কোনোবাই ক'লে।

কোনেও নেদেখাকৈ ৰূপহীয়ে দুটোপা চকুলো টুকিলে।

বৰ-নাম-ঘৰ আছে, বৰ-শিমলু আছে। আৰু আছে মউজুৰি।

মউজুৰিৰ পাৰত জীয়নৰ, মৰণৰ, প্ৰেম-পীৰিতিৰ বেহানিৰ শেষ নাই।

ৰূপহীৰ কাহিনীও শেষ হোৱা নাই। কিন্তু ৰূপহীৰ কাহিনী-য়েই মউজুৰিৰ শেষ কাহিনী নহয়।

মৌজুৰিৰ সোঁতৰ শেষ নাই।

মউজুৰিৰ পাৰৰ কাহিনীবো শেষ নাই।

* * *